

**TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN SAĞLADIĞI
KREDİLERİN YAPISI, DAĞILIMI VE KARLILIĞA ETKİSİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
İşletme Anabilim Dalı
Genel İşletme Programı**

Hilal GÖKÇE

Danışman: Doç. Dr. İlhan KÜÇÜKKAPLAN

**Kasım 2017
DENİZLİ**

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Hilal GÖKÇE

ÖNSÖZ

Bir ekonomide finansal sistemin temel görevi, fon fazlası olanlar ile fon eksiği olanları buluşturmadır. Bu asli görevinin yanı sıra finansal sistem, riskin dağıtılması, likiditenin sağlanması ve bilgi akışının temini görevlerini üstlenmektedir. Finansal sistemde fon arz edenlerle fon talep edenler arasında bağ kuran, sözkonusu fon akışını sağlayan aktörlere finansal aracilar denir ve bu finansal araciların başında bankalar yer almaktadır.

Finans piyasası içerisinde finansal aracılık faaliyetini sürdüren bankalar çeşitli biçimlerde yapılanmıştır. Bu organizasyon yapısı içerisinde her bir banka türü, ortak hizmetlerin yanı sıra farklı görevleri de üstlenmiştir. Bu görevler arasında para politikasını belirleyip yürütmek, kredi vermek, kambiyo işlemleri yapmak, para piyasası araçları ile kıymet maden ve taşların alım satımı, sermaye piyasası araçlarının alım satımı, müşterilere danışmanlık hizmeti vermek gibi çok çeşitli faaliyetler yer almaktadır.

Finansal aracılık hizmeti veren tüm kuruluşlar gibi bankaların da görev ve yetkileri kanunlarla düzenlenir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda bankaların kurulma, şube açma, mevduat toplama, kredi verme ve diğer finansal hizmetleri yerine getirme gibi işlevleri yasal bir zemine oturtulur.

Bankaların sunduğu en önemli finansal hizmet çeşitlerinden biri kredilerdir. Kredi, bir bankanın mali ve mali olmayan verilerini kapsayan istihbarat sonucunda, yasa ve bankanın mevzuatı da dikkate alınarak, teminat karşılığı ya da açık kredi şeklinde para, kefalet ya da teminat şeklinde tüzel ya da gerçek kişiye tanınan olanaktır. Ülke ekonomisi açısından son derece önem taşıyan krediler, yatırım yapma isteği olmalarına rağmen fon eksiği bulunan iktisadi aktörler, kredi mekanizması yoluyla bu eksikliklerini gidermekte ve ekonomik gelişime katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle krediler, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik gelişmenin temel dinamiklerinden birisidir.

Bu çalışmanın amacı, finansal sistemin temel taşı olan ticaret bankalarının işlevleri, ticari banka sisteminin yapısı, bankacılık sektörünün sınıflandırılması, bankaların bilanço ve gelir tabloları hakkında bilgi vermek ve ticaret bankalarının kullandığı kredilerin karlılık üzerindeki etkisini analiz etmektir. Ayrıca bankaların

gelir kaynaklarının başında gelen faiz ve komisyon gelirleri ile giderlerinden önemli oranda pay alan karşılıkların net kar/zarar üzerindeki etkisini incelemektir.

Tez çalışmam süresince bana destek olan danışman hocam Sayın Doç. Dr. İlhan KÜÇÜKKAPLAN'a, çalışmamın uygulama kısmında sağladığı katkılarından dolayı değerli arkadaşım Elif ERER'e ve doktora programına başladığım ilk günden tezimi tamamlamama kadar her aşamada desteğini esirgemeyen çok kıymetli eşim Dr. Altan GÖKÇE'ye teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARIN SAĞLADIĞI KREDİLERİN YAPISI, DAĞILIMI VE KARLILIĞA ETKİSİ

Gökçe, Hilal
Doktora Tezi
İşletme ABD
Genel İşletme Programı
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. İlhan KÜÇÜKKAPLAN

Kasım 2017, 129 Sayfa

Bankalar, çeşitli yollardan topladıkları fonları, belirli kurallar çerçevesinde ihtiyaç sahiplerine, belirlenen kredi sınırları içinde borç verirler ya da itibarlarını ortaya koyarak müşterileri lehine taahhüt ve garantilerde bulunurlar. Kullanıcının kimliğine, kullanım süresine, hesaplama yöntemine göre sınıflandırılan krediler, operasyonel işlemlerden sağlanan gelirleri de bulunan bankaların en önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır. Finansal sistemin temel taşı olan bankaların faaliyetlerinin devamlılığı için ise kar elde etmeleri gerekmektedir. Yurt içinde mevduat başta olmak üzere yurt içinde ve dışında çeşitli kanallardan kaynak sağlayan bankalar, sağladığı kaynakların maliyetlerini karşılamanın yanı sıra belirli bir faiz oranından kredi vermeleri gerekir ki kaynak maliyetini karşılamakla birlikte sabit ve değişken maliyetlerini de karşılayıp kar elde etsinler. Ayrıca geri ödemesi olmayan krediler için oluşan zararı da karşılansınlar. Bahsedilen asli görevlerinin yanı sıra ekonominin geleceği, derinleşmesi, iktisadi ve ticari faaliyetlerin hızla artması ve çeşitlenmesi, üreticilerin, tüccarların, sanayicilerin yatırım ve işletme maliyetlerini finanse etmelerine destek olmaları açısından bankaların sorunsuz şekilde faaliyetlerine devam etmeleri gerekmektedir.

Çalışmada, bankacılık sektörünü temsilen, kamu, özel ve yabancı sermayeli ticaret bankalarından ilk 10 aktif büyüklüğe sahip banka ile bilinirliği bulunan 3 adet banka olmak üzere toplam 13 adet ticaret bankasının verileri kullanılmıştır. Veriler, 2005 yılı son çeyrekte başlayarak 2016 yılı üçüncü çeyrek dahil olacak şekilde üçer aylık bilanço ve gelir tablolarından alınmıştır. Analiz yöntemi olarak panel veri analizi kullanılmıştır. Konut, taşıt, tüketici, ticari, taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ve toplam krediler ile faiz gelirleri, takipteki krediler, komisyon gelirleri, krediler için ayrılan karşılıklar çalışmanın bağımsız değişkenlerini oluştururken net kar/zarar bağımlı değişken olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Banka Karlılığı, Kredilerin Yapısı, Ticaret Bankaları, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

THE STRUCTURE OF LOANS, DISTRIBUTION AND THE EFFECT TO PROFITABILITY PROVIDED BY BANKS OPERATING IN TURKEY

Gökçe, Hilal
Doctoral Thesis
Business Department
General Business Programme
Adviser of Thesis: Assoc. Prof. İlhan KÜÇÜKKAPLAN

November 2017, 129 Pages

Banks lend funds which are set up from various sources within defined credit limits and certain rules or undertake commitments and guarantees in favor of their clients. Credits classified by the identity of the user, by the duration of use and by the method of calculation constitute the most important source of income for the banks. They also have the revenues from the operational transactions. Banks, which are the cornerstone of the financial system, need to make profits for the continuity of their activities. Banks that provide funds from domestic and foreign sources, especially deposits in Turkey and abroad, have to borrow at a certain interest rate. So they meet the costs of the resources they provide and meet also fixed cost and variable costs in order to make profit. They also meet losses for non-refundable credits. In addition to the main tasks mentioned above, it is necessary for the economy to continue banks' activities smoothly in terms of future and deepening of economy, rapid increase and diversification of economic and commercial activities, support of producers, traders to finance the investment and operating costs of industrialists.

In the study, 13 banks representing the banking sector which are from public, private and foreign capital banks with the first 10 asset sizes and 3 banks with awareness were used. The data were taken from the three-month balance sheet and income statements starting from the last quarter of 2005 and including the third quarter of 2016. Panel data analysis was used as the analysis method. The net profit / loss dependent variable was defined as the independent variables of the study done for housing, vehicles, consumer, commercial, individual credit cards with and without installments, total loans and interest incomes, follow-up loans, commission incomes, loans.

Key Words: Bank Profitability, Structure of Credits, Deposit Banks, Panel Data Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GRAFİKLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BANKACILIK

1.1. Bankaların Faaliyet Konuları, Kuruluşları ve Faaliyete Geçme Koşulları.....	3
1.2. Bankaların İşlevleri.....	4
1.2.1. Finansal Aracılık Yapmak.....	5
1.2.2. Likidite Yaratmak.....	5
1.2.3. Kredi Talep Edenleri Değerlendirmek ve İzlemek.....	6
1.2.4. Para Politikasının Etkinliğini Arttırmak.....	6
1.2.5. Ekonomik İstikrarı Etkilemek.....	7
1.2.6. Dış Ticareti Fonlamak ve İhracatı Teşvik Etmek.....	7
1.3. Ticari Banka Sisteminin Yapısı.....	7
1.3.1. Küçük ve Orta Büyüklükte Banka.....	7
1.3.2. Holding Bankacılığı.....	8
1.3.3. Perakende Bankacılık.....	8
1.3.4. Toptancı Bankacılık.....	8
1.3.5. Uluslararası Bankacılık.....	9
1.3.5.1. Uluslararası Bankaların Örgütsel Yapıları.....	10
1.3.5.1.1. Muhabir Bankalar.....	11
1.3.5.1.2. Temsilcilikler.....	11
1.3.5.1.3. Şubeler.....	11
1.3.5.1.4. Bağımlı Bankalar.....	11
1.3.5.1.5. Konsorsiyum Bankalar.....	12
1.3.5.1.6. Kıyı Ötesi Bankacılığı (Off-Shore).....	12
1.3.6. Özel Bankacılık.....	12
1.4. Bankacılık Sektörünün Sınıflandırılması.....	13
1.4.1. Sahiplik Yapılarına Göre Bankalar.....	13
1.4.1.1. Kamu Sermayeli Bankalar.....	13
1.4.1.2. Özel Sermayeli Bankalar.....	15
1.4.1.3. Yabancı Sermayeli Bankalar.....	15
1.4.2. Faaliyet Türlerine Göre Bankalar.....	17
1.4.2.1. Merkez Bankaları.....	17
1.4.2.2. Ticaret Bankaları (Mevduat Bankaları).....	18
1.4.2.2.1. Ticaret Bankalarının Fon Kaynakları.....	21
1.4.2.3. Yatırım Bankaları.....	22
1.4.2.4. Kalkınma Bankaları.....	22
1.4.2.5. Katılım Bankaları.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA BİLANÇOSU VE GELİR TABLOSU İLE İÇERİKLERİ

2.1. Banka Bilançosunun Alt Kalemleri.....	24
2.1.1. Aktif Kalemler.....	24
2.1.1.1. Nakit Değerler ve Merkez Bankası.....	24
2.1.1.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/ Zarara Yansıtılan Finansal Varlık (Net).....	25
2.1.1.3. Bankalar.....	25
2.1.1.4. Para Piyasalarından Alacaklar.....	25
2.1.1.5. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	25
2.1.1.6. Krediler ve Alacaklar.....	25
2.1.1.7. Faktoring Alacakları.....	26
2.1.1.8. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (Net)	26
2.1.1.9. İştirakler (Net)	26
2.1.1.10. Bağlı Ortaklıklar (Net)	27
2.1.1.11. Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ortaklıkları-Net)	27
2.1.1.12. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar.....	27
2.1.1.13. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar.....	27
2.1.1.14. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	28
2.1.1.15. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	28
2.1.1.16. Vergi Varlığı.....	28
2.1.1.17. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar (Net)	28
2.1.1.18. Diğer Aktifler.....	29
2.1.2. Pasif Kalemler.....	31
2.1.2.1. Mevduat.....	31
2.1.2.2. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar.....	32
2.1.2.3. Alınan Krediler.....	32
2.1.2.4. Para Piyasalarına Borçlar.....	33
2.1.2.5. İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	33
2.1.2.6. Fonlar.....	33
2.1.2.7. Muhtelif Borçlar.....	33
2.1.2.8. Diğer Yabancı Kaynaklar.....	33
2.1.2.9. Faktoring Borçları.....	33
2.1.2.10. Kiralama İşlemlerinden Borçlar.....	34
2.1.2.11. Karşılıklar.....	34
2.1.2.12. Vergi Borcu.....	34
2.1.2.13. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları (Net).....	34
2.1.2.14. Sermaye Benzeri Krediler.....	34
2.1.2.15. Özkaynaklar.....	34
2.2. Banka Gelir Tablosunun Alt Kalemleri.....	38
2.2.1. Faiz Gelirleri	38
2.2.2. Finansal Kiralama Gelirleri.....	38
2.2.3. Diğer Faiz Gelirleri.....	39
2.2.4. Faiz Giderleri.....	39
2.2.5. Net Faiz Geliri.....	39
2.2.6. Faiz Dışı Gelirler.....	40
2.2.7. Faiz Dışı Giderler.....	40

2.2.8. Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/ Zarar.....	41
2.2.9. Net Parasal Pozisyon Kar/Zarar.....	41
2.2.10. Vergi Öncesi Kar/Zarar.....	42
2.2.11. Vergi Karşılığı.....	42
2.2.12. Net Dönem Karı/Zararı.....	42
2.3. Bilanço Dışı Yükümlülükler.....	42
2.3.1. Garanti ve Kefaletler.....	42
2.3.2. Türev Finansal Araçlar.....	42
2.3.3. Emanet ve Rehinli Kıymetler.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKALARIN KARLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

3.1. Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar.....	44
3.2. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar.....	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BANKALAR TARAFINDAN KULLANDIRILAN KREDİLERİN KARLILIĞA ETKİSİNİN ANALİZ EDİLMESİ

4.1. Çalışmanın Amacı, Veri Seti ve Uygulanan Ekonometrik Yöntem.....	64
4.2. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları.....	72
4.3. Westerlund Eş Bütünleşme Test Sonuçları.....	75
4.4. Değişkenlerin Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi (PMGE) ve Ortalama Grup Tahmincisi (MGE) Test Sonuçları.....	77
4.5. Karlılık Modelleri ve Uygulanan Test Sonuçları.....	99
4.6. Sonuç ve Değerlendirme.....	111
KAYNAKLAR.....	114
ÖZGEÇMİŞ.....	118

GRAFİKLER DİZİNİ

	Sayfa
Grafik 4.1. Konut Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay.....	68
Grafik 4.2. Taşıt Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay.....	68
Grafik 4.3. Tüketici Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay.....	69
Grafik 4.4. Taksitli Ticari Kredilerin Toplam Kredilerden Aldığı Pay.....	69
Grafik 4.5. Taksitli Bireysel Kredi Kartlarının Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay.....	70
Grafik 4.6. Taksitsiz Bireysel Kredi Kartlarının Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay.....	70
Grafik 4.7. İncelenen Dönemler İtibariyle Kredilerden Sağlanan Faiz Gelirleri ve Mevduata Verilen Faiz Giderlerinin Gelişimi.....	107

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1.1. 30.09.2016 itibariyle Türkiye'de Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Banka, Şube ve Personel Sayıları.....	20
Tablo 2.1. ABC Bankası A.Ş.'nin Bilançoları (Aktif Kalemler).....	30
Tablo 2.2. ABC Bankası A.Ş.'nin Bilançoları (Pasif Kalemler).....	30
Tablo 2.3. ABC Bankası A.Ş.'nin Gelir Tablosu.....	43
Tablo 4.1. Çalışmada Kullanılan Bankaların Listesi.....	65
Tablo 4.2. Çalışmada Kullanılan Değişkenlere İlişkin Açıklama.....	66
Tablo 4.3. Tanımlayıcı İstatistikler.....	71
Tablo 4.4. Yatay Kesit Bağımlılığının Araştırılması.....	73
Tablo 4.5. Pesaran Birim Kök Test Sonucu (Düzey Değerleri).....	74
Tablo 4.6. Pesaran Birim Kök Test Sonucu (Birinci Dereceden Farkları).....	75
Tablo 4.7. Westerlund Eş bütünleşme Test Sonucu (Net Kar-Zarar).....	76
Tablo 4.8. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Konut Kredisi).....	78
Tablo 4.9. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Konut Kredisi).....	79
Tablo 4.10. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Taşıt Kredisi).....	80
Tablo 4.11. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Taşıt Kredisi).....	81
Tablo 4.12. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Tüketici Kredisi).....	82
Tablo 4.13. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Tüketici Kredisi).....	83
Tablo 4.14. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Ticari Kredi).....	84
Tablo 4.15. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Ticari Kredi).....	85
Tablo 4.16. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Taksitli Bireysel Kredi Kartları).....	86
Tablo 4.17. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Taksitli Bireysel Kredi Kartları).....	87
Tablo 4.18. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Taksitsiz Bireysel Kredi Kartları).....	88
Tablo 4.19. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Taksitsiz Bireysel Kredi Kartları).....	89
Tablo 4.20. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Toplam Kredi).....	90
Tablo 4.21. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Toplam Kredi).....	91
Tablo 4.22. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Faiz Geliri).....	92
Tablo 4.23. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Faiz Geliri).....	93
Tablo 4.24. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Takipteki Krediler)...	94
Tablo 4.25. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Takipteki Krediler).....	95
Tablo 4.26. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Komisyon Geliri).....	96
Tablo 4.27. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Komisyon Geliri).....	97
Tablo 4.28. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Takipteki Krediler İçin Ayrılan Karşılıklar).....	98
Tablo 4.29. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Takipteki Krediler İçin Ayrılan Karşılıklar).....	99

Tablo 4.30.	Breusch-Pagan LM Test Sonuçları.....	101
Tablo 4.31.	F Testi Sonuçları.....	102
Tablo 4.32.	Hausman Testi Sonuçları.....	103
Tablo 4.33.	Wooldridge Otokorelasyon Test Sonucu.....	103
Tablo 4.34.	Wald Farklı Varyans Test Sonucu.....	104
Tablo 4.35.	Model 1'e Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları.....	105
Tablo 4.36.	Model 2'ye Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları.....	108
Tablo 4.37.	Model 3'e Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları.....	109
Tablo 4.38.	Model 4'e Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları.....	110

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIC	Akaike Bilgi Kriteri
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
CEO	Chief Executive Officer (Baş Yönetici)
GSMH	Gayrisafi Milli Hasıla
GSYİH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
İKD	İktisadi Devlet Teşekkülü
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
MGE	Ortalama Grup Tahmincisi
PMGE	Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi
Q	Çeyrek
ROA	Aktif Karlılığı
ROE	Özkaynak Karlılığı
Takasbank	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş.
TEFE	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
YP	Yabancı Para

GİRİŞ

Finans sistemi günümüzde sadece ülke sınırlarına bağılı olmayan aynı anda birçok ülkeyi hatta kıtayı içeren küresel bir sistem haline dönüşmüştür. Bu küresel finans sistemin en önemli oyuncusu olan bankalar hem ulusal hem de uluslararası faaliyetlerini sürdürmekte, hızlı ekonomik değişimlere ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Bankalar, ellerinde fon fazlası olup bu fon fazlasını arz etmek isteyenlerle, fon ihtiyacı bulunan yani fon talep eden kişi ve kuruluşların buluşma noktasıdır. Bankalar her geçen gün kendilerini geliştirmekte, finansal enstrümanlarını arttırmaya böylece müşterilerinin farklı taleplerini karşılamayı kendilerine hedef edinmektedirler. Bu finansal enstrümanlar içerisinde yer alan en önemli kalem ise "Krediler" kalemidir. Çünkü "Krediler" kaleminde yaşanan en ufak olumlu ya da olumsuz hareket bütün bankacılık sektörünü ve reel sektörü etkileyebilmektedir. Kredilerin bankalar tarafından kullanılması sonrasında ödenmeme problemi oluşması durumunda şüpheli hale gelmesi, hatta takip hesaplarına intikal etmesi öncelikle krediyi kullanan firmaya ve bankaya, daha sonra da bu firmanın yer aldığı sektöre ve ülke ekonomisine zarar verecektir.

Krediler kalemi sadece bankaların kullandığı bir finansal enstrüman olmayıp ayrıca bankaların bilançosunun aktifinde yer alan ve bilançonun pasifinde yer alan mevduat kalemi ile birlikte hareket eden önemli bir varlıktır. Kredi ve mevduat kalemleri birbiri ile doğru orantılı olarak artar ya da azalır. Ayrıca krediler ekonomik büyümeyi tetikleyen bir unsurdur. Yatırım yapmak isteyip yeteli miktarda birikimi olmayan yatırımcılar sağladıkları kredilerle yatırımlarını erken tamamlayıp ekonomik büyümeye katkı sağlayabilirler. Faaliyetlerine devam eden mevcut işletmeler ise sağladıkları fonlarla kapasite artımı yatırımı yapabilecekleri gibi daha fazla üretim yapmak için gerekli olan hammaddeyi de alabilecekler böylece tüketiciler de talep ettikleri mal ve hizmetlere daha kısa sürede ve uygun fiyattan ulaşabileceklerdir. Bu ve benzeri gelişmeler ekonomik büyümeye pozitif katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla bankaların içinde buldukları toplumun refahına daha fazla katkıda bulunabilmeleri için ellerindeki kaynakları mümkün olduğunca üretici ve tüketici kesimlere kredi olarak kullandırmaları gerekmektedir. Özetle bankalar tasarruf sahiplerinden topladıkları mevduatı, yatırım ve tüketim harcamalarını finanse etmek için ihtiyaç duyanlara kredi olarak kullandırarak öncelikle tasarruf sahiplerine bir gelir sağlamakta, ardından da ekonomik gelişmeye katkı sağlamaktadırlar.

Ulusal ve uluslararası birçok bankanın faaliyette bulunduğu Türkiye’de 2000’li yıllarda ortaya konan “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” ile bankacılık sistemi güçlenmiş ve bankalar sermaye yeterlilik oranı açısından uluslararası belirlenen kriterlerin oldukça üzerine çıkmıştır. Bununla birlikte bankalar kredi yapılarını düzenlemiş ve şüpheli kredilerini en aza düşürmeye çalışmıştır. Bu düzenlemeler bankaların daha karlı ve dinamik bir yapıya dönüşmesinde önemli rol oynamıştır.

Bu çalışma Türkiye’de faaliyet gösteren 13 adet banka ile yapılmış olup çalışmanın verileri Türkiye Bankalar Birliği’nin resmi internet sitesinden sağlanmıştır. Bu çalışmanın amacı ticari bankalar tarafından kullanılan kredilerin karlılığa etkisinin analiz edilmesidir. Gerek verilerine ulaşılan kredi türlerinden aldığı payın tutar olarak düşük kalması gerekse de kur riskinin arındırılmasının varsayımsal olarak sorun yaratacak olması nedenleriyle çalışmaya ‘yabancı para (YP) krediler’ dahil edilmemiştir. Bankacılığın asli fonksiyonu olarak tanımlanan ve fon fazlası olanlardan toplanan mevduata karşılık fon talep edenlere kullanılan kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin karlılığa etkisini ölçmek amacıyla faiz geliri olarak kredilerden sağlanan faiz gelirleri esas alınmıştır. Yine incelenen dönemler itibariyle Türkiye Bankalar Birliği nezdinde verileri tutulan bireysel kredi ürünlerinden konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi ve hacim olarak yüksek olan taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile ticari kredi grubunda yer alan taksitli ticari kredi tutarları çalışmaya dahil edilmiştir. Bankaların en fazla gelir sağladığı kalemlerden ‘alınan ücret ve komisyon gelirleri’, kredilerdeki artışla birlikte gelişimini görmek amacıyla ‘takipteki krediler’, ‘takipteki krediler için ayrılan karşılıklar’ da analize dahil edilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler 2005 yılının dördüncü çeyreğinden başlayıp 2016 yılının üçüncü çeyreğini de kapsayacak biçimde üçer aylık verilerden oluşmaktadır.

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak bankaların faaliyet konuları, kuruluşları ve faaliyete geçme koşulları ile ticari bankaların yapısı ve bankacılık sektörünün sınıflandırılması konuları ele alınmıştır. İkinci bölümde banka bilançosunun aktif ve pasifi ile gelir tablosunda yer alan kalemlerin içeriklerine değinilmiş, üçüncü bölümde bankaların karlılıklarını etkileyen değişkenleri belirlemeyi hedefleyen ulusal ve uluslararası alanda yapılmış çalışmalar detaylı bir şekilde özetlenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise kredi çeşitlerinin karlılığa etkisi panel veri analizi yöntemiyle test edilmiş, kurulan modellere ve analiz sonucuna ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BANKACILIK

Bankalar, ellerindeki fon fazlasına bağılı olarak bu fon fazlasını arz etmek isteyenlerle fon açığı bulunan fon talep eden aktörlerin buluşma noktasıdır. Finansal sistemin gelişmesi için bankalar vazgeçilmez unsurken krediler ve mevduat da bankacılığın gelişmesi için vazgeçilmez unsurlardır. Bu nedenle finansal sistem ile ekonomik büyüme arasındaki pozitif ilişkiyi sağlayan dinamiklerden biri bankalar tarafından verilen kredilerin finansal sistem ile etkileşiminden doğan dolaylı katkıdır. Bankaların içinde buldukları toplumun refahına daha fazla katkıda bulunabilmeleri için ellerindeki kaynakları mümkün olduğunca üretici ve tüketici kesimlere kredi olarak kullandırmaları gerekir. Başka bir ifade ile, bankalar halktan topladıkları mevduatı (tasarrufu) yine halkın tüketim ve yatırım harcamalarını finanse etmeye yönelik kullanarak; önce halkın refah seviyesinin yükselmesine, ardından ekonomik gelişimin finansmanına katkı sağlar (Tuğcu vd, 2013: 3).

Bu bölümde genel olarak bankaların faaliyet konuları, kuruluşları ve faaliyete geçme koşulları ile ticari bankaların yapısı ve bankacılık sektörünün sınıflandırılması konuları ele alınacaktır.

1.1. Bankaların Faaliyet Konuları, Kuruluşları ve Faaliyete Geçme Koşulları

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na göre bankalar Türkiye'de aşağıda yer alan faaliyetleri gerçekleştirebilirler.

- a) Mevduat kabulü.
- b) Katılım fonu kabulü.
- c) Nakdi, gayri nakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri.
- d) Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.
- e) Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri.
- f) Saklama hizmetleri.
- g) Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.

- h) Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri.
- i) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.
- j) Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri.
- k) Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.
- l) Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri.
- m) Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri.
- n) Yatırım danışmanlığı işlemleri.
- o) Portföy işletmeciliği ve yönetimi.
- p) Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı.
- r) Faktoring ve forfaiting işlemleri.
- s) Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.
- t) Finansal kiralama işlemleri.
- u) Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.
- v) Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.

Mevduat bankaları (b) ve (t), katılım bankaları (a), kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler.

1.2. Bankaların İşlevleri

Bankalar ticari bir işletme olarak kar hedefiyle faaliyetlerini sürdürürken, ekonomik sistemin bir parçası olarak birçok görev üstlenirler. Bu işlevleri finansal aracılık yapmak, likidite yaratmak, kredi talep edenleri değerlendirmek ve izlemek, asimetrik bilgi problemlerini çözmek, para politikalarının etkinliğini arttırmak, ekonomik istikrarı etkilemek, ölçek ve kapsam ekonomilerinden faydalanmak, ödeme

sistemlerinin etkinliğini arttırmak ve dış ticareti fonlamak ve ihracatı teşvik etmek şeklinde sıralamak mümkündür (Yağcılar, 2011: 5).

1.2.1. Finansal Aracılık Yapmak

Bir finansal kurum olan bankalar finansal sözleşmeleri ve menkul kıymetleri aynı anda alma ve satma faaliyetinde uzmanlaşmış aracılar olarak tanımlanabilir. Bankalar, finansal varlıkların perakendecileri olarak finansal kurumların bir alt kümesi olabilir: borç alanların ihraç ettiği menkul kıymetleri satın alırlar ve onları borç verenlere satarlar. Bankaların çeşitli ve karmaşık işlemleri açısından bir bankanın işlemsel tanımlaması şu şekilde olabilir: Bankalar, cari işlemleri halktan aldığı mevduatlarla kredi sağlamak olan kurumlardır. Bu bağlamda “Bankacılık” şu şekilde tanımlanabilir: “Borç vermek ya da yatırım yapmak amacıyla halktan, talep üzerine veya başka yolla geri ödenebilir, üzerinde çek, senet, emir ya da başka şeyler düzenlenebilir mevduat kabul etmek anlamındadır” (Deb, Murthy, 2008: 18).

Bossone (2000) bankalar için “finansal araçlardır; bundan ne daha fazlası ne de daha azı” ifadesini kullanmakla birlikte, bugün bile bankaların hükümetler, halk ve ekonomistler tarafından özel bir statüde değerlendirmesinin nedenlerini, arz ettiği kredileri izleme konusunda ölçek ekonomilerinden faydalanarak yarattığı sosyal faydaya; kısa vadeli ve nominal değerden paraya çevrilebilir mevduat hesapları sayesinde likidite sağlama kapasitesine; para, kredi ve ödeme sistemlerini birleştirmesine bağlamaktadır (Bossone, 2000: 3-4).

1.2.2. Likidite Yaratmak

Bankalar sundukları vadesiz mevduat hizmetiyle kişilere ve firmalara ne zaman isterlerse harcama yapma imkanı sağlar. Ayrıca sağladıkları kredi imkanlarıyla, likiditenin ekonominin geneline yayılmasına katkı sağlar (Kalaycı, 2010: 9). Kamunun, bankaların mevduata ilişkin yükümlülüklerini yerine getirebileceğine olan güveni, bankanın varlıklarının kalitesine ve genel finansal durumuna bağlıdır. Diğer kurumların gerçekleştirmediği durumlarda bile bankaların kredi ve likidite arz etme kabiliyeti vardır. Çünkü bankaların mevduat yaratma fonksiyonu, diğer kurumlar için hemen ulaşılabilir olmayan, kredi ve likidite esnekliği sağlar (Corrigan, 1982).

1.2.3. Kredi Talep Edenleri Değerlendirmek ve İzlemek

Bankalar ağırlıklı olarak tasarruf sahiplerinden mevduat kabul ederler ve topladıkları fonları şahıs ve firmalara kredi olarak kullandırırılar. Bu bağlamda bankalar, kredi talep eden şahıs veya firmaların kredi verilebilirliğini değerlendirirler. Bankaların, kredi talep edenin risk düzeyini ölçebilecek personel ve enstrümanları vardır. Bu nedenle iyi borçlu ile kötü borçluyu birbirinden düşük bir maliyetle ayırabilirler. Bankaların bilgi derleme ve işleme kapasiteleri sayesinde ekonomide verimli projeler seçilir ve kredilendirilir. Tasarruf sahiplerinin ve yatırımcıların arada bankalar olmaksızın karşılaşılabilmeleri ve tasarrufların ekonomide verimli yatırımlara dönüşebilmesi adeta imkânsızdır. Bu anlamda bankalar, tasarruf sahiplerinin tasarruflarını kabul eder ve bunları en verimli kullanabilecek yatırımcılara aktarırlar. Değerli bulunan projeler finanse edilir ve açılan krediler geri ödeninceye kadar bu projeler izlenir (Kalaycı, 2010: 5-6). Varlıklar tarafında geleneksel bakış açısına göre bankalar girişimciler tarafından ortaya konan projelerin karlılığını ve nispi kapasitesini değerlendirmek konusunda uzmanlaşmışlardır ve bu projeler hakkındaki bilgi üretimlerine dayalı olarak girişimcilere kredi sağlar. Yükümlülükler tarafında geleneksel bakışa göre bankalar, toplayıp üretim işletmelerine sağladıkları uzun vadeli kredilere yatırdıkları, küçük tutarlı, kısa vadeli talep edilebilir mevduatları dolayısıyla özeldir. Varlıklar ile yükümlülükler arasındaki bu vade uyumsuzluğu, varlıklarının güçlü bilgi içeriği ile birlikte bankalara, mevduat sahiplerine likidite sağlamakta ilave bir rol yükler (Carletti, Hartmann, 2001: 8; Vives, 2001).

1.2.4. Para Politikalarının Etkinliğini Arttırmak

Bankalar ile merkez bankası arasında, kısmen merkez bankasının son ödünç verme mercii (lender of last resort) olma fonksiyonundan kaynaklanan, doğrudan bir ilişki vardır. Merkez bankalarının işlem ve politikaları, finans piyasalarının durumunu, para ve kredi yaratımını ve genel ekonomik koşulları yönetir (Corrigan, 1982). Bir ekonomide para politikasının etkinliği o ekonomide gelişmiş bir bankacılık sisteminin olmasına bağlıdır. Merkez bankalarının para politikası araçları (açık piyasa işlemleri, reeskont politikası, zorunlu karşılıklar) ancak gelişmiş bir bankacılık sisteminin varlığı halinde ekonomi üzerinde etkili olabilir (Kalaycı, 2010: 10).

1.2.5. Ekonomik İstikrarı Etkilemek

Bankacılığın önemli özelliklerinden biri de, bir bankanın başarısızlığının diğer bankalara da yayılmasıyla doğacak bulaşma etkisidir (Gomes, 2004). Bankaların ve bankacılık sisteminin sahip olduğu özel statüyü Carletti ve Hartmann (2001: 8), bankaların temel olarak istikrarsızlık karşısında diğer sektörlerle göre daha savunmasız olarak görülmelerine, ayrıca banka mevduatlarında tutulan fonların önemli bir bölümünün küçük yatırımcılara ait olmasına bağlamaktadırlar. Banka bilançolarının bu özel görünümüne vurgu yapan Vives (2001) de, banka sermayesi içinde borcun ağırlıklı olmasının ve küçük yatırımcılar arasındaki geniş dağılımının banka faaliyetlerinin izlenebilirliğini zorlaştırırken, bankaların da iflas (ya da borç ödeyememe) riskini arttırdığını belirtmektedir. Bu durum, bankaların çok fazla risk alma eğilimini arttıran ahlaki tehlike problemini ifade eder. Dahası, bankaların iflasının yol açacağı sosyal maliyet de daha geniş olur. Bu sosyal maliyet, finansal ve ekonomik sıkıntı maliyetlerini içerir. Finansal sıkıntı maliyeti bankaların alacaklılarına ve pay sahiplerine dayanır ve böylece bankaların kararlarında içselleşir. Bilgi sermayesinin kaybı, borçlularla ilişkilerin iyileştirilmesi gibi kayıplar ise banka tarafından kısmen içselleştirilen maliyetlerdir. Ödeme sistemlerinin bozulması ve bulaşma etkisi gibi maliyetler ise dışsal maliyetlerdir (Vives, 2001: 538).

1.2.6. Dış Ticareti Fonlamak ve İhracatı Teşvik Etmek

Bankacılık sistemi içerisinde geliştirilen belge karşılığı ödeme, peşin ödeme, alıcı firma prefinansmanı, banka teminatı, akreditif, forfaiting gibi uygulamalar, dış ticareti finanse ederek firmaların ithalat-ihracat işlemlerinin daha hızlı, kolay ve güvenilir şekilde yürütülmesini sağlamakta ve ihracatı teşvik etmektedir (Altan, 2001: 68).

1.3. Ticari Banka Sisteminin Yapısı

Ticari banka sisteminin yapısını küçük ve orta büyüklükte banka, holding bankacılığı, perakende bankacılık, toptancı bankacılık, uluslararası bankacılık ve özel bankacılık şeklinde sınıflandırabiliriz.

1.3.1. Küçük ve Orta Büyüklükte Banka

Bankalarda ölçek kavramının, biri ekonomik gücünün doğrudan sonucu, diğeri piyasadaki gücünün kaynağı olmak üzere iki anlamı vardır. Bununla birlikte ölçek

kavramı nispidir. İş hacmi sermaye tutarı ya da öz sermaye, istihdam edilen personel sayısı, bazı ipuçları verebilir. Özellikle küçük ve orta ölçekli bankalar aile işletmeleri şeklindedir. Küçük ve orta büyüklükteki bankaları büyük bankalardan ayıran en önemli özellik, bu tip bankaların işletmelerle, kişilerle ve bankacılarla ilişkilerinin doğrudan olmasıdır.

Küçük ölçekli bankaların aktif büyüklüğünün sektör toplamından aldığı pay %0,20 ile %1 arasında değişirken orta ölçekli bankaların aktif büyüklüğünün sektör toplamından aldığı pay %1 ile %5 arasında değişmektedir.

1.3.2. Holding Bankacılığı

Holding bankacılığı, bir bankanın doğrudan veya dolaylı olarak bir ya da daha fazla bankaya sahip olması, kontrol etmesi veya bir bankanın sermayesinin çoğunluğunun bir holdingin kontrolünde olması şeklindeki yapıyı ifade eder (Takan, 2001: 21).

1.3.3. Perakende Bankacılık

Perakende bankacılık, bireyler ve KOBİ'ler ile gerçekleştirilen, mevduat kabulü ve kredi sağlama faaliyetlerini kapsar. Bu işlemlerin her biri küçük tutarlı olup, toplamda geniş hacimlidir (Mathews, Thompson, 2005: 55). Tüketicilere yönelik perakende bankacılık ürünleri cari işlemler hesabı (current accounts), yatırım amaçlı mevduat hesabı (deposit accounts), tüketici kredileri (consumer term loans), kredi kartları, mortgage kredileri, yatırım fonları vb.'dir. KOBİ'lere yönelik perakende bankacılık ürünleri ise cari hesap, vadeli kredi (term loans) ve kredi limitlerinden (credit lines) oluşmaktadır. Bu ürünlere ilave olarak perakendeci bankalar küçük işletmelere yönelik leasing vb ürünler de sunmaktadırlar. Bu hizmetlerin karşılığında banka, faiz ve ücret geliri sağlamaktadır (Ceylan, 2003: 343).

1.3.4. Toptancı Bankacılık

Ekonomik faaliyetlerin son derece çeşitlilik göstermesi belirli konularda uzmanlaşmış bankalara gereksinimi hissettirmektedir. Son yıllarda büyük şirketlerin spesifik finansal isteklerini karşılayabilmek, sorunlarına paket çözümler önerebilecek, Euro-tahvil, Euro-pay senedi Euro-finansman bonusu, Interbank (bankalararası) para piyasaları gibi toptancı piyasalarda iş yapan hızlı çalışan banka arayışları artmıştır. Öte

yandan bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde gerçekleştirilen yeniliklerin finans sektöründe geniş uygulama alanı bulması fon sağlama olanaklarını büyük ölçüde kolaylaştırarak toptancı bankacılığın gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Böylece geliştirilen yeni tekniklerle bankaların pazarlama faaliyetleri giderek daha rekabetçi duruma gelmiştir.

Toptancı bankalar az sayıda şubeye sahip olmaları nedeniyle, çalışmalarını büyük ölçüde büyük finansal merkezlerde sürdürmektedirler. Bu arada firmaların da giderek daha büyük ölçekli duruma geçmeleri, firma yöneticiliğini ön plana çıkarmış ve firmanın sorunlarının çözümünde banka, firma işbirliğini teşvik etmiştir.

Toptancı bankacılık genel bir ifade ile müşterilerinden halen büyük tutarlı kredi taleplerini karşılamak üzere başka firmalardan ve uluslararası para ve sermaye piyasalarından büyük tutarlı fon sağlayan çok geniş bir iş alanına sahip olan, müşterileri ile çok yakın ilişki içinde olan, hızlı karar alıp uygulayabilen az sayıda şube ve uzmanla çalışan derinliğine bankacılık biçimi olarak adlandırılabilir.

Perakende bankaların aksine, toptancı bankacılık kapsamında az sayıda fakat yüksek hacimli işlemler gerçekleştirilir (Mathews, Thompson, 2005: 56) ve kurumsal bankacılık hizmetlerini içerir. Finansal olmayan işletmeler, finansal nitelikli işletmeler (sigorta kuruluşları) ve hükümetin bazı kurumlarının faaliyetleri bu kapsamda yer alır. Bu kategoriye göre ayrıca, banka dışı finansal kurum olarak kabul edilen leasing, forfaiting ve factoring kuruluşları da girmektedir (Ceylan, 2003: 343-344). Toptancı bankacılık, bankalar ya da diğer finansal kurumlar arasındaki çift yönlü aktiviteleri ifade eder. Kıta Avrupasının bankacılık ağırlıklı finansal sisteminde, evrensel banka grupları arasındaki likidite aktarımı toptancı bankacılığın en önemli bileşenidir ve bu gruplar tüm finansal hizmet faaliyetlerinin büyük bir bölümünü kontrol eder (Cabral vd, 2002: 11).

1.3.5. Uluslararası Bankacılık

Uluslararası bankacılık bir bankanın faaliyetlerini en az iki veya daha fazla ülkede devam ettirmesi ile meydana gelen bir bankacılık türüdür. Bir diğer tanıma göre ise dünya çapında faaliyet gösteren ancak sürdürmekte olduğu faaliyeti sadece ticari bankacılık ile sınırlı kalmayıp, finansal kiralama, factoring, forfaiting ve danışmanlık gibi aktivitelerin ve yeni finansal tekniklerin tamamını içeren bankadır. Ayrıca

uluslararası banka, kendi ülkesinde mevduat kabul eden (deposit accapting), kredi veren (lending), bu aktivitelerin gerektirdiği diğer hizmetleri yerine getiren ve şubeleri aracılığıyla bu hizmetleri en az bir ülkede daha veren banka olarak da tanımlanabilir.

Uluslararası bankalar farklı para birimlerini kullanarak dünya çapında değerlendirilebilecek fonları arz edenler ile talep edenler arasında bir bağ oluşturarak iki tarafın vade, risk, faiz gibi farklı konulardaki tercih ve beklentilerinin uyumlaştırma işlemini sağlamaya çalışmaktadırlar. Uluslararası bankaların diğer bir özelliği de ülkelerin ekonomik sistemlerinden bağımsız olarak kaynakları mobilize etme yeteneğine sahip olmalarıdır (Gökçe, 2016: 209).

Uluslararası bankalar, yabancı müşterilerine mahsup hesabı (payment accounts) ve kredi fırsatları gibi finansal hizmetler sunan kuruluşlardır. Sözkonusu yabancı müşteriler bireyler ya da şirketler olabilmekte, böylece her uluslararası banka iş yaptığı kişiler ile kendi çalışma prensiplerini oluşturabilmektedir. Uluslararası bankalarla çalışan işletmeler kendileri için oldukça maliyetli olabilecek uluslararası işlemleri kolaylaştırma amacı taşırlar. Ayrıca uluslararası bankalar ile çalışan firmalar, kendi faaliyetlerini uluslararası ölçüğe taşımak konusunda da bu bankalardan destek alabilmektedirler. Bireylerin uluslararası bankalarla çalışmaları ise birkaç nedene bağlı olmaktadır. Bunlardan biri, gelirlerin uluslararası bankalarda gizlenmesi suretiyle vergiden kaçınmaktır. Diğer sebepler ise, uluslararası bankaların ulusal faiz dalgalanmalarından daha az etkileneceği ve daha güvenli olacağı düşüncesi, uluslararası bankalar tarafından mevduata verilen daha yüksek faizler olarak sıralanabilir.

1.3.5.1. Uluslararası Bankaların Örgütsel Yapıları

En az iki ülkede faaliyet gösteren uluslararası bankalar, başka bir ülkede ana merkeze bağlı şube açarak faaliyetlerini sürdürebilecekleri gibi o ülkede faaliyet gösteren ulusal bir banka aracılığıyla ya da bir veya birden fazla bankayı temsil eden temsilcilik aracılığıyla da işlemlerini yürütebilirler. Ayrıca kredibilitesi yüksek bir bankaya ortak olarak bağımlı banka şeklinde; iki veya daha fazla uluslararası bankanın katılımıyla konsorsiyum banka şeklinde veya vergi avantajlarından yararlanmak amacıyla ise kıyı öteci bankacılığı şeklinde faaliyet gösterebilirler.

1.3.5.1.1. Muhabir Bankalar

Bankalar, işlemlerinin veya faaliyetlerinin az olduğu ülkelerde, kendileri adına işlem yapmak üzere ulusal bankalar ile iletişim kurarlar. Bu durumda ulusal banka “Muhabir Banka” olarak tanımlanır (Ekren, 1987: 96).

1.3.5.1.2. Temsilcilikler

Temsilcilikler bir bankanın yabancı bir ülkede kendisini temsil etme hedefi ile kurulan ana merkeze bağlı bir birimdir. Temsilcilikler sadece bir bankayı temsil edebileceği gibi birden çok uluslararası bankayı da temsil edebilir. Temsilcilikler bütün bankacılık faaliyetlerinde yer almayabilir. Kredi verme ya da ödeme işlemlerine aracılık edip ana merkeze bu tür işlemleri sonuçlandırması için hazırlayıp gönderirler.

1.3.5.1.3. Şubeler

Uluslararası bankacılıkta yabancı ülkelerde faaliyet göstermenin en uygun biçimi ana merkeze bağlı şube organizasyonu kurmaktır. Şubelerin yapmış olduğu işlemler ana merkeze bağlı olup yıl sonunda elde edilen kar ya da zarar ana merkeze devredilir. Şubeler hem ana merkezin hem de faaliyette bulunduğu ülkenin yasal şartlarına uygun hareketle yükümlüdür. Şubelerin ana merkezden bağımsız yönetim kurulu ve sermayesi yoktur.

1.3.5.1.4. Bağımlı Bankalar

Kendi başına kurulmuş olmasına rağmen bir kısmı ya da tamamı yabancı bir bankanın mülkiyetinde olan bankaya bağımlı banka adı verilir. Piyasaya hakim büyük bankalar yurt dışında işlemlerini yapmak ve faaliyet alanlarını genişletmek için bağımlı bankalar kurarlar ya da olan bankalara ortak olurlar. Bağımlı bankalar, içerisinde buldukları ülkenin yasal koşullarına göre hareket etmekle yükümlüdür. Bağımlı bankalar yabancı büyük bir bankaya bağlı oldukları için kendi ülkelerinde kredibilitesi yüksektir. Daha önce yabancı ya da uluslararası firmalar açısından tercih edilmeyen ulusal bankalar bağımlı banka olduklarında uluslararası piyasalarda daha fazla rağbet görürler.

1.3.5.1.5. Konsorsiyum Bankalar

İki ya da daha fazla ülkede faaliyet gösteren bankalar kendi arasında ortak girişim biçiminde yeni bir banka kurabilirler. Konsorsiyum bankalarda, bankayı oluşturan hiçbir ortak %50'den fazla paya sahip değildir. Her katılımcı katkı sağladığı sermayesi doğrultusunda bankayı temsil eder. Geçici olarak kurulan konsorsiyum bankaları genelde yatırım amacı ile kurulurlar. Firmalara uzun süreli krediler sağlayıp gerektiğinde ülkelere bile kredi sağlarlar.

1.3.5.1.6. Kıyı Ötesi Bankacılığı (Off-Shore)

Ana ülkenin bankalar üzerine koymuş olduğu karşılık bulundurma zorunluluğu, vergiler ve faiz sınırlamaları gibi hükümet müdahaleleri sonucunda bankalar, yurt dışında şubeler açarak işlemlerini bu şubeler vasıtası ile yürütmeyi hedefler. Bunun nedeni ana ülke yasal düzenlemelerinin doğal olarak ülke sınırlarının dışında geçerli olmamasıdır. Böylece banka, işlemleri dolaylı bir biçimde gerçekleştirmekte ve bankacılık düzenlemelerinin ortaya çıkardığı maliyetleri arttırıcı bazı kısıtlamalardan kurtulmaktadır (Gökçe, 2016: 212-214). Bankacılık işlemine konu edilen fonlar, ana ülkedeki bankanın kayıt sistemleri üzerinden gerçekleştirildiğinden kaydi merkezler olarak da bilinen bu şubeler sadece temsili bir büro niteliğindedir (BDDK, 2005: 4).

Off-shore bankacılık olarak bilinir. Denetim ve vergilendirmenin en az düzeyde olduğu yerlerde konvertibl paralar üzerinden işlem yaparak, çok uluslu şirketlere ve uluslararası girişimlere hizmet veren bankalardır (www.tbb-bes.org.tr). Euro-kredi sendikasyonları, yabancı tahvil ihraçları, faiz ve para swapları, fon yönetimi, leasing, factoring, forfaiting, altın ve döviz işlemleri başlıca faaliyet alanlarıdır (Akbulak vd, 2004: 83).

1.3.6. Özel Bankacılık

Özel bankacılık (Private Banking) olarak adlandırılan hizmet türü, müşterilerin varlıklarının kişilerin belirlediği risk ve beklentilerine göre özel olarak yönetilmesini ifade eder. Bu uygulamada banka tarafından müşterinin profili belirlenmek suretiyle, onun ihtiyaç ve yatırım tercihlerine göre kişiye özel alternatif ürünler sunulmaktadır. Bankalar özel bankacılık hizmetini bu iş için özel olarak hazırlanmış şubeler aracılığıyla verirler. Özel bankacılık her türlü standart bankacılık, kiralık kasa ve gişe hizmetleri; repo işlemleri, sabit getirili menkul kıymetler ve yurt içi hisse senetleri alım-satımı gibi

yatırım hizmetleri; birikimlerin yabancı para ve menkul kıymetlerde değerlendirilmesi; türev ürünlerde yatırım; kişiye özel tasarlanmış kredi kartları, özel fonlar, kişiye özel hazırlanmış mevduat ürünleri ve opsiyon stratejileri gibi ürün ve hizmetleri kapsamaktadır. Türkiye’de özel bankacılıkta genelde 250 bin TL üstü varlığa sahip müşteri kitlesi hedeflenmektedir.

1.4. Bankacılık Sektörünün Sınıflandırılması

Bankaların finansal sistem içerisindeki payı ülkeden ülkeye farklılık gösterse de her ülke için ortak olan noktası, finansal sistemin önemli bir parçasını oluşturmasıdır. Finansal sistemin önemli aktörü olan bankalar, sahiplik yapılarına göre kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli olarak kurulabildikleri ve dolayısıyla sermaye yapılarına göre sınıflandırılabilirler gibi faaliyet alanlarına göre merkez bankaları, ticaret (mevduat) bankaları, yatırım bankaları, kalkınma bankaları ve katılım bankaları şeklinde de sınıflandırılmaktadır.

1.4.1. Sahiplik Yapılarına Göre Bankalar

Sermayesinin devletten, yurt içi kişi veya kuruluşlardan ve yurt dışı kişi veya kuruluşlardan sağlanmasına bağlı olarak sahiplik yapılarına göre bankaları, kamu sermayeli bankalar, özel sermayeli bankalar ve yabancı sermayeli bankalar şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

1.4.1.1. Kamu Sermayeli Bankalar

Türkiye’de kamu bankaları 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye istinaden İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) olarak düzenlenmişlerdir. İktisadi Devlet Teşekkülü sermayesinin tamamı devlete ait iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan kamu iktisadi teşebbüsüdür. Bu kuruluşların özerk tarzda, ekonominin kurallarına uygun yönetilmeleri ekonomik gereklere uygun olarak verimlilik ve karlılık ilkelerinin doğrultusunda kendi aralarında ve ulusal ekonomi ile uyum içinde çalışarak sermaye birikimine yardım etmeleri, bu yolla daha fazla yatırım kaynağı yaratmaları amaçlanmaktadır (Bursalıoğlu, 1998: 6).

Kamu bankalarının ortaya çıkma nedenlerinden biri, 1970’li yıllara kadar ekonomik kalkınmaya devletin öncülük etmesi ilkesinin benimsenmesi ve devletin

stratejik sektörlerde mülkiyet sahibi olmasının ekonomik kalkınma için önkoşul olduğu düşüncesinin ön plana çıkmasıdır. Bu dönemlerde finansal piyasalar ve özellikle bankacılık sektörünün işleyişinin diğer piyasaların işleyişinden farklı olduğu, devletin bankacılık sektöründe yer almasının finansal sektörün ve ekonominin gelişimine olumlu katkı sağlayacağı görüşü yaygınlık kazanmıştır.

İkinci bir neden, ekonomide dışsallıkların var olduğu, piyasa mekanizmasının etkin kaynak dağılımında yetersiz kalabileceği ve bazı grupların kredi tahsisinden yeterli pay almadığı düşüncesidir. Bu argüman, kalkınmaya devletin öncülük etmesi ilkesinin bir parçası olmayıp, piyasa mekanizmasındaki aksaklıkların giderilmesi amacını taşımaktadır. Bu düşünceye göre özel bankalar dışsallıkların söz konusu olduğu, sosyal faydası yüksek, ancak karlılığı düşük olan projeleri finanse etmekte yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle, endüstriyel projelere uzun vadeli fon sağlanması, küçük işletmelerin, ziraat, konut yapımı ve ihracat gibi ekonomik aktivitelerin finansmanında devletin devreye girerek piyasa mekanizmasındaki bu aksaklıkları gidermesi gerektiği düşünülmektedir (Uçarkaya, 2006: 7-8).

Kamu bankalarının kuruluş nedenlerinden bir diğeri kırsal kesimin de bankacılık hizmetlerinden faydalanmasının sağlanmasıdır. Bu görüşe göre, özel bankalar kırsal ve uzak bölgelerde şube açmayı karlı bulmayabilir. Dolayısıyla bu bölgelerde halkın bankacılık hizmetlerinden faydalanabilmesi için devlet müdahalesi gerekmektedir. Bu kesimlerdeki tasarrufların sisteme katılmasıyla finansal gelişime, büyümeye ve yoksulluğun giderilmesine katkıda bulunulacaktır. Finansal hizmetlere erişim bir hak ve devlet bu doğrultuda çaba göstermelidir (Micco ve diğerleri, 2004).

Dördüncü olarak, kamu bankaları finansal ve ekonomik istikrara katkıda bulunmak amacıyla kurulmaktadır. Bu görüşe göre, bankalar yükümlülüklerini daha kısa vadeli mevduatların, varlıklarını ise likiditesi daha düşük olan kredilerin oluşturması nedeniyle kırılgan bir yapıya sahiptirler ve herhangi bir olumsuz ekonomik gelişme sonucunda bankacılık krizlerinin gündeme gelmesi olasıdır. Buna karşılık, bankacılık sisteminde kamu bankalarının varlığı özellikle kriz dönemlerinde yatıştırıcı bir etkiye sahip olabilir; çünkü kamu bankalarındaki örtülü mevduat garantisi söz konusu bankalara hücumu engelleyebilir (Uçarkaya, 2006: 10).

Son olarak, kamu bankaları büyük özel bankaların ekonomik ve politik gücüne tepki olarak, sektörde rekabet yaratma amacıyla ortaya çıkabilmektedir. Özel bankalar

devlet tarafından regüle edilmelerine rağmen, devlet özel bankaların güçlerini kötüye kullandıklarını düşünebilir. Yani özel bankaların ekonomik ve politik gücünü sınırlamak için devletler, özel bankalar arasında rekabeti arttırmaya çalışmak yerine, kamu bankaları kurabilmekte ve varolan özel bankaları kamulaştırabilmektedirler (Uçarkaya, 2006: 11).

Türkiye'de ulusal bankacılığın gelişmesine kamu bankalarının öncülük ettiğinin en somut göstergesi, 1863 yılında tarımsal kredi sağlamak amacıyla oluşturulan "memleket sandıkları"nın 1888'de Ziraat Bankası'na dönüştürülmesidir. Sanayi ve madencilik alanlarında kredi vermek ve var olan kamu girişimlerini çalıştırmak üzere 1925'te kurulan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası ve Türkiye Sınai Kredi Bankası, 1933'te kurulan Sümerbank'ın öncüleri durumundadır. Bunların yerini Sümerbank alırken, bir yıl sonra kurulan Etibank da madencilik ve enerji kesiminde kamu girişimciliğini geliştirmekle görevlendirilmiştir. Konut kredisi sağlamak üzere 1927'de Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş, bunu esnaf ve sanatkarlara kredi sağlamak üzere kurulan T. Halk Bankası izlemiştir. Emlak ve Eytam Bankası 1946 yılında T. Emlak Kredi Bankası'na dönüştürülürken, 1938'de kurulan ve kısa bir süre faaliyet gösteren Denizcilik Bankası, 1952 yılında yeniden oluşturulmuştur (Kepenek, 1990: 73).

1.4.1.2. Özel Sermayeli Bankalar

Özel sermayeli bankalar, ticaret ve üretimin finansmanı alanında toptan ve perakende bankacılık faaliyetlerinde bulunan, sermayesini yurt içi ortaklardan sağlayan ve mevduat kabul eden bankalardır. Ticari bankaların konusunu esas olarak para ve kredi araçları oluşturmaktadır (Şakar, 2000: 19).

Özel sermayeli bankalar, merkez bankaları ve kalkınma bankalarının bankacılık işlevleri dışında kalan tüm fonksiyonlarını yerine getirebilmektedirler. Bu bankalar ayrıca esas faaliyetleri dışında mevzuata uygun olarak finansal araçların alım ve satımı, kambiyo işlemleri, türevsel işlemler, menkul kıymet aracılığı, yüklenim, yatırım danışmanlığı ve sigortacılık faaliyetleri de yapabilmektedir (İpçi ve Karan, 2001: 34).

1.4.1.3. Yabancı Sermayeli Bankalar

Sermayeleri ve sahiplikleri yurt dışındaki kişi veya kuruluşlara ait olan bankalardır. Yabancı sermayeli bankalar, temsilcilik, şube ve ortaklık yolu ile piyasaya giren çok uluslu devlet bankalarıdır. Bu tür bankalar genellikle gittikleri ülkede sektöre

modernizasyon, rasyonalizasyon, otomasyon çalışmaları ve verilen hizmetler bakımından öncülük ederek yerli bankaları da bu yönde ilerlemeye teşvik ederler ve bir açıdan da zorlarlar (Apak, 1993: 10).

Türk bankacılık sektöründe yabancı banka payı özellikle 2000 ve 2001 krizlerinden sonra hızla artmaya başlamıştır. Bu artışın en temel nedenleri finansal hizmetlerin küreselleşmesi ve artan arbitraj imkanı, yabancı sermayeyi sınırlandıran politikaların yumuşatılması veya kaldırılması, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) müzakerelerine katılımı, yaşanan bankacılık krizlerinin ülke piyasalarına giriş maliyetlerini düşürmesi, tüm dünyada daralan kar marjları ve ekonomik gelişmeleri gösteren parametrelerin olumlu yönde sinyaller vermesidir (Saraç, 2002: 14)

Bankacılık sektörüne yabancı girişlerinin faydalı olduğunu savunanlar olduğu kadar karşıt görüşlüler de bulunmaktadır. Yabancı bankaların sektöre girmesinin muhtemel faydaları şöyle sıralanmaktadır (Buch ve Golder, 2001: 341-361):

- Sektörde uluslararası standartlar oluşacak,
- Daha iyi düzenleme ve denetim gelecek,
- Yabancı sermayeye daha iyi erişim sağlanacak,
- Kamuya açıklama standartları daha açık bir hale gelecek,
- Finansal hizmetlerin kalitesi artacak,
- İstikrarlı ve uzun dönemli fonlara erişim kolaylaşacak.

Yabancı bankaların sektöre girmesinin muhtemel sakıncaları ise aşağıdaki gibidir (BDDK, 2005: 21):

- Ekonomide kaynak dağılımının yabancıların denetimine geçmesi,
- Kredilerin sektörel dağılımının bozulması, ihtisas kredilerinin azalması,
- Ağırlıklı olarak yabancı sermayeli firmaların fonlanması,
- Ekonomik istikrarı bozucu, krizleri derinleştirici etkilerin artması,
- Para politikasının etkinliğinin azalması,
- Bankalar üzerinde denetim etkinliğinin zayıflaması,
- Bir baskı grubu oluşturarak, gidilen ülkenin izleyeceği politikaları belirlemek.

Türkiye'de özel bankalar toplam mevduatın yaklaşık %40'ına, kamu bankaları %36'sına, yabancı sermayeli bankalar da %24'üne sahiptir.

1.4.2. Faaliyet Türlerine Göre Bankalar

Faaliyet alanlarına göre bankalar; merkez bankaları, ticaret bankaları, yatırım bankaları, kalkınma bankaları ve katılım bankaları olarak sınıflandırılabilir.

1.4.2.1. Merkez Bankaları

Merkez bankası, bir ülkenin para politikasını idare eden kurumdur. Merkez bankaları önceleri kar hedefleyen kurumlar iken günümüzde sadece para politikasına yönelik uygulamaları, finansal kesimin düzenlenmesi ve denetlenmesi aracılığı ile gerçekleştiren bir birimdir. Bir ülkenin merkez bankasının başlıca iki hedefi vardır. Fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek bu hedeflerden ilkidir. Bu hedef için merkez bankası ulusal para değerindeki dalgalanmaları önler. Merkez bankasının diğer hedefi ise ülkede istikrarlı bir gelişim sağlamaktır. Merkez bankalarının temel görevleri şunlardır:

- Para politikasını uygulamak
- Para arzını düzenlemek ve kontrol etmek
- Son başvurulabilecek kredi mercii olmak
- Döviz ve altın rezervlerini yönetmek
- Piyasa faiz oranını belirlemektir.

Merkez bankaları para politikasını uygularken para politikası araçlarını kullanır. Bu araçlar açık piyasa işlemleri, reeskont oranı, zorunlu karşılık oranı ve disponibilitate oranıdır (Atış, 2016: 115-136). Başarılı bir merkez bankasının temel amacı istikrarlı bir ekonominin gerektirdiği kadar likiditeyi piyasaya vermektir. Burada para politikası ekonomiye gerektirdiği kadar likidite vermek, likidite sıkıntısı nedeni ile ekonomiyi resesyona sokmamak aynı zamanda çok fazla likidite vererek enflasyona neden olmamak amacı gütmektedir.

Yirminci yüzyılın en geçerli ve en çok uygulanan para sistemi merkez bankacılığı sistemidir. Tüm dünyada yaşanan ekonomik istikrarsızlıklar, artan finansal araç çeşitliliği ve sıklaşan likitede-bankacılık-f finansal krizler merkez bankalarına yeni görevler yüklemektedir. Merkez bankalarının bu görevlerini yerine getirmesinin bağımsızlığı ile doğru orantılı olduğu tartışması ve ispata yönelik çalışmalar hızlanmaktadır. 1970'li yıllardan sonra yüksek oranlı enflasyon sürecinin yaşanması, sıklaşan para, bankacılık, finansal krizler, iç ve dış borçlanmanın sürdürülemezliği,

bütçe açıklarının hızla artması, hükümetlerin popülist politikalarına karşı bir tutum oluşturma isteği merkez bankalarını bağımsızlaştırma işlemlerini yaygınlaştırmıştır. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) bağımsızlığı tanımını, türleri, bazı ekonomik değişkenlerle ilişkisini açıklayan çalışmalar, 25.04.2001 tarih ve 4561 sayılı yasa ile değiştirilmiştir.

1.4.2.2. Ticaret Bankaları (Mevduat Bankaları)

Temel fon kaynaklarının mevduatlardan oluşması nedeniyle, ticari bankacılık olarak da adlandırılan mevduat bankaları, her türlü mevduatı toplayan, bunları krediye dönüştüren, çeşitli bankacılık faaliyetlerini yerine getiren hizmet işletmeleridir.¹ Ticaret bankaları mevduatın yanı sıra çeşitli yabancı kaynaklardan ve özkaynaklarından sağladığı fonları ihtiyaç sahiplerine kredi olarak kullandırmalarının yanı sıra kendileri çeşitli finansal araçlarla kaynaklarını değerlendirmekte ve karlılıklarına katkı sağlamakta, portföy işletmeciliği ve yatırım danışmanlığı gibi bir çok alanda hizmet vermektedirler. Ayrıca çok sayıda noktada faaliyet göstererek her kesime ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bunun için de düzenli bir organizasyon yapısına, yani genel müdürlük, bölge müdürlüğü ve şube yapılanmalarının müşteriler için ulaşılabilir olmasına sahip olmaları gerekmektedir.

Finansal sistemin temel unsuru olan bankaların iki temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan birisi, bilançonun "varlıklar" bölümünde yer alan yatırımların çok küçük bir kısmının özkaynaklarla finanse edilmesidir. Diğeri ise kaynakların çoğunlukla mevduatlardan oluşması ve istenildiği zaman anında sahibine hizmet sözleşmesinde yer alan koşullarda geri ödeme zorunluluğunun bulunması nedeniyle sürekli karşı karşıya kaldıkları likidite riskidir. Yani varlıkların büyük bir kısmının sürekli olarak paraya çevrilebilme hızı yüksek kalemlerde bağlı tutulmasının gerekmesidir (Çalım, 2012: 30).

Bankacılık sektöründeki gerek işlem hacmi gerekse de sahip olduğu varlıklar bakımından en büyük payı alan ticaret bankalarının kullandığı krediler ve aktif büyüklükleri de finansal sistemden önemli oranda pay almaktadır. Bahsi geçen hususlar dikkate alındığında ticari hayata çok fazla katkı sağladıkları görülmektedir.

¹ Ticaret bankalarının faaliyetlerine "Bankaların Faaliyet Konuları, Kuruluşları ve Faaliyete Geçme Koşulları" başlığı altında değinilmiştir.

Türkiye'de faaliyet gösteren kamu, özel ve yabancı sermayeli ticaret bankalarının, finansal sistem içindeki etkisini ve derinliğini daha iyi ifade edebilmek için Eylül 2016 itibariyle sahip oldukları banka, şube ve personel sayıları Tablo 1.1.'de gösterilmektedir.

Tablo 1.1. 30.09.2016 itibariyle Türkiye'de Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Banka, Şube ve Personel Sayıları

Banka Türleri	Banka Sayısı	Şube Sayısı	Personel Sayısı
Sektör Toplamı	47	10.985	197.719
Mevduat Bankaları	34	10.943	192.410
Kamu Sermayeli Bankalar	3	3.699	57.509
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.		1.812	25.156
T. Halk Bankası A.Ş.		961	16.843
T. Vakıflar Bankası T.A.O.		926	15.510
Özel Sermayeli Bankalar	9	4.225	74.097
Adabank A.Ş.		1	29
Akbank T.A.Ş.		883	13.744
Anadolubank A.Ş.		106	1.769
Fibabanka A.Ş.		70	1.496
Şekerbank T.A.Ş.		273	3.546
Turkish Bank A.Ş.		13	223
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.		539	9.894
Türkiye İş Bankası A.Ş.		1.375	24.851
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.		965	18.545
Tas.Mevd.Sig. Fon.Devr. Bankalar	1	1	221
Birleşik Fon Bankası A.Ş.		1	221
Yabancı Sermayeli Bankalar	21	3.018	60.583
Alternatifbank A.Ş.		53	917
Arap Türk Bankası A.Ş.		7	288
Bank Mellat		3	51
Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.		1	63
Burgan Bank A.Ş.		51	1.007
Citibank A.Ş.		8	476
Denizbank A.Ş.		690	12.743
Deutsche Bank A.Ş.		1	122
Finans Bank A.Ş.		630	12.398
Habib Bank Limited		1	16
HSBC Bank A.Ş.		191	3.968
ICBC Turkey Bank A.Ş.		44	811
ING Bank A.Ş.		273	5.317
Intesa Sanpaolo S.p.A.		1	28
JPMorgan Chase Bank N.A.		1	56
Odea Bank A.Ş.		50	1.622
Rabobank A.Ş.		1	36
Société Générale (SA)		1	84
The Royal Bank of Scotland Plc.		1	46
Turkland Bank A.Ş.		34	630
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.		976	19.904
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	42	5.309
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.		8	670
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.		1	94
Diler Yatırım Bankası A.Ş.		1	19
GSD Yatırım Bankası A.Ş.		1	27
İller Bankası A.Ş.		19	2.539
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.		1	266
Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.		1	34
Nurol Yatırım Bankası A.Ş.		1	43
Pasha Yatırım Bankası A.Ş.		1	36
Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.		1	32
Türk Eximbank		3	584
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.		1	605
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.		3	360

Kaynak: TBB, 2016.

1.4.2.2.1. Ticaret Bankalarının Fon Kaynakları

- *Özkaynaklar*

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 44. maddesine göre özkaynak, ana sermaye ve katkı sermaye toplamı ile bu toplamdan sermayeden indirilecek değerlerin düşülmesi sonucu bulunacak tutarı ifade eder. 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na dayanarak çıkarılan BDDK'nın konuyla ilgili "Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliği"ne göre;

Ana sermaye; ödenmiş sermaye, kanuni yedek akçeler, ihtiyari ve fevkalade yedek akçeler, vergi karşılığında sonraki dönem karı ve geçmiş yıllar karı toplamından, dönem zararı ve geçmiş yıllar zararının düşülmesinden oluşmaktadır.

Katkı sermaye ise; genel kredi karşılığı tutan, banka sabit kıymetler yeniden değerlendirme fonu kıymetleri için hesaplanan yeniden değerlendirme tutan, iştirakler ve bağlı ortaklıklar ile sermayelerine katılan diğer ortaklıklar sabit kıymet yeniden değerlendirme karşılığı, alınan sermaye benzeri krediler, menkul değerler değer artış fonu ile muhtemel riskler için ayrılan serbest karşılıklar kalemlerinden oluşmaktadır (Parasız, 2011: 171-172). Katkı sermaye içinde yer alan sermaye benzeri kredilerin özkaynak hesabında dikkate alınmasına ilişkin esas ve şartlar yönetmelikte detaylı olarak açıklanmıştır.²

- *Yabancı Kaynaklar*

Ticaret bankaları, mevduat toplayarak, tahvil ihraç ederek, merkez bankası ve diğer bankalardan borç alarak, başka bankalarla ortaklıklar kurarak yabancı kaynaklardan yararlanırlar.

Başlıca yabancı kaynaklar; mevduatlar, sendikasyon kredileri, varlığa dayalı menkul kıymetler, bankalararası para piyasasından sağlanan fonlar, merkez bankası reeskont kredileri, alınan nakdi teminatlar, çeşitli fon kesintileri, bloke paralar, dalgalı fonlar şeklinde sayılabilir.

² 5 Eylül 2013 tarih 28756 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik" in 4-9. maddelerinde özkaynak, ana sermaye, çekirdek sermaye, ilave ana sermaye, katkı sermaye ve özkaynak unsurlarına uygulanacak indirimler açıklanmaktadır.

1.4.2.3. Yatırım Bankaları

Devletlerin ve firmaların uzun vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamaları için onların hisse senetleri ve tahviller gibi menkul kıymetler ihraç etmelerine aracılık eden kurumlardır. Mevduat toplama yetkisine sahip olmayan yatırım bankaları, tahvil ihraç etmek ve kredi almak suretiyle elde ettikleri kaynakları kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet almak ya da firmalara orta ve uzun vadeli yatırım ve proje kredisi sağlamak şeklinde kullanırlar. Yatırım bankaları, yatırım yaptıkları menkul kıymetleri daha sonra halka satmaları nedeniyle literatürde menkul kıymet taciri olarak da adlandırılırlar (Akbulak vd, 2004: 82).

1.4.2.4. Kalkınma Bankaları

Gelişmekte olan ülkelerde yatırım sermayesi eksikliğini gidermek ve kalkınmada öncelikli bölgelere finansman sağlamak amacıyla kurulmaktadır. Hükümetler veya uluslararası kurumlar tarafından sağlanan fonlar ve tahvil ihracı yoluyla kaynak temin ederler. Mevduat toplama yetkisine sahip değildirler (Akbulak vd, 2004: 82-83).

Kalkınma ve yatırım bankaları arasında işlevleri itibariyle farklılıklar vardır. Sözkonusu farklılıklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Kalkınma bankacılığı genellikle az gelişmiş, gelişmekte olan veya gelişmenin başlangıcındaki ülkelerde görülmektedir. Yatırım bankacılığı ise daha çok sermaye piyasasının gelişmiş olduğu ekonomik olarak da gelişmiş ülkelerde görülmektedir.

- Kalkınma bankaları kredi vererek, iştiraklerde bulunur. Yatırım bankaları ise kredi verme yerine daha çok işletmelere uzun vadeli fon sağlamada önemli rol oynarlar.

- Kalkınma bankalarının sermayesini özkaynakları, yönetimi kendilerine bırakılan fonlar ve alınan iç ve dış kaynaklı krediler oluşturur. Yatırım bankacılığının esas sermaye kaynağını ise sermaye piyasasından sağlanan fonlar oluşturur.

- Bu iki bankacılık türü birbirlerini ikame eden değil, tamamlayan farklı bankacılık alanlarıdır.

- Kalkınma bankaları ülke ekonomileri geliştikçe ve sermaye piyasası önem kazandıkça ya kapanmakta ya da yatırım bankası haline gelmektedir.

Türkiye'de 2016 yılı Eylül ayı itibariyle toplamda 13 adet kalkınma ve yatırım bankası finansal aracılık faaliyetini yürütmektedir. Bu bankaların büyük bir çoğunluğu

kalkınma bankacılığı alanında çalışıyor gözüke de kendilerini yatırım bankası olarak tanıtmaktadır. Bunun nedeni Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke konumunda olmasına rağmen, Türk finans piyasasının büyük ölçüde gelişmiş bir ekonomininkine benzer bir yapıda faaliyetini sürdürmesidir. Bu durumu, özellikle 2002'den sonra Türk finans piyasasında görülen yeniden yapılanma ortaya çıkarmıştır (Tuğcu vd, 2013: 14).

1.4.2.5. Katılım Bankaları

Faizsiz bankacılık modeli temelde, fon fazlası olan ekonomik birimlerden fon talebi olan ekonomik birimlere finansal kaynakların faiz olmaksızın aktarılması esasına dayanmaktadır. Aracılık hizmetinde bulunan tüzel kişilik; tasarruf sahiplerinden toplanan kaynakları kar/zarar esasına göre işletmekte ve emeğini ve/veya sermayesini katmaktadır (Akçan, 1997: 17).

Dünya literatüründe "İslam Bankacılığı, İslam'ın koyduğu ve teyit ettiği prensipler çerçevesinde bankacılık ve yatırım faaliyetlerini yürütmek için kurulan kuruluşlardır" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bu bankalar her türlü faaliyetlerini İslami prensiplere uygun olarak yürütmek zorundadır. Faizsiz bankacılık kavramı bu nedenle İslami bankacılıktan ayrılmaktadır. Zira bir işlemin faizsiz olması onun İslami prensiplere uygun olduğu anlamına gelmez. Bu nedenle her faizsiz banka İslami banka anlamına gelmemektedir (Akin, 1986: 110).

İslami bankadan bahsedebilmek için ülkedeki tüm ekonomik yapının buna uygun olması gerekmektedir (Haqiqi ve Pomeranz, 2000: 7). Bu bakımdan Türkiye'deki katılım bankaları İslami Banka olarak değil faizsiz banka olarak adlandırmak daha doğru olmaktadır. Çünkü katılım bankaları Türkiye'deki mevcut hukuki ve iktisadi yapı içerisinde faaliyet gösteren ve işlemlerinde faizi esas almayan kurumlardır.

Bir başka tanımla konvansiyonel bankacılık anlayışının dışına çıkarak, faizden uzak kalmak isteyen kişilerin finansman ihtiyaçlarını karşılamaları, tasarruflarını değerlendirmeleri ve modern bankacılık hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla faizle çalışan klasik bankalara alternatif olarak kurulan kuruluşlardır. "Özel Cari Hesap" ve "Katılma Hesapları" adı altında iki yöntemle fon toplayabilen katılım bankaları, topladıkları bu fonları, talep edenlere üretim desteği, bireysel finansman desteği, kar-zarar ortaklığı yatırımı, finansal kiralama ve mal karşılığı vesaikin alım-satımı şeklinde kullandırmaktadırlar (Coşkun, 2005: 111-115).

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA BİLANÇOSU VE GELİR TABLOSU İLE İÇERİKLERİ

Bilanço, bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren finansal tablodur (Akdoğan ve Tenker, 2007: 72). Bilanço, net değer esasına göre hazırlanır. Bu nedenle, bankanın aktif ve pasif yapısını düzenleyici nitelikteki hesaplar ilgili buldukları kalemlerin altında birer indirim kalemi olarak gösterilir. Bilançonun aktif ve pasif yapısını yansıtan hesaplar kendi aralarında mahsup edilemez. Borç bakiyesi veren hesapların bilançonun aktif bölümünde, alacak bakiyesi veren hesapların pasif bölümünde yer alması sağlanır (Kesimli, 2014: 11).

2.1. Banka Bilançosunun Alt Kalemleri

Bilanço, aktif ve pasif olarak adlandırılan iki tablodan oluşmaktadır. Çift taraflı hesap sisteminin bir gereği olarak aktif ve pasif tabloları birbirine eşittir. Çünkü aktif, işletmenin ve dolayısıyla bankanın sahip olduğu varlıkları, pasif ise bu varlıkların sağlanmasında kullanılan özkaynaklar ile yabancı kaynakları gösterir. Buradan anlaşılacağı gibi ne kadar kaynak sağlandıysa o kadar varlık sahibi olunacaktır. Bu nedenle de aktif, pasife eşit olmak zorundadır (Akdoğan ve Tenker, 2007: 72).

2.1.1. Aktif Kalemler

Bilançonun aktif bölümü likiditesine yani paraya dönüşüm çabukluğuna göre düzenlenir.

2.1.1.1. Nakit Değerler ve Merkez Bankası

Türkiye’de tedavülde bulunan Türk Lirası banknot ve madeni paralar ile alım satım konusu yapılan yabancı paraların izlendiği aktif nitelikli bir hesaptır. Döviz cinsinden olan paraların bu hesaba kaydı sabit kur üzerinden yapıлып dönem sonlarında evaluasyona tabi tutularak bakiyesi Türk Lirası’na dönüştürülür (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 90).

2.1.1.2. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/ Zarara Yansıtılan Finansal Varlık (Net)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul değerler ile ilk muhasebeleştirme esnasında “gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılan” biçiminde sınıflandırılan menkul değerlerin kaydedildiği hesaptır. Menkul değerlerin satın alınması halinde bu hesaba borç, satılmaları durumunda ise alacak verilir. Bu hesapta yer alan menkul değerler gerçeğe uygun değer üzerinden işlem görür (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 90).

2.1.1.3. Bankalar

Bankalar hesabı, bankanın yurtiçi ve yurtdışı bankalarda bulunan TL ve döviz tevdiat hesaplarından oluşur. Diğer bankaların ilgili banka nezdindeki tevdiatları ise pasifteki mevduat hesabı içerisinde gösterilir. Bankalar nakit ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ve Merkez Bankası bünyesinde tutulan zorunlu karşılıklarını yerine getirebilmek için bu hesap bünyesinde nakit değer tutar ve ayrıca döviz yükümlülükleri için yurtdışı muhabir bankalarında döviz bulundururlar (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 90-91).

2.1.1.4. Para Piyasalarından Alacaklar

Bankanın TCMB ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank) aracılığıyla diğer bankalara verdiği Türk Lirası cinsinden borç tutarları bu hesapta takip edilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 91).

2.1.1.5. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)

Gerçeğe uygun değer farkı kar/ zarara yansıtılan menkul değerler ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler dışındaki bütün menkul değerler bu hesapta takip edilir. Satılmaya hazır menkul değerlerin satın alınması durumunda bu hesaba borç kaydı, satılmaları halinde ise alacak kaydı yapılır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 91).

2.1.1.6. Krediler ve Alacaklar

Kredinin tipik şekli ödünç para vermek olmakla beraber; kredi, her zaman ödünç vermek (karz akdi) şeklinde sağlanmaz. Bankanın vermiş olduğu kefalet ve garantiler, poliçe kabulü, senet ve fatura iskontosu, faktoring ve forfaiting gibi vadeden önce alacak hakkı satın alınması, finansal kiralama, ters repo işlemlerinden doğan alacaklar,

vadeli işlemler ve opsiyon ve benzeri sözleşmelerle üstlenilen riskler, geniş anlamda kredi kavramına dahildir (Akgüç, 2011: 347).

Krediler, bankaların en fazla gelir elde ettikleri bilanço kalemidir ve aktifler içerisinde en fazla paya sahiptir. Kredilerin sürelerine göre kısa, orta ve uzun vadeli, çeşitlerine göre ise tüketici kredisi, konut kredisi gibi bir çok sınıflandırması bulunmaktadır. Sektörlere göre de örneğin, inşaat, beyaz eşya, tekstil sektörü vb olarak ayrılır.

Bankalarda vadesinde ödenmemiş her türlü kredi alacakları takibe alınır ve bu alacaklar takipteki krediler hesabında izlenir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 91).

2.1.1.7. Faktoring Alacakları

Factoring işlemleri sözleşmesi ile kendine mal edilen ve tahsili üstlenilen alacaklar karşılığında yapılan ödemeler bu hesapta takip edilir.

2.1.1.8. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (Net)

Yatırım amaçlı menkul kıymetlerin ve mülkiyeti bankada kalmak kaydıyla teminata verilen, bloke edilen ve repoya konu olan vadeye kadar elde duran menkul kıymetlerin kaydına has bir hesaptır.

2.1.1.9. İştirakler (Net)

Bankaların sermaye ve yönetim kontrolü bulunmamakla birlikte, üzerlerinde önemli bir etkinliğe sahip oldukları ortaklıklarındaki paylarının kaydına ilişkin bir hesaptır. Hesap hisse alış bedeli baz alınarak tutulur. Hesapta izlenen hisse senetleri bilanço dışı hesaplarda nominal değerleri ile de takip edilebilir.

Bir bankanın doğrudan ya da dolaylı olarak işletmelerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri ve ortaklık paylarına iştirak adı verilir (Akgüç, 1995: 95).

Bankalar başka işletmelerin pay senetlerine sahip olabilirler. Bu sahiplik geçici ise bu şekilde elde edilen pay senetleri cari aktif olarak bilançoda “Menkul Değerler Cüzdanı”nda yer alırlar. Eğer pay senetleri uzun süre elde bulundurmamak amacıyla elde edilmiş ise bu durumda iştirak kavramı ortaya çıkar (Karacan, 1983: 187).

İştirakler, bankaların ellerindeki fonları verimli alanlarda kullanmak amacıyla ve takipteki kredilerinin tahsil edilmemesi nedeniyle zorunluluktan edindikleri varlıklardır. Benzer şekilde başka işletmelerin pay senetlerini uzun süre elinde tutmak amacıyla satın almaları nedeniyle edindikleri varlıklardır (Takan, 2001: 182).

Mali ve mali olmayan olmak üzere ikiye ayrılır. İştirakler hisse senetleri alış tutarıyla işlem görürler. Ayrılan değer azalma karşılıkları iştirakler hesabından düşülerek net değer bulunur (Tevfik, 1997: 191).

2.1.1.10. Bağlı Ortaklıklar (Net)

Bankaların, sermayesi veya yönetimi üzerinde kontrol gücüne sahip buldukları ortaklıklarındaki paylarının kaydına özgü aktif nitelikli bir hesaptır. Genel müdürlükte hareket gören bu hesap hisse alış bedeli ile tutulur. Bu hesapta izlenen hisse senetleri bilanço dışı hesaplarda nominal değerleri ile de izlenir. Bedelsiz alınan hisse senetleri ile değerlendirme artışları bu hesaba kaydedilir (Hazar ve Babuşcu, 2017: 336). Değer azalma karşılıkları da kaydedilerek net değer bulunur.

2.1.1.11. Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ortaklıkları-Net)

Bankaların konsolide finansal tablolarının düzenlenmesine ilişkin tebliğe göre iş ortaklıkları ve adi ortaklıklar dahil olmak üzere ana ortaklık, bankanın dahil olduğu grubun bir ortaklık sözleşmesi kapsamında başka gruplarla birlikte kontrol ettiği ortaklıkları bu hesapta takip edilir (8.11.2006 tarih, 26340 Sayılı Resmi Gazete)

2.1.1.12. Kiralama İşlemlerinden Alacaklar

Maddi duran varlıkların finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiraya konu edilmesi halinde finansal kiralama sözleşmesine göre tespit edilen taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı ile faaliyet kiralamasının döneme isabet eden bölümü bu hesapta takip edilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 92).

2.1.1.13. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar

Bankalar ve finans çevrelerinin önem verdikleri konulardan biri de döviz kurunda yaşanabilecek değişim nedeni ile dövize bağlı işlemlerin gelecekte yaratacağı belirsizliktir. Dövize bağlı kredilerin, yatırımların ve diğer işlemlerin ortaya çıkaracağı maliyet değişimi, bankaları olumlu yönden etkileyeceği gibi olumsuz yönden de

etkileyebilmektedir (Gökçe, 2013: 62). Bu nedenle daha sonra meydana gelebilecek olumsuz durumun etkisini ortadan kaldırmak amacıyla yapılan işlemler riskten korunma olarak ifade edilmektedir. Bir varlığın geleceğe uygun değerindeki olumsuz değişikliklerden korunmak amacıyla kullanılan türev araçlar ise riskten korunma amaçlı türev araçlar biçiminde ifade edilir. Bu bilanço kalemi gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlılar, nakit akışı riskinden korunma amaçlılar ve yurt dışındaki net yatırım riskinden korunma amaçlılar olmak üzere üç hesaptan oluşur.

2.1.1.14. Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)

Bu kalem menkuller, gayrimenkuller ve özel maliyetlerinden meydana gelir. Bankaların faaliyetlerinde kullanılmak üzere satın aldıkları ve kullanım süreleri bir yıldan fazla olan kasalar, büro makineleri, mobilya ve mefruşat, taşıtlar gibi kalemler menkuller olarak sınıflandırılır. Bankaların yine faaliyetlerinde kullanılmak üzere satın aldıkları bina, arsa ve araziler gayrimenkuller grubunda yer alır. Kiralanan gayrimenkullerin ekonomik değerlerini arttırmak ve bu gayrimenkulleri genişletmek amacıyla yapılan giderler ise özel maliyet bedeli olarak tanımlanır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 93). Maddi olmayan duran varlıklar ise şerefiye ve diğer maddi olmayan duran varlıklar olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılır.

2.1.1.15. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)

Bu bilanço kalemi kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla elde tutulan gayrimenkullerdir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 93).

2.1.1.16. Vergi Varlığı

Bankaların vergi mevzuatı gereği menkul sermaye iradı, gelir vergisi ve fon payı, geçici vergi gibi peşin ödedikleri ve dönem sonlarında ödenecek vergilerden mahsup edecekleri vergiler ile ilgili Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) uyarınca meydana getirilen ertelenmiş vergi varlıklarının takip edildiği hesaptır (Takan, Boyacıoğlu, 2015: 93).

2.1.1.17. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar (Net)

Türkiye Muhasebe Standardınca tanımlanan esaslar çerçevesinde satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faaliyetlere ilişkin duran varlık olarak sınıflandırılan varlıklar

bu hesapta takip edilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 93).

2.1.1.18. Diğer Aktifler

Yukarıda belirtilen sınıflara girmeyen aktifler, diğer aktifler grubunu meydana getirir. Bu grupta peşin ödenmiş vergiler, TCMB özel hesapları, peşin ödenmiş giderler ve borçlu geçici hesaplar yer alır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 93).

Tablo 2.1.: ABC Bankası A.Ş.'nin Bilançoları (Aktif Kalemler)

ABC BANKASI A.Ş. KONSOLİDE OLMAYAN BİLANÇOLARI (FİNANSAL DURUM TABLOSU)

		BİN TÜRK LİRASI	
		CARİ DÖNEM	ÖNCEKİ DÖNEM
AKTİF KALEMLER		31.12.2016	31.12.2015
I.	NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	32.426.628	31.652.525
	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FV		
II.	(Net)	2.584.967	1.592.298
2.1	Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	2.584.967	1.592.298
2.1.1	Devlet Borçlanma Senetleri	461.410	271.592
2.1.2	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	163.106	56.255
2.1.3	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	1.959.449	1.263.425
2.1.4	Diğer Menkul Değerler	1.002	1.026
2.2	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0
2.2.1	Devlet Borçlanma Senetleri	0	0
2.2.2	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	0	0
2.2.3	Krediler	0	0
2.2.4	Diğer Menkul Değerler	0	0
III.	BANKALAR	2.229.080	1.517.501
IV.	PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	0	0
4.1	Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	0	0
4.2	İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	0	0
4.3	Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	0	0
V.	SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	45.326.910	40.860.360
5.1	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	125.276	290.552
5.2	Devlet Borçlanma Senetleri	44.003.680	39.548.269
5.3	Diğer Menkul Değerler	1.197.954	1.021.539
VI.	KREDİLER VE ALACAKLAR	204.257.243	177.933.756
6.1	Krediler ve Alacaklar	203.143.845	177.036.620
6.1.1	Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuna Kullanılan Krediler	911.078	1.230.761
6.1.2	Devlet Borçlanma Senetleri	0	0
6.1.3	Diğer	202.232.767	175.805.859
6.2	Takipteki Krediler	4.944.355	3.603.689
6.3	Özel Karşılıklar (-)	3.830.957	2.706.553
VII.	FAKTÖRİNG ALACAKLARI	0	0
VIII.	VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	5.357.340	3.591.631
8.1	Devlet Borçlanma Senetleri	5.049.923	3.414.877
8.2	Diğer Menkul Değerler	307.417	176.754
IX.	İŞTİRAKLER (Net)	128.246	128.246
9.1	Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0
9.2	Konsolide Edilmeyenler	128.246	128.246
9.2.1	Mali İştirakler	124.575	124.575
9.2.2	Mali Olmayan İştirakler	3.671	3.671
X.	BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)	10.314.151	9.265.351
10.1	Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	4.604.678	4.601.559
10.2	Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar	5.709.473	4.663.792
XI.	BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI)	0	0
(Net)			
11.1	Özkaynak Yöntemine Göre Muhasebeleştirilenler	0	0
11.2	Konsolide Edilmeyenler	0	0
11.2.1	Mali Ortaklıklar	0	0
11.2.2	Mali Olmayan Ortaklıklar	0	0
XII.	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	0	0
12.1	Finansal Kiralama Alacakları	0	0
12.2	Faaliyet Kiralaması Alacakları	0	0
12.3	Diğer	0	0
12.4	Kazanılmamış Gelirler (-)	0	0
XIII.	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	0	0
13.1	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0
13.2	Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0
13.3	Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0
XIV.	MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)	4.384.352	4.350.279
XV.	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)	374.192	353.908
15.1	Şerefiye	0	0
15.2	Diğer	374.192	353.908
XVI.	YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER (Net)	0	0
XVII.	VERGİ VARLIĞI	515.899	474.710
17.1	Cari Vergi Varlığı	0	0
17.2	Ertelenmiş Vergi Varlığı	515.899	474.710
XVIII.	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE	79.931	42.929
İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR (Net)			
18.1	Satış Amaçlı	79.931	42.929
18.2	Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0
XIX.	DİĞER AKTİFLER	3.646.974	3.954.090
	AKTİF TOPLAMI	311.625.913	275.717.584

2.1.2. Pasif Kalemler

Bankanın faaliyetleri için ihtiyaç duyduğu ve temin ettiği kaynakların yer aldığı hesapların işleyişinin izlendiği ve kaydedildiği hesaplar bilançonun pasifinde yer almaktadır. Bu gruptaki kaynaklar bankanın ortakları tarafından tahsis edilen kaynaklar (özkaynaklar) ile üçüncü tarafların bankaya sağladığı ödünçlerin yer aldığı yabancı kaynaklardan meydana gelmektedir (Hazar ve Babuşcu, 2017: 61). Bilançonun pasif bölümü ödeme çabukluğuna yani ödeme süresi kısa olan kaynaklardan uzun olanlara göre düzenlenir.

Özkaynaklar, ana sermaye ile katkı sermaye toplanıp bu değerden, sermayeden indirilen değerler düşüldükten sonra elde edilen büyüklüktür. Ana sermaye; ödenmiş sermaye, kanuni, ihtiyari ve fevkalade yedek akçeler, vergi karşılığında sonraki dönem karı ve geçmiş yıllar karı toplamından oluşmakta ve ana sermayenin hesaplanmasında, bankaların dönem zararı ile geçmiş yıllar zararı indirim kalemi olarak dikkate alınmaktadır.

Bankaların verdikleri tüm kredileri özkaynaklarıyla finanse etmeleri mümkün olmayıp bankalar da yabancı kaynağa ihtiyaç duyarlar. Bankaların kullandıkları sözkonusu yabancı kaynaklar; mevduat, TCMB'den alınan reeskont kredileri, yurt içi bankalardan sağlanan krediler, muhtelif borçlar, tahvil ihracı ile sağlanan fonlar, uluslararası piyasalardan sağlanan kredilerden (dış kaynaklı krediler) oluşmaktadır. Dış kaynaklı kredileri ise sendikasyon kredileri, uluslararası kuruluşlardan sağlanan krediler ve ülke kredileri olmak üzere üç ana gruba ayırmak mümkündür (Tuğcu vd, 2013: 113).

Bir banka, sözkonusu kaynaklarla elde ettiği fonları rezerv ihtiyacını karşılamak, menkul kıymet satın almak ve kredi vermek amacıyla kullanmaktadır (Tuğcu vd, 2013: 99).

2.1.2.1. Mevduat

Bankalara gerçek ve tüzel kişilerin faiz veya herhangi bir ivaz karşılığında ve istenildiği anda veya belli bir süre sonunda ya da belli bir ihbar süresine uyararak, geri almak üzere yatırdıkları Türk parası veya yabancı paralara mevduat denir. Türk parası mevduat, "Tasarruf Mevduatı", "Resmi Kuruluşlar Mevduatı", "Ticari Kuruluşlar Mevduatı", "Bankalar Mevduatı", "Diğer Kuruluşlar Mevduatı" hesaplarında, yabancı para mevduat ise "Bankalar Mevduatı-Y.P." ve "Döviz Tevdiat" hesaplarında izlenir

(Hazar ve Babuşcu, 2017: 61, 62).

Vadeli mevduat hesaplarına genellikle vadeleri dolduğunda, vadesiz mevduat hesaplarına yılsonlarında ve tüm hesaplara, hesap kapatıldığında faiz tahakkuku yapılır. Son işlem tarihinden itibaren on yıl süre ile hiç hareket görmeyen hesaplar kanunlar uyarınca gerekli ilanlar yapıldıktan sonra zaman aşımına uğradıkları kabul edilerek Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) gelir kaydedilir (Kesimli, 2014: 37).

Ticaret bankalarının çok büyük bir bölümü, hane halkı, firmalar ve kamu kurumlarının, bankalara karşı olan finansal talep haklarından veya alacak haklarından yani borçlardan oluşmaktadır. Gerçek veya tüzel kişilerin bankalara mevduat yatırmalarının, alacaklı hesap açmalarının çeşitli nedenleri vardır. Bunların başlıcaları arasında (Akgüç, 2011: 263-264);

- Birikimlerini veya likidite fazlalarını güven altına alma,
- Gereksinim duymaları halinde birikimlerini yeniden paraya dönüştürme kolaylığı ve olanağı,
- Gerekli ödemelerin kolayca ve hızla, güvenle yapılmasını sağlama,
- Bankanın sağladığı çeşitli hizmetlerden yararlanma,
- Faiz geliri elde etme sayılabilir.

2.1.2.2. Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar

Bir finansal borç, ya esas itibariyle, yakın bir tarihte satılmak veya geri satın alınmak amacıyla edinilmiş veya yüklenilmişse, ya ilk muhasebeleştirme sırasında, birlikte yönetilen ve son zamanlarda kısa dönemde kar etme hususunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunan belirli finansal araçlardan oluşan portföyün bir parçası ise ya da türev ürünü ise alım satım amaçlı elde tutulan finansal borç hesabında takip edilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 94).

2.1.2.3. Alınan Krediler

Bankaların TCMB'den, yurt içi bankalardan, TMCB ve yurt içi bankalar dışında kalan diğer kuruluşlardan ve yurt dışındaki banka, kuruluş ve fonlardan doğrudan sağladıkları kısa, orta ve uzun vadeli kredilerin takip edildiği hesaptır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 94).

2.1.2.4. Para Piyasalarına Borçlar

Bankanın TCMB ve BİST Takas ve Saklama Bankası aracılığıyla, diğer bir bankadan aldığı Türk Lirası borçlar bu hesapta takip edilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 94).

2.1.2.5. İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)

Bankaların kaynak sağlamak amacıyla çıkardıkları, tahvil ve bonolar ile varlığa dayalı menkul kıymetlerin izlendiği pasif karakterli bir hesaptır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 94).

2.1.2.6. Fonlar

Bankalara; bütçeden, bakanlıklardan ve diğer kamu kaynaklarından kanun ya da idari kararlarla tahsis edilen fonlar için kullanılan bir hesap grubudur. Özellikle kamu bankalarına özel görevleri gereği yurt dışından veya hükümet tarafından belirli amaçlarda kullandırılması için fonlar sağlanmaktadır. Örneğin Ziraat Bankası çiftçilere kullandırmak üzere fonlar tahsis etmektedir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 94).

2.1.2.7. Muhtelif Borçlar

Bankalarda alacaklı veya borçlu cari hesabı bulunmayan müşteri veya üçüncü şahısların bankalardan olan alacakları ile bankalarca açılan nakdi ve gayrinakdi kredilerin nakdi teminatı olarak alınan paraların, türev finansal araçlar için alınan teminatlar ile diğer borçların izlendiği pasif karakterli bir hesaptır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 95).

2.1.2.8. Diğer Yabancı Kaynaklar

Yukarıda bahsedilen sınıflandırmaya dahil olmayan geçici nitelikteki, diğer yabancı kaynakların izlendiği hesaptır.

2.1.2.9. Faktoring Borçları

Faktoring işlemlerinden doğan borçların takip edildiği hesaptır.

2.1.2.10. Kiralama İşlemlerinden Borçlar

İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiracı durumunda olan bankaca, finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen taksitlendirilmiş toplam borç tutarı ile faaliyet kiralaması borcunun döneme isabet eden tutarı bu hesapta izlenir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 95).

2.1.2.11. Karşılıklar

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na göre ve Bakanlar Kurulu kararı gereğince krediler üzerinden ayrılan karşılıklar ile kıdem tazminatı, gelir ve kurumlar vergisi karşılıkları ile diğer karşılıkların takip edildiği hesaptır.

2.1.2.12. Vergi Borcu

Ertelenmiş ve cari vergi borçlarının takip edildiği hesaptır.

2.1.2.13. Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları (Net)

Türkiye Muhasebe Standartları'na göre "Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklara" ilişkin borçlar bu hesapta takip edilir.

2.1.2.14. Sermaye Benzeri Krediler

Bankaların canlı kredilerinin iyileştirilmesi veya donuk kredilerinin yeniden yapılandırılması nedenleriyle bankaların devir ve birleşmesi sonucunda veya finansal sektörde istikrarı sağlamak amacıyla meydana gelecek maliyetleri ve finansal gereksinimleri için verilir. Bankanın kullandığı sermaye benzeri kredi bu hesapta takip edilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 96).

2.1.2.15. Özkaynaklar

Özkaynak; bankaların ana sermaye ve katkı sermayeleri toplamından, sermayeden indirilen değerlerin çıkarılması şeklinde hesaplanır. Bu terim, hem başlangıçta veya sonradan ortaklar tarafından bankaya konan sermayeyi hem de karların banka bünyesinde bırakılması suretiyle sağlanan kaynakları içerir (Akgüç, 1995: 173).

Özkaynaklar ödenmiş sermaye, yedek akçeler, yeniden değerlendirme fonları, değerlendirme farkları, dönem karı veya zararından oluşur (Takan, 2001: 184).

Sermaye Hesabı:

Bankaların nominal sermayesini gösteren bir hesaptır. Bankanın kuruluşunda mali ihtiyaçlara göre tespit edilen sermayeye nominal sermaye denir (Akgüç, 1995: 175). Nominal sermaye belirlenmiş azami sermaye tutarını gösterir. Sermaye hesabı altında gösterilen tutar ile banka ortaklarının fiilen bankaya yatırmış oldukları değerlerin tutarları arasında fark olabilir. Bir başka ifadeyle nominal sermayenin tamamının ödenmemiş olduğu durumlar vardır. Nominal sermaye bankaların kuruluşundan sonra birkaç muhasebe dönemini içine alan bir sürede ödenebilmektedir. Kurulda hemen ödenmeyen sermaye hesapları Özkaynaklar hesabının altında Ödenmemiş Sermaye hesabı içerisinde gösterilir.

Ödenmemiş Sermaye Hesabı:

Ortaklar tarafından taahhüt edilen sermayenin kaydedildiği bir hesap olup; sermaye ile ödenmemiş sermayenin farkı ödenmiş sermayeyi oluşturur. Ödenmemiş sermaye hesabı değer düzeltici bir hesaptır; bilançonun pasif tarafında yer alan nominal sermaye hesabını düzenlemektedir (Akgüç, 1995: 176).

Yedek Akçeler:

Elde edilen karın dağıtılmayarak banka bünyesinde alıkonan kısmıdır. Kanuni yedek akçeler ve ihtiyari yedek akçeler olmak üzere ikiye ayrılır. Kanuni Yedek Akçeler, yıllık kardan ayrılan yedek akçelerin kaydedildiği pasif karakterli bir hesaptır. İhtiyari yedek akçeler ise yıllık vergi sonrası kar üzerinden kanuni yedek akçelerin ayrılmasından sonra genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçelerdir. Birikmiş zararlar bu hesaptan mahsup edilir (Tevfik, 1997: 194).

Yeniden Değerleme Fonu:

Özsermayeyi düzeltici niteliktedir. Yeniden değerlemeye tabi tutulan sabit kıymetlerin net defter değerinde meydana gelen yükselişlerin kaydedildiği pasif karakterli bir hesaptır. Benzer şekilde iştirak ve bağlı kuruluşların yaptıkları yeniden değerlendirme sonucunda bedelsiz hisse senedi vermeleri nedeniyle aktiflerde ortaya çıkan artışlar da aynı hesap grubuna kaydedilir (Takan, 2001: 185). Ayrıca menkul ve

gayrimenkullerin satışında maliyet bedelinin yeniden değerlendirilmesi, bunun sonucunda ortaya çıkan, vergi kapsamı dışında tutulan kar, maliyet artış fonu hesabına alacak olarak kaydedilir. Maliyet artış fonu hesabı da yeniden değerlendirme hesap grubu içerisinde bulunur.

Değerleme Farkları:

Menkul değerler ve iştiraklerin borsa değerlerinin maliyet bedelini aşması sonucunda oluşan pozitif fark menkul değerler artış hesabına borç, bu hesaba ise alacak yazılır.

Zarar:

Belli bir hesap döneminde bankanın giderler toplamının o dönemde elde edilen gelirlerle karşılanamamış kısmını gösterir (Akgüç, 1995: 192). Bankaların geçmiş yıl zararı ve dönem zararı bu hesapta izlenir.

Dönem Karı Hesabı

Bankanın bir bilanço döneminde faaliyetlerinden elde ettiği vergi öncesi karından, vergi karşılığı düşüldükten sonra kalan dönem karını gösteren pasif karakterli bir hesaptır (Tevfik, 1997: 194). Bilanço analizi yapılırken kar hesabının ödenecek vergiler, yedek akçeler, muhtemel zarar karşılıkları ve dağıtılacak karlara aktarılması gerekir.

Mevduat pasifin ilk kalemi iken, kar pasifin son kalemidir. Kar, bilançoda ‘geçen yıldan devreden kar ve ‘bilanço yılı karı’ olmak üzere iki alt kalem şeklinde kamuya açıklanmaktadır. Tüm dağıtımlardan sonra bankada kalan kar, ‘geçmiş yıllar karları hesabı’nda izlenir. Ancak ‘geçen yıldan devreden kar’ sermayenin içine dahil edildiği için net olarak görünmemektedir (Karacan, 1983: 283).

Tablo 2.2.: ABC Bankası A.Ş.'nin Bilançoları (Pasif Kalemler)

ABC BANKASI A.Ş. KONSOLİDE OLMAYAN BİLANÇOLARI (FİNANSAL DURUM TABLOSU)

PASİF KALEMLER		BİN TÜRK LİRASI	
		CARİ DÖNEM 31.12.2016	ÖNCEKİ DÖNEM 31.12.2015
I	MEVDUAT	177.359.976	153.802.426
1.1	Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubunun Mevduatı	6.282.801	5.918.656
1.2	Diğer	171.077.175	147.883.770
II	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	799.583	927.974
III	ALINAN KREDİLER	30.884.697	28.408.499
IV	PARA PİYASALARINA BORÇLAR	20.592.835	20.089.147
4.1	Bankalararası Para Piyasalarına Borçlar	3.251.535	0
4.2	İMKB Takasbank Piyasasına Borçlar	0	0
4.3	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	17.341.300	20.089.147
V	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	22.465.201	19.761.129
5.1	Bonolar	4.556.635	7.479.177
5.2	Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	0	0
5.3	Tahviller	17.908.566	12.281.952
VI	FONLAR	0	0
6.1	Müstakriz Fonları	0	0
6.2	Diğer	0	0
VII	MUHELİF BORÇLAR	8.602.506	6.850.381
VIII	DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	2.111.535	2.117.105
IX	FAKTORİNG BORÇLARI	0	0
X	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	0	0
10.1	Finansal Kiralama Borçları	0	0
10.2	Faaliyet Kiralaması Borçları	0	0
10.3	Diğer	0	0
10.4	Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	0	0
XI	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR	0	0
11.1	Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0
11.2	Nakit Akışı Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0
11.3	Yurtdışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar	0	0
XII	KARŞILIKLAR	7.544.609	7.093.746
12.1	Genel Karşılıklar	3.073.861	2.851.829
12.2	Yeniden Yapılanma Karşılığı	0	0
12.3	Çalışan Hakları Karşılığı	629.147	553.067
12.4	Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	0	0
12.5	Diğer Karşılıklar	3.841.601	3.688.850
XIII	VERGİ BORCU	373.974	585.054
13.1	Cari Vergi Borcu	373.974	585.054
13.2	Ertelenmiş Vergi Borcu	0	0
XIV	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)	0	0
14.1	Satış Amaçlı	0	0
14.2	Durdurulan Faaliyetlere İlişkin	0	0
XV	SERMAYE BENZERİ KREDİLER	4.930.016	4.047.133
XVI	ÖZKAYNAKLAR	35.960.981	32.034.990
16.1	Ödenmiş Sermaye	4.500.000	4.500.000
16.2	Sermaye Yedekleri	6.900.854	6.934.794
16.2.1	Hisse Senedi İhraç Primleri	3.694	3.694
16.2.2	Hisse Senedi İptal Karları	0	0
16.2.3	Menkul Değerler Değerleme Farkları	3.026.223	3.038.097
16.2.4	Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	2.254.187	2.279.090
16.2.5	Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Farkları	0	0
16.2.6	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Farkları	0	0
16.2.7	İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ortaklıkları) Bedelsiz Hisse Senetleri	26.692	26.692
16.2.8	Riskten Korunma Fonları (Etkin kısım)	0	0
16.2.9	Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıkların Birikmiş Değerleme Farkları	0	0
16.2.10	Diğer Sermaye Yedekleri	1.590.058	1.587.221
16.3	Kar Yedekleri	19.825.929	17.507.958
16.3.1	Yasal Yedekler	2.714.077	2.483.718
16.3.2	Statü Yedekleri	0	0
16.3.3	Olağanüstü Yedekler	17.057.785	15.018.038
16.3.4	Diğer Kar Yedekleri	54.067	6.202
16.4	Kar veya Zarar	4.734.198	3.092.238
16.4.1	Geçmiş Yıllar Kar/Zararı	32.992	9.547
16.4.2	Dönem Net Kar/Zararı	4.701.206	3.082.691
	PASİF TOPLAMI	311.625.913	275.717.584

2.2. Banka Gelir Tablosunun Alt Kalemleri

Gelir tablosu bankanın müşterilere sunmuş olduğu hizmetler sonucu elde ettiği gelirleri ve bu gelirleri elde ederken yaptığı giderler arasındaki net gelir veya gideri gösterir. Gelir tablosu iki bölümden oluşur. İlk bölümde faiz gelirleri ve faiz giderleri ikinci bölümde ise faiz dışı gelirler, faiz dışı giderler ve karşılıklar yer alır.

2.2.1. Faiz Gelirleri

Faiz gelirlerinin alt kalemleri aşağıda yer almaktadır:

Kredilerden Alınan Faizler

Türk parası ve yabancı para türü kredilerden alınan faizleri içermektedir.

Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler

TCMB bünyesinde bulunan Türk Lirası ve yabancı para mevduat münzam karşılıklarından alınan faizlerin takip edildiği hesaptır.

Bankalardan Alınan Faizler

Bankaların Merkez Bankası ve diğer bankalarda yer alan hesaplarından alınan faizlerin takip edildiği hesaptır.

Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler

Merkez Bankası aracılığıyla diğer bankalara verilen borç karşılığında alınan faizlerin takip edildiği hesaptır.

Menkul Değerler Cüzdanından Alınan Faizler

Devlet iç borçlanma senetlerinden ve diğer menkul değerlerden alınan faizlerin kaydedildiği hesaptır.

2.2.2. Finansal Kiralama Gelirleri

Finansal kiralama işlemlerinden elde edilen Türk Lirası faiz gelirleri bu hesapta takip edilir.

2.2.3. Diğer Faiz Gelirleri

Belirtilen sınıflamaya girmeyen gelir kalemlerinin takip edildiği hesaptır.

2.2.4. Faiz Giderleri

Faiz giderlerinin alt kalemleri aşağıda yer almaktadır:

Mevduata Verilen Faizler

Farklı türlerdeki mevduata ödenen TL. ve yabancı para faizleri bu hesaba kaydedilir.

Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler

Merkez Bankası aracılığıyla diğer bankalardan alınan para karşılığında ödenen faizlerin kaydedildiği hesaptır.

Kullanılan Kredilere Verilen Faizler

Bankanın Merkez Bankası, yurt dışı ve yurt içi bankalardan sağladığı krediler için ödediği faizlerin takip edildiği hesaptır.

İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler

Bankanın çıkarmış olduğu tahvil ve varlığa dayalı menkul kıymetler için ödediği faizlerin takip edildiği hesaptır.

Diğer Faiz Giderleri

Hiçbir sınıfa girmeyen faiz giderleri bu hesapta izlenir.

2.2.5. Net Faiz Geliri

Bankanın gelir tablosunda faiz geliri ile faiz gideri arasında yer alan pozitif farkın izlendiği hesaptır.

2.2.6. Faiz Dışı Gelirler

Faiz dışı gelirler aşağıda yer alan kalemlerden oluşmaktadır:

Alınan Ücret ve Komisyon Gelirleri

Bankanın kullandığı nakdi ve gayrinakdi kredilerden, iskonto senetlerinden ve diğer işlemlerden aldığı ücret ve komisyonların yer aldığı hesaptır.

Sermaye Piyasası İşlemleri Karları

Birer menkul değer olan hisse senedi, bono ve tahvillerin maliyet giderlerini aşan tutarları üzerinden satışı durumunda oluşan karın ve komisyonların takip edildiği hesaptır.

Kambiyo Karları

Kambiyo hesapları çerçevesinde efektif ve döviz alım satımı, evaluasyonşar, dövizli havalelerden elde edilen karlar bu hesapta takip edilir.

Olağanüstü Gelirler

Bankanın olağanüstü faaliyetleri ile ilgili gayrimenkul satışı gibi işlemlerden elde ettiği gelirlerin takip edildiği hesaptır.

Diğer Gelirler

Yukarıda belirtilen türlere girmeyen her türlü gelirlerin yer aldığı hesaptır.

2.2.7. Faiz Dışı Giderler

Faiz dışı giderler aşağıdaki hesaplardan oluşur:

Verilen Ücret ve Komisyonlar

Bankanın aldığı nakdi, gayri nakdi krediler ve diğer işlemler için verdiği ücret ve komisyonların takip edildiği hesaptır.

Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları

Menkul değerler ve iştirakler cüzdanında bulunan bono, tahvil ve hisse senedi gibi menkul değerlerin, maliyetinin altında bir tutar ile satılması halinde oluşan zararların takip edildiği hesaptır.

Kambiyo Zararları

Kambiyo hesapları ile ilgili olarak efektif ve döviz alım satımı ile dövizli havalelerden oluşan zararların takip edildiği hesaptır.

Personel Giderleri

Bankada görevli çalışam personele ait maaş, aylık,tazminat, sosyal yardım ve ikramiye gibi kalemlerin takip edildiği hesaptır.

Diğer Faaliyet Giderleri

Bankanın faaliyetlerini sürdürebilmesi için bilanço dönemi içerisinde yaptığı işletme giderleri dışındaki diğer tüm gider ve zararlar bu hesaba işlenir.

2.2.8. Bağlı Ortaklık ve İştiraklerden Kar/Zarar

Bankanın bağlı ortaklıklarının ve iştiraklerinin faaliyetleri sonucu kazandıkları kardan sermaye payı olarak dağıtılan temettülerin banka payına isabet eden kısmı ile gerçeğe uygun değer farkı kara veya zarara yansıtılan menkul değerler ve satılmaya hazır menkul değerlerden elde edilen kar paylarının veya zararın izlendiği hesaptır.

2.2.9. Net Parasal Pozisyon Kar/Zarar

Enflasyon döneminde, aktif ve borçlarının bir fiyat düzeyine bağlı olmadığı oranda, parasal borçlarından daha fazla parasal varlık taşıyan bir işletme satın alma gücünü kaybederken, parasal varlıklarından daha fazla parasal borç taşıyan bir işletme ise satın alma gücü kazanır. Bu net kârdaki kazanç ya da kayıplar, parasal olmayan aktiflerin, özkaynakların, kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin ve endekse bağlı varlık ve borçların düzeltme farklarından kaynaklanabilir. Kazanç veya kayıp, parasal aktifler ve parasal borçlar arasındaki dönem içi ağırlıklı ortalama farkın genel fiyat endeksindeki değişim ile çarpılması yoluyla tahmin edilebilir (TMS 29, madde 27).

Bankalar parasal pozisyonları nedeniyle oluşan kazanç ve kayıpları, birbirinden mahsup etmek suretiyle net parasal kar veya zararını hesaplamak ve bunu net parasal pozisyon hesabında göstermek durumundadırlar. Bunu yüksek enflasyon dönemlerinde, parasal varlıklar ve yükümlülükler nedeniyle oluşan kazanç ve kayıpları birbirinden mahsup etmek suretiyle, net parasal pozisyon kar veya zararını hesaplarlar.

2.2.10. Vergi Öncesi Kar/Zarar

Gelir tablosunda yer alan bu kalem net faiz gelirleri ile net faiz dışı gelirlerin toplamını içerir.

2.2.11. Vergi Karşılığı

Bankanın faaliyetleri neticesinde elde ettiği gelir ve kurumlar vergisini içerir.

2.2.12. Net Dönem Karı/Zararı

Bankanın net faiz geliri ile net faiz dışı gelirlerin toplanması ve bu toplamdan verginin çıkarılması ile net kar/ zarar kalemi bulunur.

2.3. Bilanço Dışı Yükümlülükler

Bilanço dışı yükümlülükler aşağıda yer alan kalemlerden oluşur:

2.3.1. Garanti ve Kefaletler

Bu kalem teminat mektupları, banka kredileri, akreditifler, garanti verilen prefinansmanlar ve cirolardan oluşur.

2.3.2. Türev Finansal Araçlar

Vadeli döviz alım satım işlemleri, para ve faiz swapları, future sözleşmeleri, opsiyon gibi kalemleri içerir.

2.3.3. Emanet ve Rehinli Kıymetler

Bu kalem kabul edilen avaller, kefaletler, garantiler ve tahsile alınan çekleri içerir.

Tablo 2.3.: ABC Bankası A.Ş.'nin Gelir Tablosu

ABC BANKASI A.Ş. KONSOLİDE OLMAYAN GELİR TABLOSU

GELİR VE GİDER KALEMLERİ		BİN TÜRK LİRASI	
		CARİ DÖNEM 31.12.2016	ÖNCEKİ DÖNEM 31.12.2015
I.	FAİZ GELİRLERİ	22.327.585	19.200.361
1.1	Kredilerden Alınan Faizler	18.120.295	15.688.106
1.2	Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	219.345	64.684
1.3	Bankalardan Alınan Faizler	29.622	17.230
1.4	Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	83	84
1.5	Menkul Değerlerden Alınan Faizler	3.940.171	3.410.608
1.5.1	Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	36.205	28.431
1.5.2	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan FV	0	0
1.5.3	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	3.541.291	3.295.243
1.5.4	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	362.675	86.934
1.6	Finansal Kiralama Gelirleri	0	0
1.7	Diğer Faiz Gelirleri	18.069	19.649
II.	FAİZ GİDERLERİ	11.490.304	10.214.805
2.1	Mevduata Verilen Faizler	7.572.608	6.378.023
2.2	Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	787.204	754.852
2.3	Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	1.639.215	1.690.336
2.4	İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	1.469.170	1.359.913
2.5	Diğer Faiz Giderleri	22.107	31.681
III.	NET FAİZ GELİRİ/GİDERİ (I-II)	10.837.281	8.985.556
IV.	NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ/GİDERLERİ	2.840.357	2.388.802
4.1	Alınan Ücret ve Komisyonlar	3.343.808	2.804.157
4.1.1	Gayri Nakdi Kredilerden	448.419	386.810
4.1.2	Diğer	2.895.389	2.417.347
4.2	Verilen Ücret ve Komisyonlar	503.451	415.355
4.2.1	Gayri Nakdi Kredilere	199	515
4.2.2	Diğer	503.252	414.840
V.	TEMETTÜ GELİRLERİ	682.673	554.940
VI.	TİCARİ KAR/ZARAR (Net)	-816.736	-868.620
6.1	Sermaye Piyasası İşlemleri Karı/Zararı	195.238	339.454
6.2	Türen Finansal İşlemlerden Kar/Zarar	-255.225	-1.116.327
6.3	Kambiyo İşlemleri Karı/Zararı	-756.749	-91.747
VII.	DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	1.313.972	1.108.588
VIII.	FAALİYET GELİRLERİ/GİDERLERİ TOPLAMI (III+IV+V+VI+VII)	14.857.547	12.169.266
IX.	KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	2.597.641	2.058.180
X.	DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	6.506.124	6.327.389
XI.	NET FAALİYET KARI/ZARARI (VIII-IX-X)	5.753.782	3.783.697
XII.	BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK TUTARI	0	0
XIII.	ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KAR/ZARAR	0	0
XIV.	NET PARASAL POZİSYON KARI/ZARARI	0	0
XV.	SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XI+...+XVI)	5.753.782	3.783.697
XVI.	SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	1.052.576	701.006
16.1	Cari Vergi Karşılığı	889.996	392.150
16.2	Ertelenmiş Vergi Karşılığı	162.580	308.856
XVII.	SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XV±XVI)	4.701.206	3.082.691
XVIII.	DURDURULAN FAALİYETLERDEN GELİRLER	0	0
18.1	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Gelirleri	0	0
18.2	İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Karları	0	0
18.3	Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0
XIX.	DURDURULAN FAALİYETLERDEN GİDERLER (-)	0	0
19.1	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık Giderleri	0	0
19.2	İştirak, Bağlı Ortaklık ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (İş Ort.) Satış Zararları	0	0
19.3	Diğer Durdurulan Faaliyet Gelirleri	0	0
XX.	DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ K/Z (XVIII-XIX)	0	0
XXI.	DURDURULAN FAALİYETLER VERGİ KARŞILIĞI (±)	0	0
21.1	Cari Vergi Karşılığı	0	0
21.2	Ertelenmiş Vergi Karşılığı	0	0
XXII.	DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM NET K/Z (XX±XXI)	0	0
XXIII.	NET DÖNEM KARI/ZARARI (XVII+XXII)	4.701.206	3.082.691
	Hisse Başına Kar/Zarar ^(*)	0,041787662	0,027401150

(*) Tam TL tutarı ile gösterilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKALARIN KARLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bankaların karlılıklarını inceleyen ulusal ve uluslararası alanda birçok çalışma bulunmaktadır. Tek bir ülkeyi inceleyen çalışmalar bulunmasının yanı sıra birden fazla ülkeyi karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Sözkonusu çalışmalar bağımlı değişken olarak genellikle aktif karlılığı, özkaynak karlılığı ile net faiz marjını almaktadır. Bağımsız değişkenler ise farklılık göstermekle birlikte bankaların etkin bir yönetimle kontrol edebildikleri bankacılığa özgü içsel değişkenler ve kontrol edemedikleri dışsal (makro ekonomik faktörler ve konjonktür kaynaklı) değişkenleri kapsamaktadır.

2.1. Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar

Michael Smirlock (1985) çalışmasında bankaların finans sektöründen aldığı payın karlılıklarına etkisini incelemiştir. 1973-1978 yıllarını kapsayan araştırma Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyette bulunan 2.704 bankanın yıllık verileri ile yapılmıştır. Yapılan çalışmada; bankanın sektörden aldığı pay, finans sektörünün toplam mevduat miktarı ve toplam mevduat miktarının 1973-1978 yılları arasındaki büyüme oranı, "vadesiz mevduat/toplam mevduat" oranı ve bankanın aktif büyüklüğü kullanılmıştır. Araştırmadan, yoğunlaşma oranının tüm karlılık oranları ile ters yönde, pazar payının ise tüm karlılık oranları ile aynı yönde ilişkili olduğu sonucu çıkarılmıştır. Ayrıca, vadesiz mevduatın artması, finans sektörünün büyüme oranının artması ve bir holdinge bağlı olarak çalışmanın bankanın karlılığını arttırdığı, finans piyasasının aktif büyüklüğünün ise sadece sermaye getirisini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

M. Stephen Miller and G. Athanasios Noulas (1997) makalelerinde ABD'de, aktif büyüklüğü 1 milyar ABD Doları'nın üzerinde olan 201 bankanın karlılık düzeylerini etkileyen etmenleri incelemiştir. Çalışmada 1984 ile 1990 yılları arasındaki dönemin yıllık banka verileri kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni aktif karlılığıdır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri ise aktif büyüklüğü, "menkul değerler/toplam varlıklar" oranı, "hazine bonoları/toplam menkul kıymetler" oranı, "toplam krediler/toplam varlıklar" oranı, "konut kredileri/toplam krediler" oranı, "toplam mevduat/toplam varlıklar" oranı, "faiz dışı giderler/toplam giderler" oranı, "faiz

dışı gelirler/toplam gelirler" oranı, "maaş ve primler/toplam personel" oranı ve "takipteki krediler/toplam krediler" oranıdır. Veriler regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Menkul değerlerin toplam varlıklara oranı, toplam kredilerin toplam varlıklara oranı, faiz dışı gelirlerin toplam gelirlere oranı, toplam mevduatın toplam varlıklara oranı, personel giderlerinin toplam kredilere oranı, tüketici kredilerinin toplam kredilere oranının banka karlılığı ile aynı yönde ilişkili olduğu, aktif büyüklüğünün, takipteki kredilerin ve faiz dışı giderlerin ise banka karlılığı ile ters yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yongil Jeon ve M. Stephen Miller (2004), Asya finansal krizinin etkilerinden hemen öncesini ve sonrasını kapsayan dönemde Kore'de faaliyet gösteren bankaların performanslarının hangi değişkenler tarafından etkilendiğini incelemiştir. 1991-1999 yıllarını kapsayan çalışmalarında, yerli ve yabancı toplam 16 adet bankanın yıllık bilanço ve gelir tablosu verilerini kullanmışlardır. Özkaynak karlılığı ve aktif karlılığı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri olarak; "toplam krediler/toplam varlıklar" oranı, "menkul kıymetler/varlıklar" oranı, "özkaynaklar/varlıklar" oranı, "faiz dışı gelirler/faiz gelirleri" oranı, "faiz dışı giderler/faiz giderleri" oranı, "takipteki krediler/toplam krediler" oranı, şube ve personel sayısı, toplam varlıklar, "vadeli mevduat/toplam mevduat" oranı, "döviz mevduatı/toplam mevduat" oranı, "döviz cinsinden krediler/toplam krediler" oranı, "yerli para cinsinden krediler/toplam krediler" oranı, "konut kredileri+ticari krediler+tüketici kredileri/toplam krediler" oranı olarak alınmıştır. Ayrıca makroekonomik değişkenler olarak işsizlik oranı, GSMH büyüme oranı, yerli para biriminin değer kaybetme oranı, bütçe fazlasının GSMH'ya oranı ve son olarak da enflasyon oranını analize dahil etmişlerdir. Çalışmanın uygulama bölümünde, sabit etkiler yöntemi ile panel veri analizi kullanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, sermaye yeterliliği, personel sayısı, menkul kıymetler oranı, faiz dışı gelirler, yerel para Won'da değer artışı yaşanması, enflasyon artışı ve bütçe fazlasının özsermaye ve aktif karlılığı ile aynı yönde; faiz dışı giderler, GSMH'da artış ve zorunlu karşılıkların ise hem özkaynak hem de aktif karlılığı ile ters yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

B. Singh Bodla ve Richa Verma (2006) Hindistan'da faaliyette bulunan 27 kamu bankasının karlılıklarını etkileyen faktörler üzerine bir araştırma yapmışlardır. Çalışma 1991 ile 2004 yılları arasında kapsamaktadır. Araştırmaya ait veriler çok değişkenli regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Banka karlılık birimi olarak net kar

kullanılmıştır. Analizin bağımsız değişkenleri fiyat farkı (spread), faiz dışı gelir, "verilen krediler/mevduat" oranı, "takipteki krediler/toplam krediler" oranı, ayrılan karşılıklar, faaliyet giderleri, personel başına düşen gelir miktarı ve personel başına düşen kar oranları olarak belirlenmiştir. Çalışmada banka karlılığını etkileyen değişkenler yıl bazında incelendiği için bağımsız değişkenlerin net kar ile ilişkileri bazı yıllar anlamlı sonuç verirken bazı yıllar ise istatistiksel olarak anlamsız sonuç vermiştir. Faiz dışı gelirler oranının ilk dokuz yılda, fiyat farkının ise toplam on bir yılda net kar ile doğru orantılı olarak hareket ettiği görülmüştür. Bu durumun tersi olarak, sabit maliyetlerin dokuz farklı yılda, ayrılan karşılıkların ise yedi farklı yılda net kar ile ters yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu oranların ardından en yüksek açıklayıcılığa sahip ve 5 yıllık süre boyunca net karı olumsuz etkileyen oran ise "takipteki krediler/toplam krediler" oranıdır. Sonuç olarak, Hindistan'da faaliyet gösteren bankaların sabit maliyetlere, ayrılan karşılıklara ve en önemlisi takipteki kredilere dikkat edip maliyetlerini düşürmek şartıyla karlılıklarını arttırabilme ihtimallerinin çok yüksek olduğu belirtilmiştir.

Fotios Pasiouras ve Kyriaki Kosmidou (2007), 15 Avrupa Birliği ülkesinde 584 ticari bankanın 1995-2001 yıllarını kapsayan çalışmalarında bankaların karlılığını etkileyen içsel faktörleri (sermaye yeterliliği, maliyet/gelir oranı, likidite, büyüklük) ve dışsal faktörleri (yıllık enflasyon oranı, GSYİH, 5 büyük bankanın varlıkları/tüm bankaların varlıkları, banka mevduatları/GSYİH, borsadaki sermayelenme/toplam varlıklar, borsadaki sermayelenme/GSYİH) incelemiştir. Sonuçlar göstermiştir ki yerli ve yabancı bankaların karlılığı sadece bankanın kendi spesifik karakterinden değil ayrıca finansal piyasa yapısından ve makroekonomik koşullardan da etkilenmektedir. Değişkenlerin karlılıkla ilişkisi yerli ve yabancı bankalar için aynı olmamasına rağmen yerli bankaların karındaki yoğunlaşma haricinde kalan tüm değişkenler anlamlıdır.

Fadlan Sufian ve Royfaizal Razali Chong (2008) tarafından yapılan "Gelişmekte Olan Bir Ekonomi'de Banka Karlılığının Belirleyicileri: Filipinler'den Ampirik Bulgu" başlıklı çalışmada 1990-2005 yılları arasında Filipinler'deki bankaların karlılıklarının belirleyicileri incelenmiştir. Ampirik bulgular, tüm bankaya özgü belirleyici değişkenlerin banka karlılığı üzerinde istatistiksel olarak önemli derecede etkisinin olduğunu göstermektedir. Yapılan bu araştırmada bankaların verileri yıllık olarak analiz edilmiş analiz yöntemi olarak ise çok değişkenli doğrusal regresyon modeli kullanılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni olarak aktif karlılığı belirlenmiştir. Aktif

karlılığını belirleyen değişkenler olarak ise bankanın toplam varlıklarının logaritması, “takipteki krediler/toplam krediler” oranı, “faiz dışı gelirler/toplam varlıklar” oranı, “genel yönetim giderleri/toplam varlıklar” oranı ve “özkaynaklar/toplam varlıklar” oranı alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre takipteki kredilerin, genel yönetim giderlerinin ve enflasyonun karlılık ile ters yönde ilişkili olduğu, faiz dışı gelirlerin ve özkaynaklar oranının ise banka karlılığı ile aynı yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik gelişme, para arzı ve borsadaki sermaye akışının ve derinliğinin Filipinler'deki bankaların karlılık değişkenleri ile önemli ölçüde açıklanamamıştır.

P. Panagiotis Athanasopoulos vd (2008), Yunanistan'da faaliyet gösteren 21 bankanın 1985-2001 yılları arasında makroekonomik, sektörel ve bankaya özgü faktörler ile karlılıkları arasında nasıl bir ilişki olduğunu araştırmışlardır. Araştırmada bağımlı değişken olarak aktif ve özkaynak karlılıkları kullanılmıştır. Bu karlılık oranlarını etkileyen bağımsız değişkenler ise “özkaynaklar/toplam aktifler” oranı, “takipteki krediler/toplam krediler” oranı, büyüklük, faaliyet giderleri, personel verimliliği (satışlar/personel sayısı) ve yoğunlaşma oranıdır. Veriler panel veri yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre özkaynak oranı, personel verimliliği ve enflasyon, banka karlılıkları ile aynı yönde bir ilişkiye sahiptir. Kredi riski, faaliyet giderleri ve yoğunlaşma oranı arttıkça, banka karlılıklarının azaldığı görülmüştür.

U. Toni Aburime (2008) Nijerya'da 2000-2004 yılları arasında faaliyette bulunan 33 banka üzerinde yaptığı çalışmada bankaların aktif karlılığını belirleyen firmaya dönük faktörleri incelemiştir. Özsermaye tutarı, mevduat miktarı, kredi portföyü, çalışan verimliliği, enformasyon teknolojilerine yapılan yatırım, risk düzeyi, banka büyüklüğü, bankanın sahiplik yapısı ve yapısal ilişkileri banka karlılıklarını etkileyen değişkenler olarak belirlenmiştir. Bu değişkenler, bankaların yıllık verileri ile birlikte panel veri regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Sonuçlara göre özkaynak miktarının, kredi portföyünün ve banka sermaye yapısında yüksek paya sahip özsermaye sahiplerinin az sayıda olmasının, karlılığı etkileyen en önemli faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özkaynak tutarı, sadece ayrılan sermaye yedeklerinin aktif toplamına oranı ile ters yönde ilişkilidir. Bununla birlikte donuk krediler, karlılığı azaltıcı etkiye sahiptir. Banka sermayesine sahip olan hissedarların sayısının azlığı ise karlılığı arttırmaktadır.

Fadlan Sufian ve M. Syed Habibullah (2009), 1997-2004 yılları arasında Bangladeş'deki 36 bankanın karlılıklarını belirleyen faktörleri araştırdıkları çalışmalarında bankaların yıllık verileri ile çalışmışlardır. Çalışmada banka karlılığını ölçmek amacıyla aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve net faiz marjı kullanılmıştır. Bu karlılık oranlarına etki eden faktörleri ise “krediler/toplam varlıklar” oranı, “takipteki krediler/toplam krediler” oranı, “faiz dışı gelirler/toplam varlıklar” oranı, “faiz dışı giderler/toplam varlıklar” oranı, “öz kaynaklar/aktif toplamı” oranı, GSMH'nin logaritması ve yıllık enflasyon oranı olarak belirlemişlerdir. Değişkenler panel veri yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kredi oranı ile banka karlılığı aynı yönde hareket etmektedir. Büyüklük ve faiz dışı gelirler özsermaye karlılığı ile ters, zorunlu karşılıklar hem özsermaye hem de aktif oranı ile doğru orantılıdır. Takipteki krediler oranı, hem özsermaye hem de aktif karlılık ile aynı yönde hareket etmektedir. Faiz dışı giderler ile enflasyon net faiz marjı ile ters orantılı, sermaye yeterliliği ise net faiz marjı ile doğru orantılıdır. Sermaye oranının net faiz marjını aynı yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Karlılık oranları ile ekonomik büyümeyi temsilen kullanılan GSMH değişkeni arasında hiçbir ilişki bulunamamıştır.

Angela M. Ktihinji (2010), çalışmasında 2004-2008 yılları arasında Kenya'daki ticari bankaların karlılığını ve kredi riski yönetimini ele almıştır. Bulgular bankaların kredi seviyesinin Basel II'nin uygulanmaya başladığı ilk yıllarda yüksek olduğunu, ancak 2007 ve 2008 yıllarında muhtemelen ticari bankalar tarafından uygulandığı yıllarda önemli derecede azaldığını ortaya koymuştur. Özellikle takipteki kredilerin seviyesi (takipteki kredilerin toplam kredilere oranı) 2004-2008 yılları arasında gerilemiştir. Elde edilen bu sonucun Basel II'nin takipteki kredi seviyesini kontrol etme ve böylece kredi riskini azaltma şartına bağlı olarak ortaya çıkmış olabileceği tahmin edilmiştir.

Ayrıca, 2004-2008 yılları arasında bankacılık sektörünün ortalama karlılığı da yükselmiştir. Ancak ticari bankaların karlılığı Basel II'nin uygulanma döneminde dalgalansa da ortalamada yükselmiş, çalışmayı kapsayan dönemde ise genelde düşük seyretmiştir. Müşterilere sağlanan krediler oldukça yüksek olsa da çalışmayı kapsayan dönemde aşağı yönlü bir trende girdiği tahmin edilmektedir. Öyle ki kredi ve kar seviyeleri nispeten düşük ve dengeli, kredi miktarı yüksek ve nispeten dalgalıdır. Regresyon analizi sonuçları ise karlar, kredi miktarı ve takipteki kredilerin seviyesi arasında herhangi bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Sonuçlara bakıldığında, ticari bankaların karlarının büyük kısmının kredi miktarı ve takipteki kredilerden etkilenmediği ortaya çıkmakta, kredi miktarı ve takipteki kredilerden başka değişkenlerin karlar üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Çalışmaya göre yüksek karlar elde etmeye istekli olan ticari bankalar kredi miktarı ve takipteki kredilerden başka faktörler üzerinde odaklanmalıdır sonucuna ulaşılmıştır.

Funso Kolapo vd (2012) tarafından yapılan çalışmada kredi riskinin nicel etkisi ampirik olarak incelenmiştir. Çalışma, Nijerya'daki ticari bankaların 11 yıllık (2000-2010) performansını kapsamaktadır. Kar, geleneksel karlılık ölçütleriyle formüle edilerek aktif karlılığı, takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki payı, toplam kredi/ mevduat oranı, takipteki krediler için ayrılan karşılıklar rasyolarıyla ölçülmüştür. Kar fonksiyonunun belirleyicilerini tahmin etmek için panel veri modeli kullanılmıştır. Banka performansı üzerindeki kredi riskinin etkisi bankanın aktif karlılığı ile ölçüldüğünde kesitsel olarak değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Yani, sözkonusu kredi risk etkisi Nijerya'daki bankalarda aynıdır, ancak hangi bankada ne kadar etkili olduğu çalışmada kullanılan analizler tarafından saptanamamıştır. Takipteki kredilerin %100 artması aktif karlılığı yaklaşık % 6.2 azaltmakta; %100 kredi kayıp karşılıklarının artması ise karlılığı % 0.65 azaltmaktadır. Bunun tersine % 100 toplam kredinin artması ise karlılığı yaklaşık % 9.6 arttırmaktadır sonucu çıkarılmaktadır.

Samuel Hymore Boahene vd (2012) tarafından Gana'da faaliyet gösteren 6 ticari bankanın 5 yıllık (2005-2009) periyoda ait verileri incelenmiş ve karlılık ile kredi riski arasındaki ilişki açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Ortalama borç verme faiz oranı Gana'da yıllık %30-%35'tir. Elde edilen sonuçlara göre kredi riski (takipteki kredi oranı, tahsilat oranı, net toplam kredilerin bir yüzdesi olarak ön provizyon karı) ile banka karlılığı arasında aynı yönlü ve kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Gana'daki bankaların yüksek kredi riskine rağmen yüksek karlılık sağladıkları görülmektedir. Ayrıca banka büyüklüğünü, bankanın büyümesini ve bankanın sermayesinin karlılığı pozitif yönde ve önemli derecede etkilediğini gösteren daha önce yapılan ampirik çalışmalar için destek bulunmuştur.

Myrna R. Berrios (2013) tarafından yapılan çalışmada bankaların kredi riski, finansal performansları ve karlılık ile likiditeyi azaltan riskli borç verilen kalemlerinin katkısı incelenmiştir. Çalışmadaki örnek veriler, Mergent Online veritabanından alınmıştır. Söz konusu veritabanı kamu ve özel şirketlerin mülkiyet, yönetim ve mali

bilgilerini saklanmaktadır. Ayrıca bu çalışma ihtiyatlı kredilendirme üzerine odaklanmıştır. Kovaryans model analizinde performans değişkenleri; net faiz marjı, aktif karlılığı, özkaynak karlılığı ve varlıkların nakit akışını kapsamaktadır. Ön sonuçlar daha az ihtiyatlı kredilendirme ve net faiz marjı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir ancak sonuçlar sadece, normallik varsayımı sağlam regresyon modeliyle değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. İçerden sahiplenme ve uzayan Chief Executive Officer (CEO-Baş Yönetici) CEO görev süresi, bankanın performansı ile negatif ilişkilidir. Bu durumun, acente sorununun ters etkisinin bir sonucu olabileceği düşünülmüştür.

Fan Li ve Yijun Zou (2014) tarafından yapılan çalışmanın amacı, ticari bankaların kredi risk yönetimi ve karlılık üzerindeki etkisi ile ilgili olarak hissedarlara doğru bilgi sağlamaktır. Çalışmanın asıl amacı ise Avrupa'daki ticari bankaların kredi risk yönetimi ve karlılığı arasında bir ilişki olup olmadığını sorgulamaktır. Ayrıca bu ilişkinin dengeli mi yoksa dalgalanan bir seyir izleyip izlemediği sorgulanmaktadır. Araştırmanın modelinde aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı, karlılığın unsurları olarak tanımlanırken takipteki krediler oranı ve sermaye yeterlilik rasyosu kredi risk yönetiminin unsurları olarak tanımlanmıştır. Çalışma, Avrupa'daki en büyük 47 ticari bankanın 2007 ve 2012 yılları arasındaki verilerini kapsamaktadır. Çok sayıda istatistiksel test ile ilişkili olup olmadığı, diğer istatistiksel testlerle de ilişkinin dengeli olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuçlar kredi risk yönetiminin ticari bankaların karlılığı üzerinde pozitif etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kredi risk yönetiminin iki unsuruna bakıldığında; takipteki krediler oranının özkaynak karlılığı ve aktif karlılığı üzerinde önemli etkisi bulunurken, sermaye yeterlilik rasyosunun özkaynak karlılığı ve aktif karlılığı üzerinde önemli etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ancak 2007 ve 2012 yılları arasındaki bütün unsurlar istikrarlı olmayıp dalgalıdır.

Million Gizaw vd (2015)'nin çalışmasının amacı Etiyopya'da faaliyet gösteren ticari bankaların kredi riskinin karlılık üzerindeki etkisini ampirik olarak incelemektir. Bu amaç için 8 ticari bankanın 2003 ile 2014 yılları arasını kapsayan döneme ait ikincil verileri kullanılmış ve bu veriler ilgili bankaların ve Etiyopya Ulusal Bankasının yıllık raporlarından sağlanmıştır. Veriler, tanımlayıcı istatistikler ve panel veri regresyon modeli kullanılarak analiz edilmiştir ve ortaya çıkan sonuç, kredi riski önlemlerini göstermektedir. Kısaca çalışma, takipteki kredi, kredi kayıp karşılıkları ve sermaye yeterliliğinin Etiyopya'daki ticari bankaların karlılığı üzerinde önemli etkisinin olduğu

göstermektedir. Çalışma, Etiyopya'daki ticari bankaların karlılığının hakim olması, devamlılığının sürdürülmesi için kredi risk yönetimini arttırmanın bir ihtiyaç olduğunu önermektedir.

YAZARLAR	ARAŞTIRILAN ÜLKELER VE YILLAR	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	YÖNTEM	BULGULAR
Michael Smirlock (1985)	ABD, 1973-1978	Pazar payı, sektörün toplam mevduat miktarı ve bu miktarın 1973-1978 yılları arasındaki büyüme oranı, vadesiz mevduat/toplam mevduat, ve bankanın aktif büyüklüğü	Doğrusal Regresyon Analizi	Pazar payının yüksek olması tüm karlılık oranları ile doğru, yoğunlaşma oranı ise ters yönde orantılıdır. Ayrıca, pazarın büyüme oranının yükselmesi, vadesiz mevduatın artması ve bir holdinge bağlı olarak çalışmanın karlılığı arttırdığı, sektörün aktif büyüklüğünün ise sadece sermaye getirisini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.
M. Stephen Miller vd (1997)	ABD, 1984-1990	Aktif büyüklüğü, menkul değerler/toplam varlıklar, hazine bonoları/toplam menkul kıymetler, toplam krediler/toplam varlıklar, konut krediler/toplam krediler, toplam mevduat/toplam varlıklar, faiz dışı giderler/toplam giderler, faiz dışı gelirler/toplam gelirler, maaş ve primler/toplam personel ve takipteki krediler/toplam krediler	En Küçük Kareler Yöntemi	Menkul kıymetler oranının, krediler oranının, faiz dışı gelirlerin, mevduat oranının, personel giderlerinin ve tüketici kredilerinin toplam kredilere oranının bankalar karlılığı ile aynı yönde, aktif büyüklüğünün, takipteki kredilerin ve faiz dışı giderlerin ise banka karlılığı ile ters yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Yongil Jeon ve M. Stephen Miller (2004)	Güney Kore, 1991-1999	Toplam krediler/toplam varlıklar, takipteki krediler/toplam krediler, şube ve personel sayısı, vadeli mevduat/toplam mevduat, döviz mevduatı/toplam mevduat, döviz cinsinden krediler/toplam krediler, yerli para cinsinden krediler/toplam krediler, konut kredilerinin, ticari kredilerin ve tüketici kredilerinin toplam kredilere oranı, GSMH büyüme oranı, işsizlik oranı çalışmanın bazı bağımsız değişkenlerindedir.	Panel Veri Analizi	Sermaye yeterliliği, personel sayısı, menkul kıymetler oranı, faiz dışı gelirler, yerel para Won'da değer artışı yaşanması, enflasyon artışı ve bütçe fazlası, özsermaye ve aktif karlılığı ile aynı yönde; faiz dışı giderler, GSMH'da artış ve zorunlu karşılıklar ise ters ilişkilidir.

B. Singh Bodla ve Richa Verma (2006)	Hindistan, 1991-2004	Fiyat farkı (spread), faiz dışı gelir, verilen krediler/mevduat, takipteki krediler/toplam krediler, ayrılan karşılıklar, faaliyet giderleri, personel başına düşen gelir miktarı ve personel başına düşen kar oranları	Çok Değişkenli Regresyon Analizi	Faiz dışı gelirler net kar ile aynı yönde ilişkiyken genel giderler ve zorunlu karşılıklar net kar ile ters orantılıdır.
Fotios Pasiouras ve Kyriaki Kosmidou (2007)	15 Avrupa Birliği ülkesi, 1995-2001	İçsel faktörler (sermaye yeterliliği, maliyet/gelir oranı, likidite, büyüklük) ve dışsal faktörler (yıllık enflasyon oranı, GSYİH, 5 büyük bankanın varlıkları/tüm bankaların varlıkları, banka mevduatları/GSYİH, borsadaki sermayelenme/toplam varlıklar, borsadaki sermayelenme/GSYİH)	F-testi, t-testi	Yerli ve yabancı bankaların karlılığı sadece bankanın kendi spesifik karakterinden değil ayrıca finansal piyasa yapısından ve makroekonomik koşullardan da etkilenmektedir.
Fadzan Sufian ve Royfaizal Razali Chong (2008)	Filipinler, 1990-2005	Bankanın toplam varlıklarının logaritması, takipteki krediler/toplam krediler, faiz dışı gelirler/toplam varlıklar, genel yönetim giderleri/toplam varlıklar, özsermaye/toplam varlıklar	Çok değişkenli regresyon analizi	Takipteki kredilerin, genel yönetim giderlerinin ve enflasyonun karlılık ile ters yönde ilişkili olduğu, faiz dışı gelirlerin ve sermaye yeterlilik oranının ise banka karlılığı ile aynı yönde ilişkili olduğu görülmektedir.
P. Panagiotis Athanasopoulos, vd (2008)	Yunanistan, 1985-2001	Özsermaye/toplam aktifler, takipteki krediler/toplam krediler, büyüklük, faaliyet giderleri, personel verimliliği (satışlar/personel sayısı) ve yoğunlaşma oranı	Panel Veri Analizi	Sermaye yeterliliği, personel verimliliği ve enflasyon, banka karlılıkları ile aynı yönde bir ilişkiye sahiptir. Kredi riski, faaliyet giderleri ve yoğunlaşma oranı ise ters orantılıdır.
U. Toni Aburime (2008)	Nijerya, 2000-2004	Özsermaye tutarı, mevduat miktarı, kredi portföyü, çalışan verimliliği, enformasyon teknolojilerine yaptığı yatırım, risk düzeyi, banka büyüklüğü, sahiplik yapısı ve yapısal ilişkiler	Panel Veri Analizi	Özsermaye miktarının, kredi portföyünün ve bankanın yüksek paya sahip özsermaye sahiplerinin az sayıda olmasının, karlılığı etkileyen en önemli faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özsermaye tutarı, sadece ayrılan sermaye yedeklerinin toplam varlığa oranı ile ters yönde ilişkilidir. Donuk krediler ise karlılığı azaltıcı etkiye sahiptir.

Fadlan Sufian and M. Syed Habibullah (2009)	Bangladeş, 1997-2004	Krediler/toplam varlıklar, takipteki krediler/toplam krediler, faiz dışı gelirler/toplam varlıklar, faiz dışı giderler/toplam varlıklar, özsermaye/toplam varlıklar, GSMH'nin logaritması ve yıllık enflasyon oranı	Panel Veri Analizi	Büyükük ve faiz dışı gelirler özsermaye karlılığı ile ters, zorunlu karşılıklar hem özsermaye hem de aktif oranı ile doğru orantılıdır. Faiz dışı giderler ile enflasyon net faiz marjı ile ters orantılı, sermaye yeterliliği ise net faiz marjı ile doğru orantılıdır.
Angela M. Ktihinji (2010)	2004-2008 yılları arasında Kenya'da faaliyet gösteren ticari bankaları içermektedir.	Kredi Risk Yönetimi	Regresyon yöntemi	Kredi miktarının toplam varlıklar içerisindeki payı, geriye dönmeyen krediler ile karlılık arasındaki ilişkiler ölçülmeye çalışılmıştır. 2004 ile 2008 yılları arasında takipteki kredilerin toplam kredi içerisindeki payı azalmış, ortalama banka karlılığı artmıştır. Regresyon analizi sonuçları ise karlar, kredi miktarı ve takipteki kredilerin seviyesi arasında herhangi bir ilişki olmadığını göstermektedir.
Funso Kolapo vd (2012)	2000-2010 yılları arasında Nijerya'da faaliyet gösteren 5 ticari bankanın finansal verilerini içermektedir.	Aktif karlılığı, takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki payı, toplam kredi/mevduat oranı, takipteki krediler için ayrılan karşılıklar	Panel Veri Modeli Yöntemi	"Kredi Risk Yönetiminin Nijerya'daki Bankaların Performansına Etkileri: Bir Panel Veri Yaklaşımı" adlı çalışmada elde edilen bulgulara göre %100 takipteki kredilerin artması aktif karlılığı % 6.2 azaltmaktadır. Ayrıca %100 kayıp kredi karşılıklarının artması ise % 0.65 karlılığı azaltmaktadır. Bunun tersine % 100 toplam kredinin artması da karlılığı % 9.6 arttırmaktadır sonucu çıkarılmaktadır.
Samuel Hymore Boahene vd (2012)	Gana'da faaliyet gösteren 6 ticari bankanın 2005-2009 yıllarını kapsayan 5 yıllık periyoda ait verileri incelenmiştir.	Takipteki kredi oranı, tahsilat oranı, net toplam kredilerin bir yüzdesi olarak ön provizyon karı		Kredi riski (takipteki kredi oranı, tahsilat oranı, net toplam kredilerin bir yüzdesi olarak ön provizyon karı) ile banka karlılığı arasında aynı yönlü ve kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır.

Myrna R. Berrios (2013)	2005-2009	Banka kredi riski	Kovaryans Model	Banka kredi riski ile finansal performans kriterleri arasında ters yönlü bir ilişki vardır.
Fan Li, Yijun Zou (2014)	2007-2012 yılları arası Avrupa'da yer alan 47 ticari banka	Kredi Risk Yönetimi	Sayısal ve niteliksel araştırma yöntemleri ile tündengelım biçiminde analiz	Banka kredi risk yönetimi ile karlılık arasında arasında aynı yönlü bir ilişki vardır.
Million Gizaw vd (2015)	2003-2014 yılları arasında Etiyopya'yı kapsayan 8 ticari bankayı içeren bir çalışma	Kredi Risk	Tanımlayıcı istatistiksel yöntemler ve panel veri regresyon analizi yöntemi	Kredi kayıp karşılığı, kredi risk ölçülerinden olan takipteki krediler ve sermaye yeterliliği ile ticari banka performans kriterleri (karlılık vb.) arasında aynı yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

2.2. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Mehmet Fazıl Özkul (2001), Türk bankacılık sektöründe 1990-1999 yılları arasında faaliyette bulunan yerli ve yabancı mevduat bankalarının karlılıklarını belirleyen faktörleri bulmak için yaptığı çalışmasında yapı-davranış-performans modelini kullanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde uygulamaya tüm mevduat bankaları dahil edilirken ikinci bölümde sadece yerli ve yabancı özel mevduat bankaları dahil edilmiştir. Araştırmada, bağımlı değişken olarak aktif karlılığı baz alınmıştır. Aktif karlılığı açıklayan bağımsız değişkenler olarak en büyük 5 bankanın yoğunlaşma oranı (aktifler üzerinden), “krediler/toplam aktifler” oranı, “krediler/toplam mevduat” oranı, “özkaynaklar/toplam aktifler” oranı, “faiz dışı giderler/toplam aktifler” oranı, “takipteki krediler/toplam aktifler” oranı, likidite oranı, “devlet iç borçlanma senetleri/toplam aktifler” oranı kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, “takipteki krediler/toplam aktifler” oranı, “faiz dışı giderler/toplam aktifler” oranının banka karlılıklarını olumsuz yönde etkilediği, “özkaynaklar/toplam aktifler” oranının ise banka karlılığını pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların karlılıkları ve piyasa yoğunlukları arasında aynı yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Yasemin Türker Kaya (2002), Türkiye’de 1997-2000 yılları arasında faaliyette bulunan 44 adet kamu ve özel bankanın karlılığını etkileyen değişkenleri incelemiştir. Çalışmada kullanılan bankalara ait veriler üçer aylık dönemler halinde olup panel veri yöntemi ile analiz edilmiştir. Net faiz marjı, özkaynak karlılığı ve aktif karlılığı çalışmanın bağımlı değişkenleri olarak belirlenmiş, bağımsız değişkenler ise mikro ve makro değişkenler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Sermaye oranı, likidite oranı, menkul değerler oranı, tahsili gecikmiş alacaklar oranı, personel harcamaları, faiz dışı giderler oranı, krediler oranı, mevduat oranı, bankanın piyasa payı, yabancı para açık pozisyon oranı ve sahiplik yapısı mikro değişkenler; yıllık ortalama enflasyon oranı, “dönemsel bütçe açığı/GSMH” oranı, yıllık ortalama büyüme oranı ve reel faiz oranı makro değişkenler olarak belirlenmiştir.

Sonuçlar incelendiğinde; sermaye oranıyla net faiz marjı ve aktif karlılığı aynı yönde, özsermaye karlılığı ile ters yönde ilişkili olduğu; menkul değerler oranının ise sadece özsermaye karlılığı ile aynı yönde ve anlamlı ilişkili olduğu görülmektedir. Bankaların likidite oranları her üç karlılık göstergesiyle de anlamlı ve olumlu ilişkiye

sahipken toplam mevduat oranı üçüyle de ters yönlü ilişkiye sahiptir. Personel harcamaları, aktif karlılığı ve özsermaye karlılığı ile ters, net faiz marjı ile aynı yönde ilişkilidir. Bankaların kredi portföylerinin toplam varlıklara oranı ile her üç bağımlı değişken arasında olumlu bir ilişki vardır. Bankaların tahsili geçmiş alacaklar oranı, sadece aktif karlılığı ile anlamlı ve ters yönde ilişkiliyken, yabancı para net pozisyonları ise yalnızca özsermaye karlılığı ile anlamlı ve aynı yönde ilişkili bulunmuştur. Yapılan analizde bankanın piyasa payı arttıkça, net faiz marjının ve özsermaye karlılıklarının yükseldiği gözlemlenmiştir. Bankaların kamu sahipliğinde olmalarının sadece özsermaye karlılığına olumlu yönde etkisi olmuştur. Son olarak makro değişkenlerin analizi sonuçlarına bakıldığında enflasyonun ve dönemsel bütçe açığının artması ile bankaların karlılıklarını da artırdıkları görülmektedir.

Yasemin T. Kaya ve Ela Doğan (2005), 2002-2004 yılları arasında bankacılık sektörünün dezenflasyon sürecindeki etkinliğini veri zarflama analizini kullanarak incelemişlerdir. Çalışmalarında, makroekonomik ortamdaki olumlu gelişmelere ve faiz oranlarında yaşanan hızlı gerilemeye bağlı olarak bankaların aracılık işlevini daha etkili bir şekilde yerine getirdikleri ve sektörde artan rekabetin, etkinlik derecelerinin yükselmesinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca büyük ölçekli bankaların diğer ölçekteki bankalara göre daha etkin çalıştığı ve ölçek büyüklüğü arttıkça etkinliğin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

K. Batu Tunay ve A. Murat Silpagar (2006a); yapmış oldukları çalışmada Türk bankacılık sisteminde karlılığı etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Kullanılan temel modeldeki değişkenleri üç gruba ayırmışlardır: 1) Bankaların etkin bir yönetimle kontrol edebildikleri ve yönlendirebildikleri “içsel değişkenler”, 2) Genel ekonomik çevre ve koşulların dikte ettirdiği ve bankaların yönlendiremedikleri “makro ekonomik değişkenler”, 3) Yerleşik finansal sistemin özelliklerini karakterize eden ve yine bankalar tarafından münferit olarak kontrol edilemeyen ya da yönlendirilemeyen “finansal yapı değişkenleri”. Böylece, benimsenen model kalıbı hem banka içi mikro dinamiklerin, hem sektörel dinamiklerin hem de makro dinamiklerin karlılık üstündeki etkilerini yansıtmaktadır. Söz konusu modellemede karlılık performansını “aktif karlılığı” (ROA), “özkaynak karlılığı” (ROE) ve özellikle ticari bankacılık alanında kullanılan “net faiz marjı” (NIM) ile ölçmüşlerdir.

Ticari bankaların her üç performans ölçütüne göre karlılıklarını etkileyen unsurların, krediler oranı, büyüklük, faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı, enflasyon oranı, reel milli gelir, “mevduatlar/hisse senedi piyasası kapitalizasyon değeri” oranı, “hisse senedi kapitalizasyon değeri/milli gelir” oranı ve “toplam aktifler/milli gelir” oranı olduğu görülmüştür.

K. Batu Tunay ve A. Murat Silpagar (2006b); yapmış oldukları çalışmada Türk bankacılık sisteminde karlılığı etkileyen faktörleri panel veri regresyon teknikleri kullanarak ölçmüşler ve geleneksel istatistik ve ekonometri yöntemlerinden faydalandıkları ilk çalışmalarına paralel sonuçlar elde etmişlerdir. Bankaların içsel değişkenleri performansı arttırmak için en etkin şekilde yönlendirmeleri gerektiği, ayrıca doğru değişkenlerle ve doğru tekniklerle yapılan bir modellemenin bankaların performanslarının geleceğini kestirmek için başarıyla kullanılabileceği sonuçları elde edilmiştir.

Ayrıca Merkez Bankası gecelik faiz oranları, faiz dışı gelirlerin toplam aktifler oranı, büyüklük ve özsermayenin toplam aktiflere oranının aktif karlılığı ile aynı yönde reel milli gelir ve toplam aktiflerin milli gelire oranlarının ise ters yönde etkilendiği görülmüştür. Net faiz marjını ise sadece bankaların büyüklüğü olumlu yönde etkilerken krediler, faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı, enflasyon ve reel milli gelir (GSMH/TEFE) oranları ise olumsuz yönde etkilemiştir sonuçlarına ulaşılmıştır.

Hakan Atasoy (2007), Türkiye'de 1990-2005 yılları arasında faaliyette bulunan 26 bankanın panel veri setini kullanarak Türk bankacılık sektörünün gelir-gider analizini ve karlılık performansının belirleyicilerini araştırmıştır. Araştırmada, özkaynak değişkeni ile aktif karlılığı ve net faiz geliri arasında %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. Bu sonuç sermaye yeterliliği güçlü olan bankaların sermaye maliyetlerinin düşük olduğunu ve düşük maliyetlerin karlılık performansını olumlu etkilediğini göstermektedir. Çalışmadan elde ettiği sonuçlara göre, özkaynakların toplam kaynaklar içindeki payı arttıkça, kaynak maliyeti azalacak, bu durum ise net faiz marjının ve aktif karlılığının yükselmesine yol açacaktır. Duran aktiflerin toplam aktiflere oranının artması, hem net faiz marjını hem de aktif karlılığını azaltmaktadır. Banka yönetiminin kredi riskini iyi bir şekilde yönetmesi ise karlılık performansını etkileyen bir başka değişkendir. Çalışmada, bankaların kredi karşılık giderlerinin toplam kredilere oranı arttıkça, net faiz marjının arttığı, bununla birlikte

aktif karlılığının ise azaldığı bulunmuştur. Bankalar, kredilerden oluşabilecek kayıplarını müşterilerine yansıtmakta, ancak elde edilen ek gelir, karşılık giderlerini telafi edememektedir.

Mevduatların toplam aktiflere oranı ile aktif karlılığı arasında, krediler ve aktif büyüklük ile aktif karlılığı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Makroekonomik değişkenlerden enflasyon oranı ile net faiz geliri arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Enflasyon arttıkça, bankaların faiz gelirlerinin faiz giderlerinden daha fazla arttığı görülmüştür. Yüksek enflasyon dönemlerinde aktif ve özkaynak karlılıkları artmasına rağmen, elde edilen getiriler enflasyonun gerisinde kalmaktadır. Yüksek enflasyon, faiz marjlarını artırarak aracılık maliyetinin yükselmesine yol açmaktadır. Enflasyon ile aktif karlılığı arasında ise sadece bankacılığa özgü ile makro ekonomiye ilişkin değişkenlerin yer aldığı regresyonda anlamlı pozitif ilişki tespit edilmiştir. Diğer bir makroekonomik değişken olan büyüme ile net faiz geliri arasında negatif ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak Türkiye'de büyüme oranlarının yüksek olduğu dönemlerde, bankaların net faiz marjlarının daraldığı sonucu çıkarılmıştır. Ayrıca bankacılık sektöründe yoğunlaşma arttıkça ve bankacılık sektörünün milli gelir içindeki payı büyüdükçe bankaların aktif karlılığı azalmaktadır. Bankacılık sektörünün aktiflerinin GSMH içindeki payının artmasının fon talebinin yoğun olduğunu gösterdiği, bu durumun ise bankaların kendi arasındaki rekabetin artmasına ve karlılık performanslarının olumsuz etkilenmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Ahmet Ertuğrul Çalım (2012) çalışmasında bankacılık sektörünü temsilen 1998-2011 yılları arasında faaliyet gösteren ve en büyük aktif büyüklüğe sahip kamu, özel ve yabancı sermayeli 3 mevduat bankasının 3 aylık bilanço ve gelir tablolarını kullanmıştır. Bankaların karlılık ölçütü olarak aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve net faiz marjı alınmış, analiz yöntemi olarak da zaman serileri analizi kullanılmıştır. Karlılık üzerinde etkisi olduğu düşünülen bankaya özgü değişkenler olarak; toplam kredilerin toplam aktiflere oranı, toplam mevduatın toplam aktiflere oranı, likit aktiflerin toplam aktiflere oranı, ücret ve komisyon gelirlerinin toplam aktiflere oranı, ücret ve komisyon Giderlerinin toplam aktiflere oranı, aktif büyüklüğünün logaritması ve özsermayenin toplam aktiflere oranı seçilmiştir. Çalışmanın makroekonomik değişkenlerini ise reel gayri safi yurtiçi hasıla, enflasyon oranı, reel döviz kuru ve reel oranı oluşturmaktadır.

Sonuç olarak farklı sermaye yapılarına ait ticari bankaların karlılık performanslarının daha çok bankaya özgü değişkenlerden etkilendiği görülmüştür. Makroekonomik faktörlerden ise sadece reel gayri safi yurt içi hasıla ile reel döviz kuru karlılık üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca Türk bankacılık sisteminde yaşanan 2001 yılı ekonomik krizinin tüm bankaları olumsuz etkilediği görülmüştür.

Mustafa Can Samırkaş vd (2014) tarafından yapılan çalışma, Ocak 2003-Haziran 2012 dönemleri arasında Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının karlılığını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda mevduat bankalarının karlılıklarını etkileyen bankaya özgü faktörler ile makroekonomik faktörler çoklu doğrusal regresyon analiziyle sınanmıştır. Yapılan analizler sonucunda bankaların aktif karlılığının ve özkaynak karlılığının; faiz dışı gelirlerinin aktif toplamına oranından ve özkaynakların toplam aktif oranından pozitif etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca, mevduat faiz oranlarındaki artışların aktif karlılığı üzerinde negatif yönlü bir etki yarattığı sonucuna varılmıştır. Özkaynak karlılığı açısından bakıldığında ise durumun aktif karlılığına ilişkin elde edilen sonuçlara paralel olduğu tespit edilmektedir. Bankaların faiz dışı gelirlerinin aktif toplamına oranının özkaynak karlılığını etkileyen en önemli faktör olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra özkaynakların toplam aktiflere oranındaki bir artışın özkaynak karlılığına pozitif etki edeceği yani özkaynak karlılığına olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Özkaynak karlılığı ile çalışmaya konu edilen makro ekonomik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bağlamda çalışmaya konu olan dönemde aktif ve özkaynak karlılığının temel belirleyicilerinin bankacılık sektörüyle ilgili içsel faktörler olduğu ve özellikle faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı ve özkaynakların toplam aktiflere oranları ile banka karlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Dr. Nizamülmülk Güneş (2015) çalışmasında Türk bankacılık sektöründe karlılığın belirleyicilerini, içsel, dışsal ve sektörel faktörler kullanarak ortaya koymuştur. Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu sermayeli, özel sermayeli yerli ve özel sermayeli yabancı mevduat banka grupları örnekleme dahil edilmiştir. Stata programının kullanıldığı ekonometrik analizde, 2002 – 2012 dönemi aktif karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığı (ROE) regresyon sonuçları incelenmiştir. Analizde, bağımlı değişken olarak 2 (aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı); bağımsız değişkenlerden bankalara özgü değişken olarak 6 (büyüklük, sermaye, risk yönetimi, gider yönetimi, takipteki krediler ve likidite); makroekonomik değişken olarak 2

(enflasyon ve GSYİH) ve sektörel değişken olarak ise 1 (yoğunlaşma) değişken kullanılmıştır.

Aktif karlılığı (ROA) analiz bulguları, 2002 – 2012 döneminde, büyüklük, sermaye ve enflasyon değişkenlerinin aktif karlılığı ile pozitif ve istatistiki olarak anlamlı; takipteki krediler değişkeni ile ise negatif ve anlamlı ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Özkaynak karlılığı (ROE) analiz bulguları ise sermaye ve enflasyon değişkenlerinin aktif karlılığı ile pozitif ve istatistiki olarak anlamlı ilişki içinde olduğunu göstermiştir.

Sermaye, Türk bankalarının karlılığını pozitif yönde etkilemekte, dolayısıyla özsermaye ile finanse edilen ya da borçlanma eğilimi düşük bankaların daha karlı olduklarını söylemek mümkündür. Banka sermayesinin gördüğü en önemli işlev, üstlenilen risklerden kaynaklanabilecek muhtemel veya çok yüksek miktarda beklenmeyen zararların karşılanmasıdır. Türk bankalarının, karlılıklarını artırabilmeleri için öncelikle özsermayelerini artırarak sermaye yapılarını güçlendirmeleri önerilmektedir. Bankacılık sektörünün büyümesinin en önemli şartı, bu sektördeki kurumların sermayelerinin korunmasıdır. Sermayenin korunmasının ve büyütülmesinin yolu ise kar elde etmektir. Sermaye yapısının güçlendirilmesi, tasarruf sahipleri ile potansiyel yatırımcılar açısından bankalara duyulan güveni artıracığından, daha uygun koşullarda kaynak toplanılmasına imkan sağlayacak, bu da karlılığını artıracaktır. Analiz bulgularına göre, Türk bankalarında karlılığı artırmanın diğer yolları olarak; gider yönetiminde etkinliğin sağlanarak faaliyet giderlerinin azaltılması ve personel verimliliğinin artırılması, takipteki kredilerin düşük ve aktif kalitesinin yüksek tutulması, ölçek ekonomilerinin getirdiği avantajlardan yararlanılarak maliyetlerini aşağıya çekmek için büyüme, likidite yönetimini iyi yapma ve enflasyon beklentilerinin doğru analiz ile gelirlerin bu doğrultuda artırması gibi öneriler öne çıkmaktadır.

YAZARLAR	ARAŞTIRILAN ÜLKELER VE YILLAR	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	YÖNTEM	BULGULAR
Mehmet Fazıl Özkul (2001)	Türkiye, 1990-1999	En büyük 5 bankanın yoğunlaşma oranı (aktifler üzerinden), Krediler/Toplam aktifler, Krediler/Mevduat, Özsermaye/Toplam aktifler, Faiz dışı giderler/Toplam aktifler, Takipteki krediler/Toplam aktifler, Likidite oranı, Devlet iç borçlanma senetleri/Toplam aktifler	Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, En Küçük Kareler Yöntemi	Takipteki krediler ve faiz dışı giderlerin toplam aktiflere oranının banka karlılıklarını olumsuz yönde etkilediği, özsermayenin toplam aktiflere oranının ise karlılığı olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca Türkiye’de karlılık ve piyasa yoğunluğu arasında aynı yönde ilişki tespit edilmiştir.
Yasemin Türker Kaya (2002)	Türkiye, 1997-2000	Mikro değişkenler (sermaye oranı, likidite oranı, menkul değerler oranı, tahsili gecikmiş alacaklar oranı, personel harcamaları, faiz dışı giderler oranı, krediler oranı, mevduat oranı, bankanın piyasa payı, yabancı para açık pozisyon oranı ve sahiplik yapısı) ve makro değişkenler (ortalama yıllık enflasyon oranı, dönemsel bütçe açığının GSMH'ya oranı, ortalama yıllık büyüme oranı ve reel faiz oranı)	Panel Veri Analizi	Enflasyon, dönemsel bütçe açığı ve likidite oranlardaki artış her üç karlılık oranını da artırmakta; mevduat oranı ise azaltmaktadır.
Yasemin T. Kaya ve Ela Doğan (2005)	Türkiye, 2002-2004	Üretim yaklaşımı: Girdiler personel giderleri/toplam aktifler, diğer faiz dışı giderler/toplam aktifler, şube başına personel sayısı Aracılık yaklaşımı: Girdiler Mevduat/toplam aktifler, mevduat dışı yabancı kaynaklar/toplam aktifler, faiz giderleri/toplam aktifler, faiz dışı giderler/toplam aktifler	Veri Zarflama Analizi	Makroekonomik ortamdaki olumlu gelişmelere ve faiz oranlarında yaşanan hızlı gerilemeye bağlı olarak bankaların aracılık işlevini daha etkili bir şekilde yerine getirdikleri ve sektörde artan rekabetin, etkinlik derecelerinin yükselmesinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca büyük ölçekli bankaların diğer ölçekteki bankalara göre daha etkin çalıştığı ve ölçek büyüklüğü arttıkça etkinliğin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
K. Batu Tunay ve A. Murat Silpagar (2006a)	Türkiye, 1988-2004	İçsel faktörler (sermaye/toplam aktifler, genel giderler/toplam aktifler, krediler/toplam aktifler); dışsal faktörler (makroekonomik göstergelerdeki değişkenler-enflasyon ve milli gelir-, finansal yapıya ilişkin ölçütler); finansal yapı değişkenleri (bankaların toplam mevduatları/hisse senetleri)	t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi	Krediler oranı, büyüklük, faiz dışı felirlerin toplam aktiflere oranı, enflasyon oranı, reel milli gelir, mevduatların hisse senedi piyasası kapitalizasyon değerine oranı, hisse senedi kapitalizasyon değerinin milli gelire oranı ve toplam aktiflerin milli gelire oranı her üç karlılık ölçütünü de etkilemektedir.

K. Batu Tunay ve A. Murat Silpagar (2006b)	Türkiye, 1988-2004	piyasası kapitalizasyon oranı, hisse senetleri piyasası kapitalizasyon oranı/milli gelir, bankaların toplam aktifleri/milli gelir, en büyük ilk 5 bankanın toplam aktifleri/toplam banka aktifleri)	Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, En Küçük Kareler Yöntemi	Reel milli gelir artışı tüm karlılık oranlarını olumsuz, büyüklük tüm karlılık oranlarını olumlu etkilemektedir.
Hakan Atasoy (2007)	Türkiye, 1990-2005	Sermaye yeterliliği, net faiz geliri, özel karşılık giderleri, faiz dışı giderler/toplam aktifler, mevduatlar/toplam aktifler, krediler ve aktif büyüklük, enflasyon, büyüme	Panel Veri Regresyon Tekniği	Özsermaye/Toplam aktifler oranı karlılık ile aynı yönde; duran varlıklar/Toplam aktifler oranı ise ters yönde ilişkiye sahiptir.
Ahmet Ertuğrul Çalım (2012)	Türkiye, 1998-2011	Toplam Krediler/Toplam Aktifler, Toplam Mevduat/Toplam Aktifler, Likit Aktifler/Toplam Aktifler, Ücret ve Komisyon Gelirleri/Toplam Aktifler, Ücret ve Komisyon Gideri/Toplam Aktifler, Aktif Büyüklüğünün Logaritması ve Özsermaye/Toplam Aktifler	Zaman Serileri Analizi	Farklı sermaye yapılarına ait ticari bankaların karlılık performanslarının daha çok bankaya özgü değişkenlerden etkilendiği görülmüştür. Makroekonomik faktörlerden ise sadece reel gayri safi yurt içi hasıla ile reel döviz kuru karlılık üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca Türk bankacılık sisteminde yaşanan 2001 yılı ekonomik krizinin tüm bankaları olumsuz etkilediği görülmüştür.
Mustafa Can Samırkaş vd (2014)	Türkiye, 2003-2012	Toplam özkaynak/toplam aktif, menkul değerler toplamı/toplam aktif, takipteki alacaklar toplamı (net)/toplam aktif, faiz dışı gelir/toplam aktif, % değişim GSYİH (cari), % değişim 1 ay vadeli ağırlıklandırılmış mevduat faiz oranları, Fiyat Endeksi (Tüketici) (2003=100) % değişim	Çoklu Regresyon Yöntemi	Yapılan analizler sonucunda bankaların Aktif Karlılığının ve Özkaynak Karlılığının; Faiz Dışı Gelirlerinin Aktif toplamına oranından ve Özkaynak/Toplam Aktif oranından pozitif etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca, mevduat faiz oranlarındaki artışların Aktif Karlılık üzerinde negatif yönlü bir etki yarattığı sonucuna varılmıştır.
Dr. Nizamülmülk Güneş (2015)	Türkiye, 2002-2013	Bankalara özgü değişkenler (büyüklük, sermaye, risk yönetimi, gider yönetimi, takipteki krediler, likidite); makroekonomik değişkenler (enflasyon, GSYİH); sektörel değişkenler (yoğunlaşma)	Panel Veri Analizi	Aktif karlılığı (ROA) analiz bulguları, 2002 – 2012 döneminde, büyüklük, sermaye ve enflasyon değişkenlerinin aktif karlılığı ile pozitif ve istatistiki olarak anlamlı; takipteki krediler değişkeni ile ise negatif ve anlamlı ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Özkaynak karlılığı (ROE) analiz bulguları ise sermaye ve enflasyon değişkenlerinin aktif karlılığı ile pozitif ve istatistiki olarak anlamlı ilişki içinde olduğunu göstermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BANKALAR TARAFINDAN KULLANDIRILAN KREDİLERİN KARLILIĞA ETKİSİNİN ANALİZ EDİLMESİ

Ülkemizde ve uluslararası alanda bankaların karlılığına ilişkin birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ise bankalar tarafından kullanılan kredilerin karlılığa etkisinin tek tek analiz edilerek her birinin karlılık üzerindeki etkisinin incelenmesi hem hangi kredi türünün daha karlı olduğunun tespit edilmesi hem de kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankaların aynı çalışmada analiz edilerek Türk bankacılık sektörünün geneline ışık tutması açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın bir diğer özelliği de Türkiye’de finansal ve ekonomik açıdan gerek iç kaynak bazlı gerekse küresel boyutta krizlerin yaşandığı bir dönemin analiz edilmesidir. 2008 yılında yaşanan Dünya küresel ekonomik krizi hem Türkiye hem de Dünya açısından önemli bir finansal kriz olup önce ABD’de konut finansmanına dayalı kredilerden başlamış ve dalga dalga bütün ülkelere yayılmıştır. Bu süreçte İzlanda’nın üç büyük bankası iflas etmiş, birçok ülkenin finans sektörü bu krizden etkilenmiştir. Ekonomik kriz Portekiz, Yunanistan gibi Avrupa Birliği ülkelerini de kapsamıştır. 2011 yılında ise daha önce hiç kimsenin öngöremediği halk ayaklanmaları sonucu Tunus, Mısır, Libya ve Yemen’de devlet başkanları görevlerini bırakmak zorunda kalmış, Suriye’de iç savaş çıkmıştır. Bu süreçlerin hemen hemen tamamında Türkiye ekonomisi ve Türk bankacılık sektörü güçlü yapısı ile ayakta dursa da birçok ülke finansal yönden krizlerden olumsuz etkilenmiştir.

4.1. Çalışmanın Amacı, Veri Seti ve Uygulanan Ekonometrik Yöntem

Bu çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektöründe net kar-zarar ile bankalar tarafından kullanılan kredi türleri arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkileri ortaya koymaktır. Çalışma 2005:Q4-2016:Q3 dönemi içinde yer alan üçer aylık bilanço ve gelir tablosu verilerini kapsamaktadır. Veriler Türkiye Bankalar Birliği’nin resmi web sitesinde yer alan üçer aylık bilanço ve gelir tablolarından alınmıştır. Çalışma, bankacılık sektörünü temsilen, kamu, özel ve yabancı sermayeli ticaret bankalarından ilk 10 aktif büyüklüğe sahip banka ile bilinirliği bulunan 3 adet banka olmak üzere toplam 13 adet ticaret bankasının verilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla çalışmada aynı birimlerin (bankaların) belirli dönemler içerisindeki tekrarlı gözlemlerinden oluşan veri seti kullanıldığı için yani aynı 13 bankanın 2005 yılı 4. çeyrekte 2016 yılı 3. çeyrek

dahil aynı tür verilerinin farklı dönemlerdeki tutarları incelendiğinden panel veri analizi kullanılmıştır.

Bireysel heterojenliği kontrol edebilme yeteneğine sahip olması nedeniyle de panel veri analizi kullanılmıştır. Gözlenemeyen bireysel etkilerin kontrol edilememesi tahmin sonuçlarında sapmaya neden olmaktadır. Panel veri setleri ayrıca pür yatay kesit veya pür zaman serisi verilerinde kolaylıkla ortaya çıkarılmayan etkileri çok daha iyi tanımlayabilmekte ve tahmin edebilmektedirler. Özellikle, panel veri setleri dinamik davranışın karmaşık sorunlarını daha iyi bir şekilde ifade edebilmektedir (Baltagi, 2005: 4-7). Tablo 4.1.'de çalışmada dikkate alınan bankalar gösterilmektedir:

Tablo 4.1. Çalışmada Kullanılan Bankaların Listesi

Ziraat Bankası	Vakıfbank
Türkiye İş Bankası	Finansbank
Garanti Bankası	Denizbank
Akbank	Türk Ekonomi Bankası
Yapı ve Kredi Bankası	Şekerbank
Halkbank	Anadolubank
Tekstilbank (ICBC)	

Tablo 4.2.'de ise net kar-zarar ile krediler arasındaki ilişkiyi araştırmak için oluşturulan modellerde kullanılan değişkenlere ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Gerek verilerine ulaşılan kredi türlerinden aldığı payın tutar olarak düşük kalması gerekse de kur riskinin arındırılmasının varsayımsal olarak sorun yaratacak olması nedenleriyle çalışmaya YP krediler dahil edilmemiştir. Bankacılığın asli fonksiyonu olarak tanımlanan ve fon fazlası olanlardan toplanan mevduata karşılık fon talep edenlere kullanılan kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin karlılığa etkisini ölçmek amacıyla faiz geliri olarak, kredilerden sağlanan faiz gelirleri esas alınmıştır. Yine incelenen dönemler itibariyle Türkiye Bankalar Birliği nezdinde verileri tutulan bireysel kredi ürünlerinden konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi ve hacim olarak yüksek olan taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile ticari kredi grubunda yer alan taksitli ticari kredi tutarları çalışmaya dahil edilmiştir. Bankaların en fazla gelir sağladığı kalemlerden alınan ücret ve komisyon gelirleri, kredilerdeki artışla birlikte gelişimini görmek amacıyla takipteki krediler, takipteki krediler için ayrılan karşılıklar da analiz edilmiştir.

Tablo 4.2. Çalışmada Kullanılan Değişkenlere İlişkin Açıklama

Değişkenler (2005Q4-2016Q3)	Kısaltma
Konut kredisi	Konut
Taşıt kredisi	Tasit
Tüketici kredisi	Tuketici
Ticari kredi	Ticari
Taksitli bireysel kredi kartları	Bireyselkrdkarttaksitli
Taksitsiz bireysel kredi kartları	Bireyselkrdkarttaksitsiz
Toplam Krediler	Topkredi
Faiz geliri	Faizgel
Takipteki krediler	Takipte
Komisyon geliri	Komisyongel
Krediler için ayrılan karşılıklar	Karsiliklar
Net kar/zarar (Bağımlı Değişken)	Netkarzarar

Çalışmada aynı kesit birimlerin yani 13 adet bankanın seçilmiş aktif ve gelir tablosu kalemlerinin zaman içerisindeki yani farklı zaman dilimlerindeki gelişmeleri incelendiğinden veriler panel özellik göstermektedir. Panel veri regresyon modelleri, birimler arasında yatay kesit bağımsızlığı varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle ele alınan modellerin birim ve zaman etkilerini içerip içermediğini belirlemek için yatay kesit bağımsızlık testinden faydalanılmaktadır. Bir modelde yatay kesit bağımlılığının gözlenmesi durumunda model tahminlerinin tutarlı olmalarına rağmen etkin olmadıkları ve tahmin edilen standart hataların sapmalı oldukları söylenebilmektedir (Frees, 1995: 394). Çalışmada $T > N^3$ olduğu için birimler arasındaki yatay kesit bağımlılığını araştırmada Breusch-Pagan (1980) CD_{LM1} ve Pesaran vd. (2004) CD_{LM2} kullanılmakta, yatay kesit bağımlılığı bulunması nedeniyle ikinci nesil panel birim kök testlerinden Pesaran birim kök testi kullanılmaktadır.

Panel veri seti setinde, değişkenler arasında herhangi bir eş bütünleşme ilişkisinden bahsedebilmek için, kullanılan değişkenlere ait serilerin durağan özellikler taşıması önemlidir. Bu bağlamda, panel analizlerin yapılmadan önce modellere ait serilerin durağan olup olmadıkları ve durağan iseler hangi seviyede durağan olduklarına birim kök testleriyle karar verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla birim kök testlerinin ardından değişkenlerinin durağanlıkları test edilmekte, durağan olmadıkları sonucuna

³ T: zaman (çalışmada her bir çeyrek 1 zaman dilimini göstermekte olup toplam zaman dilimi yani toplam T adedi 44'tür). N: banka sayısı yani 13'tür.

varılan değişkenleri durağan hale getirmek için birinci derece farkları alınmakta ve tüm değişkenlerin aynı dereceden durağan oldukları belirlenmektedir.

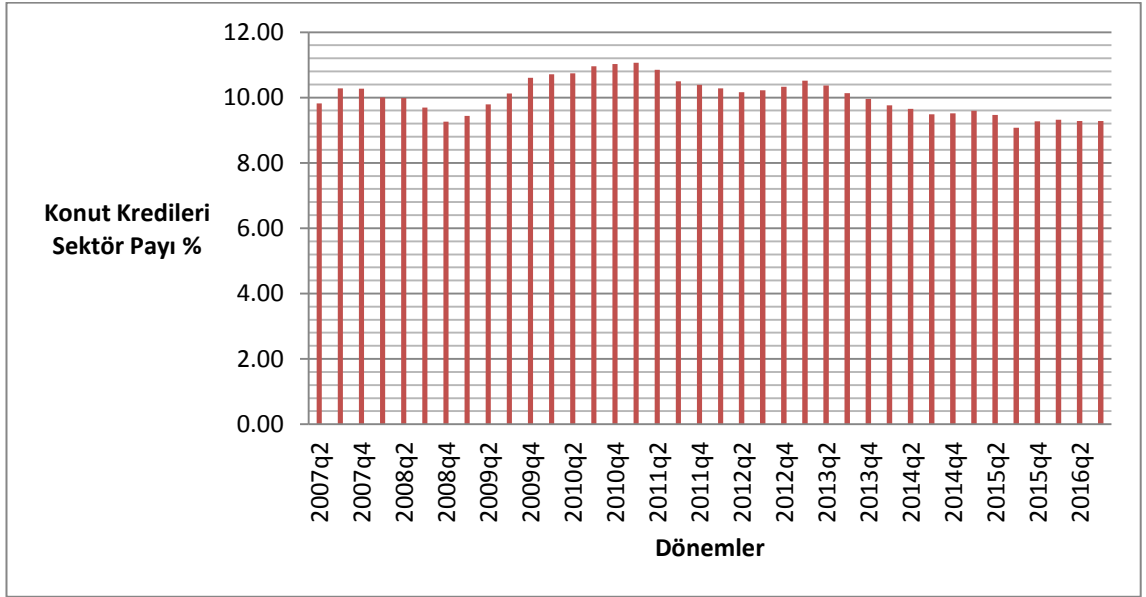
Durağanlık testlerinin ardından çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönemli bir ilişkinin varlığı eş bütünleşme analizleri yardımıyla belirlenmektedir. Bu bağlamda, değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki Westerlund (2007) eş bütünleşme testi ile araştırılmaktadır. Birim kök testleri sonucunda değişkenlerin aynı dereceden durağan olduklarının belirlenmesiyle birlikte eş bütünleşme analizi yapılmakta ve böylelikle değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin var olup olmadığı incelenmektedir.

Değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisinin bulunması nedeniyle, her bir bağımsız değişken ile net kar-zarar arasındaki kısa dönem ve uzun dönem ilişki Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi (PMGE) ve Ortalama Grup Tahmincisi (MGE) yöntemleri kullanılarak incelenmektedir.

Son olarak oluşturulan modellerde heterojenliğin olup olmadığı, rassal etkiler modeli ile sabit etkiler modeli arasında karar vermek amacıyla Hausman testi, otokorelasyon sorunu olup olmadığını araştırmak amacıyla Wooldridge otokorelasyon testi, değişen varyans sorunu olup olmadığını araştırmak amacıyla Wald değişen varyans testi uygulanmaktadır.

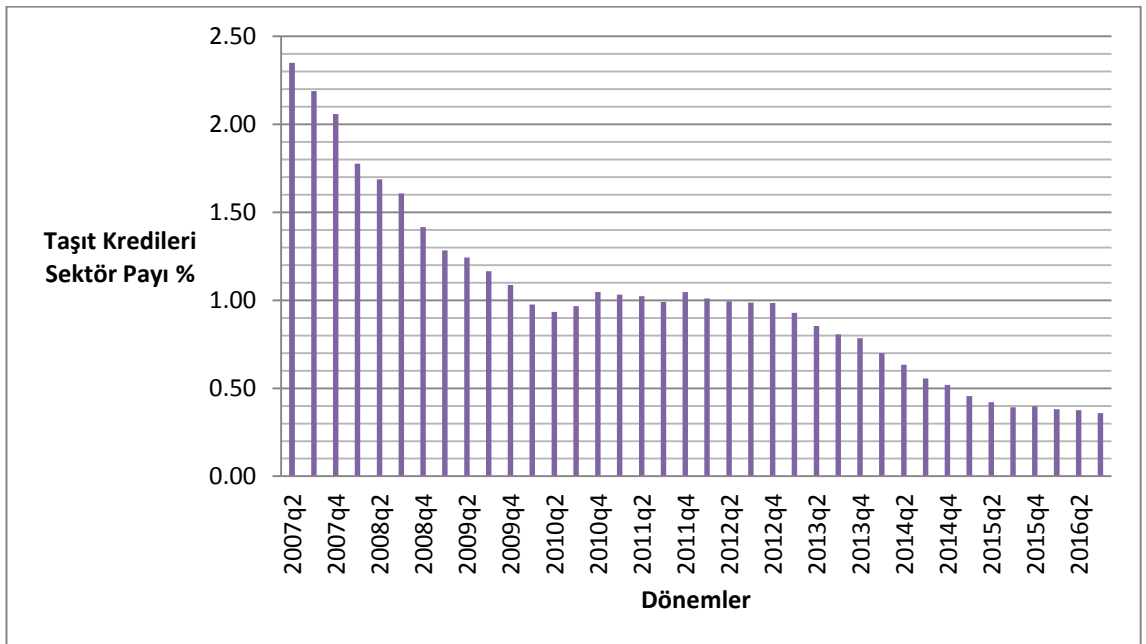
Çalışmaya dahil edilen kredi türlerinin toplam kredilerden aldığı paylar aşağıdaki grafiklerde yer almaktadır.

Grafik 4.1. Konut Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay

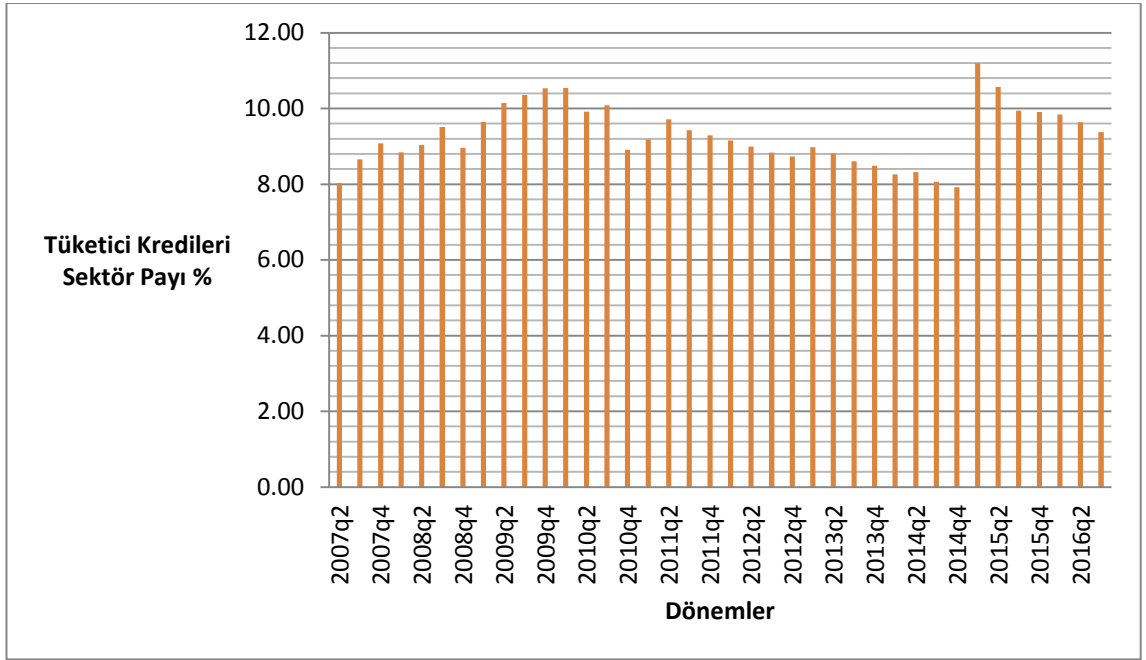
Konut kredileri hacim olarak her dönem artış göstermekle birlikte toplam kredilerden aldığı payın özellikle 2013 yılı 3. çeyrekte sonra azaldığı görülmektedir.

Grafik 4.2. Taşıt Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay

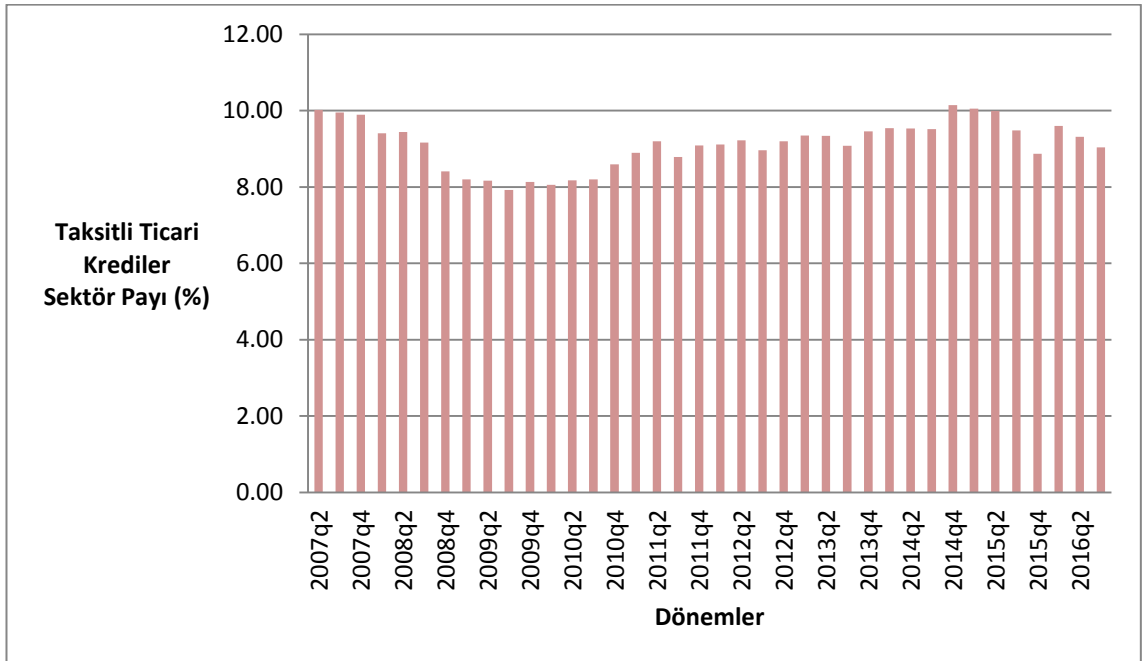
Taşıt kredileri tutar olarak çok fazla artmamasına rağmen toplam kredilerin her geçen dönem artmasına bağlı olarak toplam kredilerden aldığı pay azalmakta, tüketici finansman şirketlerinin uygun vade ve koşullarda taşıt kredisi kullandırmasının bankalar tarafından kullanılan taşıt kredisini negatif yönde etkilediği düşünülmektedir.

Grafik 4.3. Tüketici Kredilerinin Toplam Kredilerden Aldığı Pay

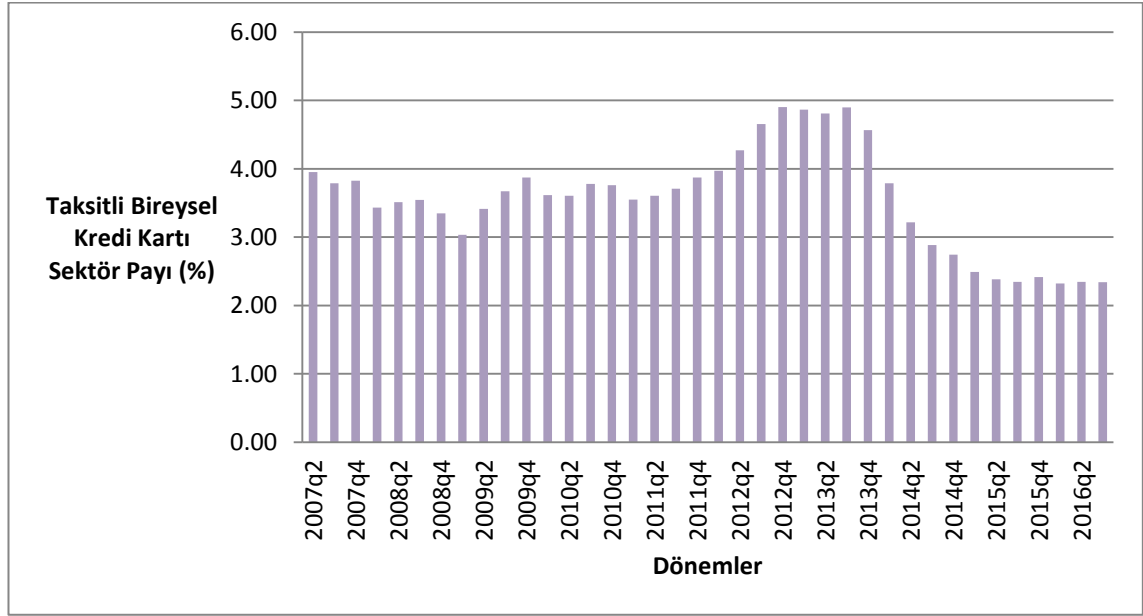
Tüketici kredileri hacim olarak toplam kredilerden düşük pay almakta, 2011 yılı 2. çeyrekte itibaren azalmaya başlamakta, 2015 yılı 1. çeyrekte önemli tutarda artmaktadır. Kredi kartına taksit yaptırmak istemeyen ya da kredi kartının bilinçsiz bir şekilde kullanılmasına bağlı olarak bundan rahatsız olan kişilerin tüketici kredisine yönelmiş olabileceği düşünülmektedir.

Grafik 4.4. Taksitli Ticari Kredilerin Toplam Kredilerden Aldığı Pay

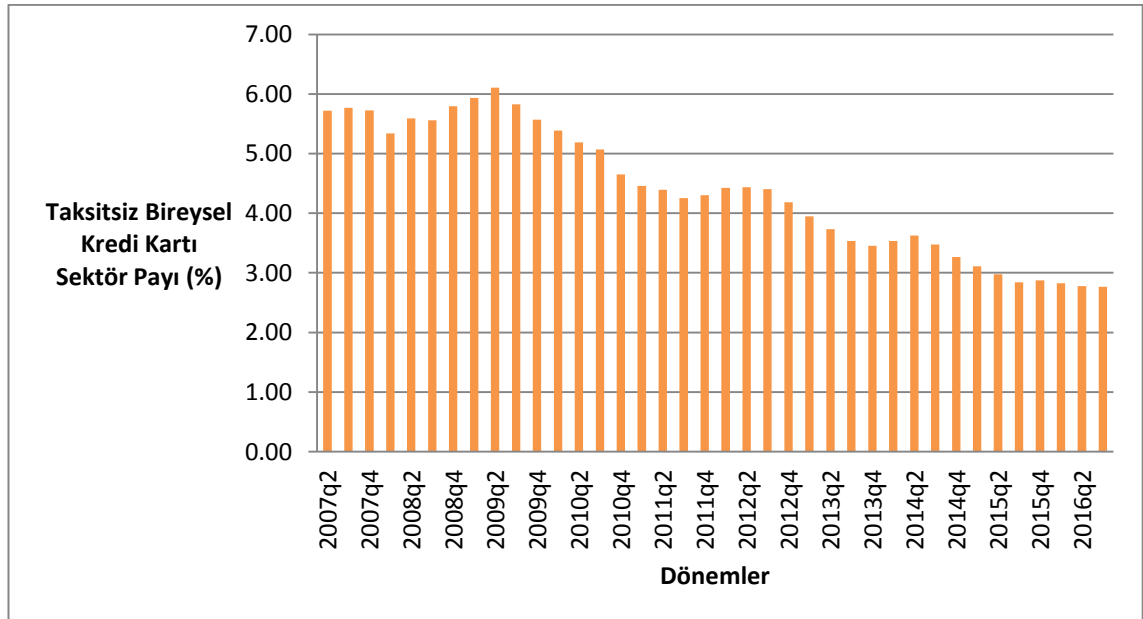
Dalgalı seyir izleyen taksitli ticari kredilerin özellikle 2015 yılı 1. ve 2. çeyrekte zirve yapmış olmakla birlikte hacim olarak artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 4.5. Taksitli Bireysel Kredi Kartlarının Toplam Kredilerden Aldığı Pay

2013 yılı 3. çeyreğe kadar dalgalı seyir izleyen taksitli bireysel kredi kartlarının bu çeyrekte azalma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Grafik 4.6. Taksitsiz Bireysel Kredi Kartlarının Toplam Kredilerden Aldığı Pay

2009 yılı 2. çeyrekte zirve yapan taksitsiz bireysel kredi kartları da taksitli bireysel kredi kartları gibi azalma eğiliminde olup sektördeki büyümenin gerisinde kalması nedeniyle kredi kartlarının sektörden aldığı pay gerilemektedir. Tüketicilerin daha bilinçli olmalarının da sözkonusu gelişim üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 4.3.'de yer almaktadır.

Tablo 4.3. Tanımlayıcı İstatistikler

	Konut	Tasit	Tuketici	Ticari	Bireyselkrd karttaksitli	Bireyselkrd karttaksitsiz
Ortalama (Milyon TL)	4867.883	402.458	4449.172	5010.090	1652.974	1893.827
Medyan (Milyon TL)	3474.747	217.151	2221.446	3352.030	651.500	1100.517
Maksimum (Milyon TL)	27520.460	1901.175	24172.520	29003.540	10695.860	7939.208
Minimum (Milyon TL)	2.000	0.218	2.000	0.000	0.000	11.000
Standart Sapma	4980.321	415.363	5728.946	5648.624	2219.735	2017.935
Çarpıklık	1.312	1.000	1.751	2.001	1.597	0.976
Basıklık	4.625	3.014	5.388	7.515	4.827	2.792
Jarque-Bera	227.130	95.472	428.166	749.039	322.604	91.751
Olasılık	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Gözlem Sayısı	572	572	572	494	572	572

Tablo 4.3.'ün devamı

	Topkredi	Faizgel	Takipte	Komisyongel	Karsiliklar	Netkarzarar
Ortalama (Milyon TL)	46008.860	1243.903	1456.640	265.388	1181.499	359.068
Medyan (Milyon TL)	31178.500	1079.000	1097.500	214.000	1019.000	274.000
Maksimum (Milyon TL)	209966.000	5476.000	7838.242	1047.000	6028.638	1780.000
Minimum (Milyon TL)	947.000	32.000	6.000	-12.000	6.000	-90.000
Standart Sapma	46389.920	1056.781	1319.234	234.333	1078.154	343.672
Çarpıklık	1.289	1.132	1.263	1.024	1.145	1.045
Basıklık	3.910	4.082	4.879	3.615	4.242	3.869
Jarque-Bera	178.107	146.650	236.320	106.468	161.765	119.303
Olasılık	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Gözlem Sayısı	572	559	572	559	572	559

Faiz geliri, komisyon geliri, net kar-zarar kalemlerinin her banka için 1 dönem verisi (2005 yılı 4. dönem) eksik olduğundan gözlem sayısı 559'dur. Türkiye Bankalar Birliği'nin resmi web sitesinden sağlanan söz konusu gelir tablosu hesapları kümülatif verileri içerdiğinden her döneme ait veri, bir dönemin önceki dönemden çıkarılması

sonucu elde edilmiştir. Faiz geliri, komisyon geliri, net kar-zarar kalemlerinin 2015 yılı 3. dönem verileri bulunmadığından 1 dönem eksiktir. Taksitli ticari kredilerde ise 2007 yılı 2. dönemden itibaren veriler TBB nezdinde tutulmaya başlandığından yani her bir birim (banka) için 6 dönem eksik olduğundan gözlem sayısı 494'tür. Çalışmanın sonunda oluşturulan modellerde en düşük gözlem sayısına sahip değişkenin gözlem sayısı üzerinden hesaplama yapılabilmektedir. Örneğin taksitli ticari kredinin bağımsız değişken olarak yer aldığı modelin gözlem sayısı 494'tür.

4.2. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Panel birim kök testlerinde karşılaşılan önemli sorunlardan biri, paneli oluşturan yatay kesit birimlerinin birbirinden bağımsız olarak ele alınıp alınmamasıdır. Birinci nesil adı verilen panel birim kök testleri, yatay kesit birimlerinin birbirinden bağımsız olduğu varsayımı altında oluşturulmuştur. Im, Pesaran ve Shin (1997), Maddala ve Wu (1999), Levin vd. (2002), Hadri (2000) ve Choi (2001) tarafından geliştirilen testler birinci nesil birim kök testlerine örnektir (Güloğlu ve İspir, 2009:2).

Dolayısıyla ilk olarak, çalışmada kullanılan değişkenlerin durağanlıklarının araştırılmasından önce yatay kesitler arasında bağımlılığın olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Çünkü birimler arasında yatay kesit bağımlılığının olması durumunda uygulanacak birinci nesil panel birim kök testleri sapmalı sonuçlar verecektir ve bu durumda yatay kesit bağımlılığına izin veren ikinci nesil panel birim kök testleri uygulanmalıdır. Çalışmada $T > N$ olduğu için birimler arasındaki yatay kesit bağımlılığını araştırmada Breusch-Pagan (1980) CD_{LM1} ve Pesaran vd. (2004) CD_{LM2} kullanılmıştır. Tablo 4.4.'de çalışmada kullanılan değişkenlerine ilişkin CD_{LM1} ve CD_{LM2} test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.4. Yatay Kesit Bağımlılığının Araştırılması

Değişkenler	CD _{LM1} İstatistiği	CD _{LM2} İstatistiği
Konut	2040.704***	156.101***
Tasit	939.135***	67.905***
Tüketici	2148.881***	164.762***
Ticari	2350.481***	180.903***
Bireyselrdkarttaksitli	198.367***	49.966***
Bireyselrdkarttaksitsiz	189.238***	30.586***
Topkredi	2722.597***	210.696***
Faizgel	2864.696***	222.073***
Takipte	2857.987***	221.536***
Komisyongel	2589.603***	200.048***
Karsiliklar	2580.997***	199.359***
Netkarzarar	826.622***	58.897***

Not: *** 0.01 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

CD_{LM1} ve CD_{LM2} test sonuçlarına göre, tüm değişkenler için birimler arasında yatay kesit bağımlılığı olmadığını söyleyen sıfır hipotezi⁴ reddedilmektedir. Dolayısıyla, yatay kesitler arasında bağımlılık vardır. Paneli oluşturan yatay kesit birimlerinin, seriye gelen bir şok karşısında birbirinden etkilenmediklerini varsaymak gerçekçi değildir. Tahmin sonuçlarının etkinliği için yatay kesit bağımlılığını dikkate alan birim kök testlerinin uygulanması gerekmektedir (Nazlıoğlu, 2010:104).

Bu nedenle, çalışmada birim kökün varlığının araştırılması amacıyla yatay kesit bağımlılığına izin veren ikinci nesil panel birim kök testlerinden Pesaran birim kök testi kullanılmıştır. Pesaran (2007) hata terimlerinin faktör yapılarının tahminlenmesi yerine, uygulama kolaylığı sağlayan yatay kesit bağımlılığını dikkate alan bir panel birim kök testi geliştirmiştir (Güloğlu ve İvrendi, 2010:383). Değişkenlerin düzey değerleri için uygulanan Pesaran birim kök test sonuçları sabit terimli ve sabit terimli ve trendli modeller için Tablo 4.5.'de gösterilmektedir. CIPS istatistiği her bir yatay kesit için hesaplanan t istatistik değerlerinin ortalamasıdır.

⁴ H₀: Yatay kesit bağımlılığı yoktur.
H₁: Yatay kesit bağımlılığı vardır.

Tablo 4.5. Pesaran Birim Kök Test Sonucu (Düzye Değerleri)

Sabit Terimli		Sabit Terimli ve Trendli	
Değişkenler	CIPS İstatistiği	Değişkenler	CIPS İstatistiği
Konut	-1.371 (1)	Konut	-1.580 (1)
Tasit	-1.002 (1)	Tasit	-1.919 (1)
Tüketici	0.270 (1)	Tüketici	-1.727 (1)
Ticari	-1.916 (1)	Ticari	-1.953 (1)
Bireyselkrdkarttaksitli	-1.154 (1)	Bireyselkrdkarttaksitli	-1.100 (1)
Bireyselkrdkarttaksitsiz	-1.651(1)	Bireyselkrdkarttaksitsiz	-1.873(1)
Topkredi	-1.875(1)	Topkredi	-2.129(1)
Faizgel	-2.000 (1)	Faizgel	-2.078 (1)
Takipte	-1.891 (1)	Takipte	-2.542 (1)
Komisyoncel	-2.669(1)	Komisyoncel	-3.070 (1)
Karsiliklar	-1.650 (1)	Karsiliklar	-2.267 (1)
Netkarzarar	-3.588 (1)	Netkarzarar	-3.708 (1)
Kritik Değerler	%10 -2.140 %5 -2.250 %1 -2.440	Kritik Değerler	%10 -2.660 %5 -2.760 %1 -2.930

Not: Uygun gecikme sayısı Akaike bilgi kriterine (AIC)⁵ göre belirlenmiştir. Parantez içerisindeki ifadeler, uygun gecikme sayısını göstermektedir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4.5. incelendiğinde, gerek sabit terimli gerekse sabit terimli ve trendli birim kök test sonuçlarına göre komisyon gelirleri ve net kar-zarar haricindeki tüm değişkenler için birim kökün varlığını söyleyen sıfır hipotezi⁶ reddedilememektedir. Dolayısıyla, değişkenlerin düzey değerlerinde durağan olmadıkları söylenebilir. Değişkenleri durağan hale getirmek için, söz konusu değişkenlerin birinci farkları alınmıştır. Birinci farkları alınan değişkenlere ilişkin Pesaran birim kök test sonuçları Tablo 4.6.'da yer almaktadır. Gerek sabit terimli gerekse de sabit terimli ve trendli birim kök test sonuçlarına göre durağan olan komisyon gelirleri ve net kar-zarar değişkenleri için birinci farklar alınmamıştır.

⁵Akaike bilgi kriteri açıklayıcı değişkenlerin sayısını tespit etmek için yaygın olarak kullanılan kriterlerden birisidir. Akaike bilgi kriteri $AIC = \ln\left(\frac{\sum e_i^2}{n}\right) + \frac{2k}{n}$ formülü ile hesaplanmaktadır. AIC,

Hata Kareler Toplamı yani $\sum e^2$ ile tahmin edilecek parametre sayısını yani k' ya bağlıdır. Burada yeni açıklayıcı değişken ilave edildikten sonra $\sum e^2$ 'deki düşüş AIC kriterinde bir düşüşe neden olmadıkça modele değişken ilave edilmesi gerekli değildir. Çünkü her ilave değişken tahmin edilecek parametre sayısında artışa neden olur. Eğer $\sum e^2$ 'deki düşüş k' 'daki artışın etkisinden daha önemli ise burada AIC'nin değeri düşer.

⁶ H_0 : Birim kök vardır (Değişkenler durağan değildir).

H_1 : Birim kök yoktur (Değişkenler durağandır).

Tablo 4.6. Pesaran Birim Kök Test Sonucu (Birinci Dereceden Farkları)

Sabit Terimli		Sabit Terimli ve Trendli	
Değişkenler	CIPS İstatistiği	Değişkenler	CIPS İstatistiği
Δ konut	-2.942*** (1)	Δ konut	-3.118*** (1)
Δ tasit	-2.853*** (1)	Δ tasit	-3.263*** (1)
Δ tuketici	-3.074*** (1)	Δ tuketici	-3.196*** (1)
Δ ticari	-2.983*** (1)	Δ ticari	-3.130*** (1)
Δ bireyselkrdkarttaksitli	-3.763*** (1)	Δ bireyselkrdkarttaksitli	-4.123*** (1)
Δ bireyselkrdkarttaksitsiz	-3.739*** (1)	Δ bireyselkrdkarttaksitsiz	-3.933*** (1)
Δ toplankredi	-3.922*** (1)	Δ toplankredi	-4.046*** (1)
Δ faizgel	-4.063*** (1)	Δ faizgel	-4.335*** (1)
Δ takipte	-4.439** (1)	Δ takipte	-4.488*** (1)
komisyongel	-2.669*** (1)	komisyongel	-3.070*** (1)
Δ karsiliklar	-4.071*** (1)	Δ karsiliklar	-4.191*** (1)
netkarzarar	-3.588*** (1)	netkarzarar	-3.708*** (1)
Kritik Değerler	%10 -2.140 %5 -2.250 %1 -2.440	Kritik Değerler	%10 -2.660 %5 -2.760 %1 -2.930

Not: Uygun gecikme sayısı Akaike bilgi kriterine (AIC) göre belirlenmiştir. Parantez içerisindeki ifadeler, uygun gecikme sayısını göstermektedir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ işareti değişkenlerin birinci dereceden farkını yansıtmaktadır.

Tablo 4.6.'daki sonuçlar incelendiğinde, sabit terimli ve sabit terimli ve trendli sonuçlara göre birinci farkları alınan tüm değişkenler için değişkenlerin durağan olmadıklarını söyleyen sıfır hipotezinin 0.01, 0.05 ve 0.10 önem seviyelerinde reddedildiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, tüm değişkenler birinci farklarında durağan hale gelmektedir.

4.3. Westerlund Eş Bütünleşme Test Sonuçları

Değişkenlerin tümünün birinci dereceden bütünleşik olmaları nedeniyle, net karzarar ile kredi değişkenleri arasındaki eş bütünleşme ilişkisi yapısal kırılmayı ve yatay kesit bağımlılığını dikkate alan Westerlund (2007) eş bütünleşme testi ile araştırılmıştır. Westerlund (2007), panel verilerle çalışılırken eş bütünleşmenin varlığını sınamak için, hata düzeltme modeli temelli 4 adet panel eş bütünleşme testi önermiştir. Bu testlerin ikisi grup ortalama istatistikleri, diğer ikisi de panel istatistikleri olarak adlandırılmaktadır. Testlerin temelinde, her bir birimin kendi hata düzeltmesine sahip olup olmadığına karar verilmesi yoluyla eş bütünleşmenin varlığını sınamak vardır (Tatoğlu, 2012: 239). Yukarıda yapılan birim kök testlerinden tüm değişkenlerin birinci mertebeden farkları alındığında durağan olduğu görülmüştü. Bütün seriler aynı mertebeden durağan olduğu için aralarında uzun dönem ilişkisi (eş bütünleşme) araştırılabilir. Tablo 4.7.'da Westerlund eş bütünleşme test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.7. Westerlund Eş bütünleşme Test Sonucu (Net Kar-Zarar)

İstatistikler	Sabit Terimli	Sabit Terim ve Trendli
Konut		
G_t	-3.884***	-3.644***
G_a	-21.810***	-21.457***
P_t	-11.242***	-13.907***
P_a	-23.080***	-23.501***
Taşıt		
G_t	-3.311***	-3.937***
G_a	-20.105***	-28.278***
P_t	-5.329***	-11.995***
P_a	-8.382***	-29.766***
Tüketici		
G_t	3.322***	-3.966***
G_a	-19.020***	-25.312***
P_t	-8.724***	-13.874***
P_a	-12.615***	-31.817***
Ticari		
G_t	-3.637***	-4.700***
G_a	-17.046***	-22.613***
P_t	-8.972***	-11.067***
P_a	-13.074***	-21.942***
Bireyselkrdkarttaksitli		
G_t	-3.088***	-4.497***
G_a	-20.460***	-27.929***
P_t	-8.149***	-12.730***
P_a	-15.763***	-24.496***
Bireyselkrdkarttaksitsiz		
G_t	-3.332***	-3.873***
G_a	-21.705***	-26.244***
P_t	-10.548***	-12.155***
P_a	-18.8486***	-24.780***
Toplamkredi		
G_t	-3.552***	-4.119***
G_a	-15.790***	-19.801***
P_t	-10.400***	-12.919***
P_a	-14.348***	-23.285***
Faizgel		
G_t	-3.270***	-4.088***
G_a	-23.814***	-28.637***
P_t	-10.200***	-15.374***
P_a	-17.800***	-26.673***
Takipte		
G_t	-3.097***	-4.032***
G_a	-20.591***	-26.543***
P_t	-10.818***	-12.759***
P_a	-20.228***	-27.725***
Karşılıklar		
G_t	-3.023***	-4.325***
G_a	-19.344***	-26.063***
P_t	-10.616***	-14.183***
P_a	-19.254***	-32.177***
Komisyongel		
G_t	-3.295***	-4.432***
G_a	-23.353***	-27.459***
P_t	-10.180***	-13.341***
P_a	-19.221***	-26.839***

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre 3 olarak seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4.7. incelendiğinde değişkenler arasında eş bütünleşmenin olmadığını söyleyen sıfır hipotezi⁷ reddedilmekte, dolayısıyla net kar-zarar ile konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi, ticari kredi, taksitli bireysel kredi kartları, taksitsiz bireysel kredi kartları, toplam krediler, faiz geliri, takipteki krediler, takipteki krediler için ayrılan karşılıklar ve komisyon gelirleri arasında eş bütünleşme ilişkisinin olduğu söylenebilmektedir. Yani her bir kredi türünün bağımsız değişken net kar-zarar ile uzun dönemli bir denge ilişkisi bulunduğu anlamına gelmektedir.

Bankalar, en önemli gelir kalemini oluşturan kredilerden kar elde etmeyi hedeflemektedir. Hiç bir kredi zarar etmek için verilmez. Olumsuz piyasa koşulları, müdahale edilemeyen genel ekonomik koşullar nedeniyle oluşan ortam, kredinin iyi analiz edilmeden verilmesi, firma kaynaklı sorunlar vb nedenlerle tahsili şüpheli hale gelen takipteki kredileri bile bankalar, kısa sürede olmasa da uzun dönemde gerek varsa teminatları nakde çevirmek yoluyla gerekse de hukuksal yollarla tahsil etme yoluna giderler. Dolayısıyla incelenen her bir kredi türü ve gelir tablosu kalemlerinden faiz gelirleri, karşılıklar ve komisyon gelirlerinin uzun dönemde net kar ile ilişkisi bankalar açısından büyük önem taşıdığından uzun dönem ilişkileri test edilmiştir. Bu nedenle çalışmanın devamında değişkenlerin Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi (PMGE)⁸ ve Ortalama Grup Tahmincisi (MGE) test sonuçlarına yer verilmiştir.

4.4. Değişkenlerin Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi (PMGE) ve Ortalama Grup Tahmincisi (MGE) Test Sonuçları

Değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisinin bulunması nedeniyle, söz konusu değişkenler arasındaki kısa dönem ve uzun dönem ilişki Havuzlanmış Ortalama Grup Tahmincisi (PMGE) ve Ortalama Grup Tahmincisi (MGE) yöntemleri kullanılarak incelenmiştir.

Panel veri modellerinde, tahminciler arasında seçim yapmak için kullanılan Hausman (1978) testi modelin spesifikasyonunun belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Dolayısıyla PMGE ve MGE yöntemlerinin hangisinin seçileceğine Hausman testi kullanılarak karar verilmiştir.

⁷ H_0 : Panelde eş bütünleşme ilişkisi yoktur.

H_1 : Panelde eş bütünleşme ilişkisi vardır.

⁸ Havuzlanmış modelde gözlemlerin hepsi bir araya getirilerek ve verilerin zaman ve kesit serisi özellikleri göz ardı edilerek büyük bir havuz oluşturulmaktadır (Gujarati & Porter, 2012, s. 593). Yaklaşımın altında yatan varsayım, kurulan modeldeki parametrelerin zaman ve kesit boyutunda değişmemesi ve parametreler arasındaki ilişkilerin aynı olmasıdır (Tarı, 2011, s. 478).

Tablo 4.8.'de net kar-zarar ile konut kredisi arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkisi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.8. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Konut Kredisi)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Konut	0.030*** (.002)	0.029*** (.003)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.745*** (0.053)	-0.963*** (.050)
Δ konut	-0.017 (0.035)	-.014 (.033)
C	130.748*** (30.462)	132.012*** (28.049)
Hausman testi	0.14 (Prob: 0.711)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.8. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin⁹ reddedilemediği görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde konut kredisi ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna karşın, kısa dönemde konut kredisi net kar-zarar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Hata düzeltme parametresi, serilerin durağan olmamasından kaynaklanan kısa dönem sapmaların bir sonraki dönemde dengeye gelme hızını göstermektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %75'i bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Ayrıca konut kredilerinin uzun dönem parametresi 0.03 olup istatistiki olarak anlamlı ve pozitifdir. Yani konut kredilerinin uzun dönemde %1'lik bir artışı net kar-zararı %0.03 oranında arttırmaktadır. Konut kredilerinin kısa dönem parametresi ise -0.017 olup istatistiki olarak anlamsız ve negatifdir.

⁹ H₀: PMGE geçerlidir.
H₁: PMGE geçerli değildir.

Tablo 4.9.'da net kar-zarar ile konut kredisi arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.9. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Konut Kredisi)

Bankalar	Uzun Dönem Konut Kredisi	Kısa Dönem Konut Kredisindeki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.049*** (0.010)	-0.013 (0.031)	-0.455*** (0.133)
İş Bankası	0.033*** (0.008)	0.188* (0.100)	-0.858*** (0.162)
Garanti Bankası	0.026*** (0.011)	0.142 (0.157)	-0.693*** (0.155)
Akbank	0.036*** (0.011)	0.062 (0.075)	-0.590*** (0.155)
Yapı ve Kredi Bankası	0.039*** (0.009)	0.038 (0.106)	-0.896*** (0.161)
Halkbank	0.030*** (0.009)	0.038 (0.106)	-0.569*** (0.166)
Vakıfbank	0.023*** (0.004)	-0.029 (0.056)	-0.807*** (0.191)
Finansbank	0.016 (0.012)	0.019 (0.060)	-0.827*** (0.162)
Denizbank	0.034*** (0.011)	-0.105 (0.143)	-0.852*** (0.164)
Türk Ekonomi Bankası	0.030*** (0.003)	-0.063*** (0.025)	-0.688*** (0.150)
Şekerbank	0.037 (0.053)	-0.248 (0.252)	-1.010*** (0.164)
Anadolubank	0.016 (0.031)	-0.169 (0.123)	-0.706*** (0.152)
Tekstilbank (ICBC)	0.003 (0.022)	-0.061 (0.090)	-1.098*** (0.162)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.10.'da net kar-zarar ile taşıt kredisi arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkiyi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.10. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Taşıt Kredisi)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Tasit	-0.001 (.000)	-0.503 (0.590)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.521*** (0.084)	-0.611*** (0.087)
Δ tasit	0.155 (0.257)	0.196 (0.223)
C	125.008*** (27.574)	183.908*** (55.986)
Hausman testi	0.90 (Prob:0.342)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.10. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği, dolayısıyla MGE tahmin sonuçlarının geçerli olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde taşıt kredisi ile net kar-zarar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı, kısa dönemde aralarında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %61'i bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.11.'de net kar-zarar ile taşıt kredisi arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.11. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Taşıt Kredisi)

Bankalar	Uzun Dönem Taşıt Kredisi	Kısa Dönem Taşıt Kredisindeki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	-7.314 (6.422)	-.985 (1.282)	-.112 (.081)
İş Bankası	-.090 (.486)	-.159 (.584)	-.419 (.134)
Garanti Bankası	.251 (.236)	.531 (.551)	-.491*** (.142)
Akbank	-.611*** (.160)	.243 (.361)	-.610*** (.148)
Yapı ve Kredi Bankası	.242 (.191)	-.280 (.496)	-.720*** (.161)
Halkbank	1.363 (1.038)	1.448 (1.384)	-.357*** (.122)
Vakıfbank	.606*** (.228)	-.323 (.654)	-.492*** (.170)
Finansbank	-.204* (.109)	-.245 (.749)	-.857*** (.163)
Denizbank	.222** (.114)	-.238 (.577)	-.748*** (.161)
Türk Ekonomi Bankası	.242 (.153)	-.357** (.175)	-.216** (.106)
Şekerbank	-1.076*** (.319)	1.987 (1.545)	-1.156*** (.158)
Anadolubank	-.312 (.533)	.466 (1.485)	-.640*** (.147)
Tekstilbank (ICBC)	.140 (.193)	.464 (.848)	-1.125*** (.167)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.12.'de net kar-zarar ile tüketici kredisi arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkiyi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.12. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Tüketici Kredisi)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Tüketici	0.027*** (0.003)	0.0238*** (0.005)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.655*** (0.063)	-0.707*** (0.069)
Δ tüketici	-0.048 (0.036)	-0.048 (0.036)
C	136.814*** (31.233)	143.138*** (31.732)
Hausman testi	0.46 (Prob: 4.498)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.12. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde tüketici kredisi ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %66'sı bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.13.'de net kar-zarar ile tüketici kredisi arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.13. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Tüketici Kredisi)

Bankalar	Uzun Dönem Tüketici Kredisi	Kısa Dönem Tüketici Kredisindeki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	.0228 (.020)	-.082 (.037)	-.160*** (.090)
İş Bankası	.0196 (.0127)	-.000 (.014)	-.496*** (.141)
Garanti Bankası	.0313*** (.012)	-.014 (.016)	-.537*** (.140)
Akbank	.030*** (.010)	.075 (.059)	-.572*** (.149)
Yapı ve Kredi Bankası	.016 (.011)	-.004 (.022)	-.692*** (.152)
Halkbank	.037*** (.005)	.056 (.050)	-.816*** (.165)
Vakıfbank	.027*** (.005)	-.0331 (.030)	-.775*** (.211)
Finansbank	.013* (.007)	-.060 (.071)	-.861*** (.161)
Denizbank	.031*** (.010)	-.033 (.137)	-.840*** (.162)
Türk Ekonomi Bankası	.046*** (.007)	-.597*** (.145)	-.091** (.046)
Şekerbank	.014* (.009)	.052 (.056)	-1.044*** (.166)
Anadolubank	.051 (.055)	-.450** (.217)	-.701*** (.143)
Tekstilbank (ICBC)	-.028 (.020)	-.038 (.165)	-1.1038*** (.164)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.13.'de net kar-zarar ile ticari kredi arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkiyi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.14. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Ticari Kredi)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Ticari	0.018*** (0.002)	0.052** (0.026)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.648*** (0.072)	-0.748*** (0.067)
Δ ticari	0.041 (0.056)	0.021 (0.045)
C	149.224*** (37.420)	140.951*** (31.414)
Hausman testi	1.59 (Prob:0.207)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.14. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği, dolayısıyla MGE tahmin sonuçlarının geçerli olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde ticari kredi ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %75'i bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.15.'de net kar-zarar ile ticari kredi arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.15. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Ticari Kredi)

Bankalar	Uzun Dönem Ticari Kredisi	Kısa Dönem Ticari Kredideki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.076*** (0.021)	-0.049 (0.048)	-0.295** (0.121)
İş Bankası	0.015*** (0.006)	0.0397 (0.047)	-0.810*** (0.171)
Garanti Bankası	0.051*** (0.019)	-0.013 (0.014)	-0.627*** (0.164)
Akbank	0.065 (0.049)	0.028 (0.090)	-0.453*** (0.154)
Yapı ve Kredi Bankası	0.035** (0.016)	-0.112 (0.108)	-0.881*** (0.171)
Halkbank	0.347** (0.147)	0.538 (0.419)	-0.483*** (0.147)
Vakıfbank	0.015*** (0.003)	-0.012 (0.030)	-0.892*** (0.196)
Finansbank	0.008 (0.008)	-0.008 (0.052)	-0.570*** (0.159)
Denizbank	0.028*** (0.010)	-0.115 (0.119)	-0.908*** (0.181)
Türk Ekonomi Bankası	0.025*** (0.003)	-0.028 (0.019)	-0.838*** (0.172)
Şekerbank	0.001 (0.003)	0.027 (0.018)	-0.932*** (0.169)
Anadolubank	0.016* (0.008)	-0.061 (0.066)	-0.820*** (0.169)
Tekstilbank (ICBC)	-0.013 (0.021)	0.033 (0.086)	-0.910*** (0.182)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.19.'da net kar-zarar ile taksitli bireysel kredi kartları arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkisi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.16. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Taksitli Bireysel Kredi Kartları)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Bireyselkrdkarttaksitli	0.069*** (.009)	0.214*** (0.061)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.584*** (0.087)	-0.679*** (0.077)
Δ Bireyselkrdkarttaksitli	0.127 (0.103)	0.101 (0.106)
C	106.304*** (27.237)	118.595*** (25.131)
Hausman testi	5.20** (Prob:0.023)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.16. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre 0.05 önem seviyesinde havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği, dolayısıyla MGE tahmin sonuçlarının geçerli olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde taksitli bireysel kredi kartları ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %68'i bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.17.'de net kar-zarar ile bireysel taksitli kredi kartları arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.17. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Taksitli Bireysel Kredi Kartları)

Bankalar	Uzun Dönem Toplam Kredi	Kısa Dönem Toplam Kredideki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.859** (0.367)	-0.563 (0.387)	-0.200** (0.095)
İş Bankası	0.121*** (0.0313)	-0.134 (0.130)	-0.705*** (0.170)
Garanti Bankası	0.072** (0.033)	-0.080 (0.104)	-0.513*** (0.156)
Akbank	0.053* (0.029)	-0.082 (0.081)	-0.454*** (0.143)
Yapı ve Kredi Bankası	0.066*** (0.013)	0.079 (0.066)	-1.052*** (0.160)
Halkbank	0.268*** (0.085)	0.387 (0.309)	-0.524*** (0.151)
Vakıfbank	0.173*** (0.035)	0.008 (0.173)	-0.728*** (0.178)
Finansbank	0.010 (0.011)	-0.010 (0.041)	-0.804*** (0.167)
Denizbank	0.076** (0.033)	-0.099 (0.128)	-0.754*** (0.159)
Türk Ekonomi Bankası	0.238*** (0.085)	-0.102 (0.137)	-0.307** (0.127)
Şekerbank	0.226 (0.140)	0.366 (0.740)	-1.015*** (0.162)
Anadolubank	0.377 (0.567)	0.611 (1.176)	-0.670*** (0.154)
Tekstilbank (ICBC)	0.245 (0.452)	0.930 (1.473)	-1.094*** (0.161)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.18.'de net kar-zarar ile taksitsiz bireysel kredi kartları arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkisi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.18. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Taksitsiz Bireysel Kredi Kartları)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Bireyselkrdkarttaksitsiz	0.125 ^{***} (0.013)	0.142 ^{***} (0.054)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.617 ^{***} (0.079)	-0.718 ^{***} (0.061)
Δ Bireyselkrdkarttaksitsiz	-0.139 (0.097)	-0.221 ^{**} (0.096)
C	61.048 ^{***} (22.092)	81.698 ^{***} (18.499)
Hausman testi	0.09 (Prob:0.765)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.18. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre 0.05 önem seviyesinde havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde taksitsiz bireysel kredi kartları ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %62'si bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.19.'de net kar-zarar ile taksitsiz bireysel kredi kartları arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.19. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Taksitsiz Bireysel Kredi Kartları)

Bankalar	Uzun Dönem Toplam Kredi	Kısa Dönem Toplam Kredideki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.607*** (0.209)	-0.066 (0.494)	-0.246** (0.111)
İş Bankası	0.148*** (0.029)	-0.141 (0.257)	-0.831*** (0.159)
Garanti Bankası	0.116*** (0.029)	-0.014 (0.175)	-0.695*** (0.156)
Akbank	0.078*** (0.028)	-0.303* (0.155)	-0.571*** (0.142)
Yapı ve Kredi Bankası	0.106** (0.042)	-0.442*** (0.167)	-0.707*** (0.153)
Halkbank	0.280*** (0.081)	0.006** (0.423)	-0.504*** (0.165)
Vakıfbank	0.248*** (0.456)	-0.735 (0.482)	-0.880*** (0.185)
Finansbank	0.022* (0.012)	0.116 (0.091)	-0.850*** (0.159)
Denizbank	0.062** (0.025)	-0.169 (0.146)	-0.774*** (0.157)
Türk Ekonomi Bankası	0.184*** (0.030)	-0.103 (0.076)	-0.551*** (0.154)
Şekerbank	0.075 (0.177)	0.326 (0.779)	-0.966*** (0.164)
Anadolubank	-0.276 (0.602)	-0.388 (1.297)	-0.649*** (0.150)
Tekstilbank (ICBC)	0.192 (0.243)	-0.958 (1.104)	-1.097*** (0.160)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.20.'de net kar-zarar ile toplam krediler toplamı arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkisi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.20. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Toplam Kredi)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Toplamkredi	0.004 ^{***} (0.000)	0.003 ^{***} (0.001)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.701 ^{***} (0.048)	-0.747 ^{***} (0.0568)
Δ Toplamkredi	-0.008 ^{***} (0.003)	-0.008 ^{***} (0.003)
C	128.067 ^{***} (30.635)	131.660 (28.400)
Hausman testi	0.44 (Prob:0.509)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.20. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre 0.05 önem seviyesinde havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde toplam kredi ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %70'i bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.21.'de net kar-zarar ile toplam kredi arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.21. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Toplam Kredi)

Bankalar	Uzun Dönem Toplam Kredi	Kısa Dönem Toplam Kredideki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.006*** (0.002)	-0.006 (0.007)	-0.359*** (0.122)
İş Bankası	0.003*** (0.001)	-0.004 (0.010)	-0.781*** (0.169)
Garanti Bankası	0.005*** (0.001)	-0.023 (0.013)	-0.626*** (0.148)
Akbank	0.004*** (0.001)	-0.004 (0.012)	-0.569*** (0.154)
Yapı ve Kredi Bankası	0.003*** (0.001)	0.006 (0.014)	-0.860*** (0.164)
Halkbank	0.005*** (0.001)	-0.017 (0.012)	-0.486*** (0.143)
Vakıfbank	0.003*** (0.001)	-0.006 (0.008)	-0.928*** (0.182)
Finansbank	0.002 (0.001)	-0.009 (0.015)	-0.805*** (0.166)
Denizbank	0.003** (0.001)	0.006 (0.019)	-0.814*** (0.169)
Türk Ekonomi Bankası	0.005*** (0.001)	-0.008** (0.004)	-0.673*** (0.153)
Şekerbank	0.001 (0.001)	0.002 (0.010)	-0.964*** (0.162)
Anadolubank	0.005*** (0.001)	0.029*** (0.009)	-0.734*** (0.138)
Tekstilbank (ICBC)	-0.000 (0.002)	-0.010 (0.007)	-1.109*** (0.156)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.22.'de net kar-zarar ile faiz geliri arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkisi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.22. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Faiz Geliri)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
faizgel	0.171*** (0.009)	0.164*** (0.024)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.741*** (0.055)	-0.800*** (0.054)
Δ faizgel	-0.313*** (0.079)	-0.362*** (0.110)
C	110.762*** (32.732)	101.999*** (21.474)
Hausman testi	0.10 (Prob: 0.746)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.22. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedilemediği görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde kredi faiz geliri ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin ters yönde olduğu görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %74'ü bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.23.'da net kar-zarar ile faiz geliri arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.23. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Faiz Geliri)

Bankalar	Uzun Dönem Faiz Geliri	Kısa Dönem Faiz Gelirindeki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.267 ^{***} (0.062)	-0.217 (0.288)	-0.410 ^{***} (0.127)
İş Bankası	0.238 ^{***} (0.047)	-1.014 ^{***} (0.263)	-0.677 ^{***} (0.131)
Garanti Bankası	0.263 ^{***} (0.057)	-0.919 ^{**} (0.394)	-0.698 ^{***} (0.142)
Akbank	0.268 ^{***} (0.064)	-0.745 ^{**} (0.311)	-0.601 ^{***} (0.135)
Yapı ve Kredi Bankası	0.157 ^{***} (0.056)	-0.134 (0.189)	-0.817 ^{***} (0.157)
Halkbank	0.208 ^{***} (0.0404)	-0.697 ^{**} (0.287)	-0.583 ^{***} (0.136)
Vakıfbank	0.162 ^{***} (0.020)	-0.343 (0.231)	-0.903 ^{***} (0.175)
Finansbank	0.064 (0.043)	-0.247 (0.356)	-0.823 ^{***} (0.160)
Denizbank	0.111 ^{**} (0.047)	0.403 (0.460)	-0.860 ^{***} (0.160)
Türk Ekonomi Bankası	0.175 ^{***} (0.013)	-0.419 ^{***} (0.132)	-0.910 ^{***} (0.141)
Şekerbank	0.027 (0.028)	-0.082 (0.110)	-0.976 ^{***} (0.161)
Anadolubank	0.164 ^{***} (0.042)	-0.315 (0.223)	-0.935 ^{***} (0.166)
Tekstilbank (ICBC)	0.025 (0.093)	0.0249 (0.233)	-0.908 ^{***} (0.162)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.24.'de net kar zarar ile takipteki krediler arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkiyi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.24. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Takipteki Krediler)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
takipte	0.078 ^{***} (0.009)	0.1289216 ^{***} (0.0296013)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.597 ^{***} (0.073)	-0.755 ^{***} (0.063)
Δ takipte	-0.045 (0.034)	-0.136 ^{***} (0.047)
C	125.660 ^{***} (32.904)	109.875 ^{***} (25.447)
Hausman testi	2.44 (Prob: 0.118)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.24. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği, dolayısıyla MGE tahmin sonuçlarının geçerli olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde takipteki krediler ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %76'sı bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.25.'de net kar-zarar ile takipteki krediler arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

**Tablo 4.25. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri
(Takipteki Krediler)**

Bankalar	Uzun Dönem Takipteki Krediler	Kısa Dönem Takipteki Kredilerdeki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.313*** (0.073)	-0.159 (0.190)	-0.342*** (0.117)
İş Bankası	0.264*** (0.061)	-0.300* (0.180)	-0.735*** (0.150)
Garanti Bankası	0.195*** (0.036)	-0.263 (0.211)	-0.828*** (0.156)
Akbank	0.258*** (0.044)	-0.506*** (0.153)	-0.717*** (0.131)
Yapı ve Kredi Bankası	0.068* (0.036)	0.083 (0.192)	-0.812*** (0.159)
Halkbank	0.107** (0.048)	-0.068 (0.104)	-0.377*** (0.128)
Vakıfbank	0.090*** (0.013)	-0.011 (0.149)	-0.902*** (0.175)
Finansbank	0.026* (0.015)	-0.114 (0.092)	-0.827*** (0.158)
Denizbank	0.088*** (0.025)	-0.229 (0.160)	-0.859*** (0.157)
Türk Ekonomi Bankası	0.202*** (0.032)	-0.227*** (0.072)	-0.521*** (0.156)
Şekerbank	0.006 (0.014)	-0.049 (0.053)	-0.964*** (0.160)
Anadolubank	0.081*** (0.037)	0.129 (0.093)	-0.732*** (0.162)
Tekstilbank (ICBC)	-0.023 (0.027)	-0.058 (0.110)	-0.908*** (0.161)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.26.'da net kar zarar ile komisyon geliri arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkiyi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.26. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Komisyon Geliri)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
Komisyon gel	0.694*** (0.063)	1.102*** (0.221)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.645*** (0.063)	-0.733*** (0.059)
Δ komisyon gel	0.066 (0.213)	-0.148 (0.241)
C	83.050*** (22.036)	63.590*** (14.405)
Hausman testi	3.37* (Prob: 0.066)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.26. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre 0.10 önem seviyesinde havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği yani MGE tahmin sonucunun geçerli olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde komisyon geliri ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %73'ü bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.27.'de net kar-zarar ile komisyon geliri arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.27. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Komisyon Geliri)

Bankalar	Uzun Dönem Komisyon Geliri	Kısa Dönem Komisyon Gelirindeki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	3.074*** (0.842)	-0.254 (0.600)	-0.285*** (0.106)
İş Bankası	1.062*** (0.296)	1.234 (0.762)	-0.653*** (0.154)
Garanti Bankası	0.824*** (0.239)	0.045 (0.611)	-0.646*** (0.154)
Akbank	0.961*** (0.276)	0.581 (0.534)	-0.577*** (0.150)
Yapı ve Kredi Bankası	0.751*** (0.220)	-0.445 (0.567)	-0.884*** (0.159)
Halkbank	1.121*** (0.252)	0.672 (0.636)	-0.570*** (0.149)
Vakıfbank	1.384*** (0.204)	-0.580 (0.620)	-0.900*** (0.184)
Finansbank	0.231 (0.175)	0.248 (0.560)	-0.802*** (0.162)
Denizbank	0.509*** (0.171)	-0.620 (0.608)	-0.819*** (0.162)
Türk Ekonomi Bankası	0.665*** (0.096)	-0.072 (0.178)	-0.601*** (0.154)
Şekerbank	0.073 (0.183)	0.422 (0.384)	-0.921*** (0.159)
Anadolubank	1.854** (0.867)	-0.934 (0.709)	-0.731*** (0.148)
Tekstilbank (ICBC)	1.819* (1.000)	-2.221 (2.170)	-0.914*** (0.159)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.28.'de net kar zarar ile krediler için ayrılan karşılıklar arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkisi gösteren PMGE ve MGE model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.28. PMGE ve MGE Model Tahmin Sonuçları (Krediler İçin Ayrılan Karşılıklar)

	PMGE	MGE
Uzun Dönem Katsayıları		
karsiliklar	0.101 ^{***} (0.011)	0.164 ^{***} (0.035)
Kısa Dönem Katsayıları		
Ecm	-0.616 ^{***} (0.069)	-0.747 ^{***} (0.059)
Δkarsiliklar	-0.056 (0.042)	-0.153 ^{***} (0.042)
C	124.950 ^{***} (32.918)	110.625 ^{***} (26.381)
Hausman testi	2.79* (Prob: 0.095)	

Not: Gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterine göre seçilmiştir. *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Δ değişkenin birinci farkını göstermektedir. ec değişkeni hata düzeltme terimini, c ise sabit terimi ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 4.28. incelendiğinde, Hausman test sonucuna göre 0.10 önem seviyesinde havuzlanmış ortalama grup tahmincisinin geçerli olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği yani MGE tahmin sonucunun geçerli olduğu görülmektedir. Buna göre, uzun dönemde krediler için ayrılan karşılıklar ile net kar-zarar arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, kısa dönemde ise söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir. Hata düzeltme parametresi ise negatif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum iki değişken arasında uzun dönemli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların yaklaşık %75'i bir sonraki dönemde (takip eden üç aylık süreçte) düzelecek ve uzun dönemde dengeye gelecektir.

Tablo 4.29.'da net kar-zarar ile krediler için ayrılan karşılıklar arasındaki ilişkiyi gösteren model için bankalar bazında kısa ve uzun dönem marjinal etkiler ve hata düzeltme terimi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.29. Bankalar Bazında Kısa ve Uzun Dönem Parametreleri (Krediler İçin Ayrılan Karşılıklar)

Bankalar	Uzun Dönem Karşılıklar	Kısa Dönem Karşılıklardaki Değişim	Hata Düzeltme Terimi
Ziraat Bankası	0.398*** (0.091)	-0.099 (0.239)	-0.433*** (0.133)
İş Bankası	0.266*** (0.104)	-0.179 (0.191)	-0.572*** (0.143)
Garanti Bankası	0.228*** (0.044)	-0.232 (0.237)	-0.812*** (0.155)
Akbank	0.275*** (0.048)	-0.523*** (0.151)	-0.703*** (0.129)
Yapı ve Kredi Bankası	0.096* (0.050)	-0.005 (0.215)	-0.791*** (0.156)
Halkbank	0.190** (0.085)	-0.195 (0.270)	-0.392*** (0.129)
Vakıfbank	0.104*** (0.015)	0.046 (0.162)	-0.979*** (0.184)
Finansbank	0.034* (0.019)	-0.148 (0.091)	-0.828*** (0.155)
Denizbank	0.114*** (0.033)	-0.233 (0.190)	-0.860*** (0.158)
Türk Ekonomi Bankası	0.309 (0.049)	-0.305*** (0.087)	-0.502*** (0.138)
Şekerbank	0.012 (0.031)	-0.008 (0.066)	-0.943*** (0.164)
Anadolubank	0.138*** (0.047)	-0.046 (0.133)	-0.820*** (0.163)
Tekstilbank (ICBC)	-0.037 (-0.037)	-0.062 (0.1343)	-0.908*** (0.163)

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

4.5. Karlılık Modelleri ve Uygulanan Test Sonuçları

Çalışmanın diğer bir amacı kredi türlerinin bankaların net kar-zararı üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bunu test etmek için faiz gelirleri, komisyon gelirleri, karşılıklar ve toplam kredilerin bağımsız değişken, net kar-zararın bağımlı değişken olarak alındığı Model 1; konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi, ticari kredi, takipteki kredi, taksitli bireysel kredi kartları ve taksitsiz bireysel kredi kartlarının bağımsız değişken, net kar-zararın bağımlı değişken olarak alındığı Model 2 kurulmuştur. Ayrıca kredi türlerinin komisyon gelirleri üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla komisyon gelirlerinin bağımsız değişken olarak alındığı Model 3 ve kredi türlerinin faiz gelirleri üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla faiz gelirlerinin bağımsız değişken olarak alındığı Model 4 kurularak kredi türlerinin komisyon ve faiz gelirleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Tüm modellerde 2008 yılı Dünya ekonomik krizi kukla değişken olarak alınmıştır. Bu amaçla oluşturulan modeller aşağıdaki gibidir.

$$\bullet \quad netkarzarar_{it} = \beta_0 + \beta_1 faizgel_{it} + \beta_2 komisyongel_{it} + \beta_3 karsiliklar_{it} + \beta_4 topkredi_{it} + \beta_5 kriz \quad (1)$$

Yukarıda yer alan 1 nolu model ile faiz gelirleri, komisyon gelirleri, karşılıklar ve toplam kredilerin net kar-zarar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Faiz gelirleri ile komisyon gelirleri, incelenen dönemlerde bankaların gelir tablolarından alınmıştır. Karşılıklar, yine ilgili dönemlerde bankaların takipteki krediler için ayırdığı tutarları ifade etmektedir. Söz konusu karşılıklar bilançonun aktifinde takipteki krediler hesabının altında ters karakterli olarak yer almakta olup aynı zamanda banka açısından bir gider kalemidir. Çünkü takibe düşen krediler için banka, ilgili kredi tutarının en az yüzde yirmisi kadar karşılık ayırmak durumundadır ki genelde bankalar tamamına yakını için karşılık ayırmaktadırlar.

Model 1'de yer alan toplam kredi, incelenen dönemlerde bankaların aktiflerinde yer alan tüm kredi toplamalarını ifade etmekte olup söz konusu tutar çalışmada yer alan kredi türleri toplamından farklıdır. Ancak YP kredileri, bireysel kredileri ve spot, BCH, rotatif, bağlı ortaklık ve iştiraklere verilen krediler gibi taksitsiz tüm ticari kredi türlerini içermesi açısından modelde yer alması gerektiği düşünülerek çalışmaya ve dolayısıyla Model 1'e ilave edilmiştir.

$$\bullet \quad netkarzarar_{it} = \beta_0 + \beta_1 konut_{it} + \beta_2 tasit_{it} + \beta_3 tüketici_{it} + \beta_4 ticari_{it} + \beta_5 takipte_{it} + \beta_6 bireyselkrdkarttaksitli_{it} + \beta_7 bireyselkrdkarttaksitsiz_{it} + \beta_8 kriz \quad (2)$$

Model 2'de yer alan konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi bankalar tarafından kullanılan TL taksitli kredi türlerini; ticari kredi ise TL taksitli ticari kredileri ifade etmektedir. Taksitli ticari kredi haricindeki diğer tüm ticari kredi türleri Model 1'de yer alan toplam kredi tutarı içerisinde bulunmakla birlikte kredi türü bazında ayrıştırılmış veri olmaması nedeniyle Model 2'ye dahil edilememiştir. Gerek verilerine ulaşılan kredi türlerinden aldığı payın tutar olarak düşük kalması gerekse de kur riskinin arındırılmasının varsayımsal olarak sorun yaratacak olması nedenleriyle çalışmaya YP krediler dahil edilmemiştir. Taksitli ticari kredi verileri 2007 yılı ikinci çeyrekte itibaren TBB kayıtlarında tutulmaya başlandığından Model 2 için 2007 yılı ikinci çeyrekte itibaren hesaplama yapılabilmektedir. Ticari kredilerin, kredilerden önemli tutarda pay alması nedeniyle modelde yer alması gerektiği düşünülmüş ve Model 2 oluşturulmuştur.

$$\bullet \quad faizgel_{it} = \beta_0 + \beta_1 konut_{it} + \beta_2 tasit_{it} + \beta_3 tüketici_{it} + \beta_4 ticari_{it} + \beta_5 bireyselkrdkarttaksitli_{it} + \beta_6 bireyselkrdkarttaksitsiz_{it} + \beta_7 kriz \quad (3)$$

Bankaların en önemli gelir kalemini faiz gelirleri oluşturmaktadır. Kredi türlerinin faiz gelirlerine katkısı bankaların kredi politikalarını yönlendirmede önemlidir. Dolayısıyla verileri sağlanabilen kredi türlerinin faiz gelirlerine etkisini analiz etmek amacıyla Model 3 oluşturulmuştur. Model 3'te ticari krediler bulunduğundan söz konusu modele ait veriler de 2007 yılı ikinci çeyrek itibariyle hesaplanabilmektedir.

$$\bullet \quad komisyongel_{it} = \beta_0 + \beta_1 konut_{it} + \beta_2 tasit_{it} + \beta_3 tüketici_{it} + \beta_4 ticari_{it} + \beta_5 bireyselkrdkarttaksitli_{it} + \beta_6 bireyselkrdkarttaksitsiz_{it} + \beta_7 kriz \quad (4)$$

Kredi türlerinin, bankalar açısından en önemli ikinci gelir kalemi olan komisyon gelirleri üzerindeki etkisi de Model 4 kurularak analiz edilmiştir.

İlk olarak, modellerde gözlenemeyen heterojenliğin var olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü gözlenemeyen heterojenliğin var olması ve bu etkinin göz ardı edilmesi durumunda, tahminçiler sapmalı ve tutarsız olacaktır. Modellerde rassal etkilerin varlığını araştırmak amacıyla Breusch-Pagan LM testi, sabit etkilerin varlığını araştırmak amacıyla da F testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.30. ve Tablo 4.31.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.30. Breusch-Pagan LM Test Sonuçları

Model 1				
Test	X ² İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
LM	2399.68***	0.000	Rassal etkiler geçerli değildir	Red
Model 2				
Test	X ² İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
LM	2154.20**	0.000	Rassal etkiler geçerli değildir	Red
Model 3				
Test	X ² İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
LM	99.47***	0.000	Rassal etkiler geçerli değildir	Red
Model 4				
Test	X ² İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
LM	2726.64***	0.000	Rassal etkiler geçerli değildir	Red

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4.31. F Testi Sonuçları

Model 1				
Test	F İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
F	57.24***	0.000	Sabit etkiler geçerli değildir	Red
Model 2				
Test	F İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
F	80.47***	0.000	Sabit etkiler geçerli değildir	Red
Model 3				
Test	F İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
F	3.71***	0.000	Sabit etkiler geçerli değildir	Red
Model 4				
Test	F İstatistiği	Olasılık Değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
F	102.69***	0.000	Sabit etkiler geçerli değildir	Red

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir

Tablo 4.30. ve Tablo 4.31. incelendiğinde, gerek Breusch Pagan LM testi gerekse F testi sonuçlarına göre her dört model için sıfır hipotezlerinin reddedildiği görülmektedir. Dolayısıyla, modellerde gözlenemeyen heterojenliğin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Daha sonra, rassal etkiler modeli¹⁰ ile sabit etkiler modeli¹¹ arasında karar vermek amacıyla Hausman testi uygulanmıştır.

Hausman testinin H_0 hipotezi, “açıklayıcı değişkenler ve birim etki arasında korelasyon yoktur” şeklinde iken, alternatif hipotez, “açıklayıcı değişkenler ile birim etki arasında korelasyon vardır” olarak tanımlanmaktadır. Hausman test sonucuna göre, eğer H_0 hipotez kabul ediliyor ise her iki tahmincinin de tutarlı olduğu söylenebilmektedir. Böyle bir durumda da rassal (tesadüfi) etkiler modeli tercih edilmektedir. Alternatif hipotezin kabul edilmesi durumunda ise sabit etkiler modelinin kullanılması gerektiğine karar verilmektedir (Tatoğlu, 2012: 180-181). Model 1, Model 2, Model 3 ve Model 4 için uygulanan Hausman test sonuçları Tablo 4.32.’de gösterilmektedir. Tablo 4.32.’deki sonuçlara göre, sıfır hipotezinin reddedildiği ve dolayısıyla gözlenemeyen etki ile açıklayıcı değişkenler arasında ilişki olduğu ve bu nedenle sabit etkiler modelinin kullanılması gerektiğine karar verilmiştir.

¹⁰ Rassal etkiler modeli, eğitim katsayılarının aynı, sabit terimlerin ise hem zaman hem de kesitler arasında değiştiği modeldir. Rassal etkiler modeli, sabit etkiler modelinin tüm varsayımlarını içermekle birlikte, sabit teriminin zaman boyunca ve her bir bağımsız değişken için değiştiğini varsayar (Wooldridge, 2013, s. 474).

¹¹ Sabit etkiler modeli; kesitler arası eğitim katsayılarının aynı olduğu, sabit terimlerin değiştiği panel modelidir. Bu modelde, panel verisinde model dışı bırakılan değişkenler zaman içinde değişmeyip sadece kesit boyunca değiştiğinde, bu değişkenleri kontrol etmek için kullanılan bir metottur (Stock & Watson, 1993, s. 356).

Tablo 4.32. Hausman Testi Sonuçları

Model 1				
Test	χ^2	Olasılık değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
Hausman	8.34***	0.138	Açıklayıcı değişkenler ve gözlenemeyen etki arasında ilişki yoktur (Rassal etkiler modeli geçerlidir)	Red
Model 2				
Test	χ^2	Olasılık değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
Hausman	52.73***	0.000	Açıklayıcı değişkenler ve gözlenemeyen etki arasında ilişki yoktur (Rassal etkiler modeli geçerlidir)	Red
Model 3				
Test	χ^2	Olasılık değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
Hausman	41.21***	0.000	Açıklayıcı değişkenler ve gözlenemeyen etki arasında ilişki yoktur (Rassal etkiler modeli geçerlidir)	Red
Model 4				
Test	χ^2	Olasılık değeri	Sıfır Hipotezi	Karar
Hausman	54.21***	0.000	Açıklayıcı değişkenler ve gözlenemeyen etki arasında ilişki yoktur (Rassal etkiler modeli geçerlidir)	Red

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir

Tahmin edilen modellerde otokorelasyon sorununun olup olmadığını araştırmak amacıyla Wooldridge otokorelasyon testi uygulanmıştır. Tablo 4.33.'de gösterilen sonuçlara göre, Model 1, Model 2, Model 3 ve Model 4 için F istatistiği değeri, sırasıyla, 6.014, 12.489, 9.849 ve 8.811 olarak elde edilmiştir. Dolayısıyla, her dört model için otokorelasyon sorunu vardır.

Tablo 4.33. Wooldridge Otokorelasyon Test Sonucu

Model 1	Karar
F(1, 12) = 6.014***	Otokorelasyon vardır
Olasılık değeri = 0.031	
Model 2	Karar
F(1, 12) = 12.489***	Otokorelasyon vardır
Olasılık değeri = 0.004	
Model 3	Karar
F(1, 12) = 9.849***	Otokorelasyon vardır
Olasılık değeri = 0.009	
Model 4	Karar
F(1, 12) = 8.811***	Otokorelasyon vardır
Olasılık değeri = 0.012	

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4.34.'de tahmin edilen modeller için değişen varyans sorununun olup olmadığını araştırmak amacıyla Wald değişen varyans testi uygulanmıştır. Tablo 4.34.'deki sonuçlara göre, Model 1, Model 2, Model 3 ve Model 4 için χ^2 istatistiği değeri, sırasıyla, 84097.89, 2129.52, 260000.0 ve 1213.95 olarak elde edilmiştir. Dolayısıyla, her dört modelde de değişen varyans sorunu vardır.

Tablo 4.34. Wald Değişen Varyans Test Sonucu

Model 1	Karar
$\chi^2 (13)= 84097.89^{***}$	Değişen varyans vardır
Olasılık değeri = 0.000	
Model 2	Karar
$\chi^2 (13)= 2129.52^{***}$	Değişen varyans vardır
Olasılık değeri = 0.000	
Model 3	Karar
$\chi^2 (13)= 260000.0^{***}$	Değişen varyans vardır
Olasılık değeri = 0.000	
Model 4	Karar
$\chi^2 (13)= 1213.95^{***}$	Değişen varyans vardır
Olasılık değeri = 0.000	

Not: *, ** ve *** sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Modellerde otokorelasyon ve değişen varyans sorunlarının bulunmasından dolayı, her dört model dirençli tahminciler ile yeniden tahmin edilmiştir. Modellere ait test sonuçları model bazında sırasıyla 4.35., 4.36., 4.37. ve 4.38. nolu tablolarda yer almaktadır.

Tablo 4.35. Model 1'e Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları

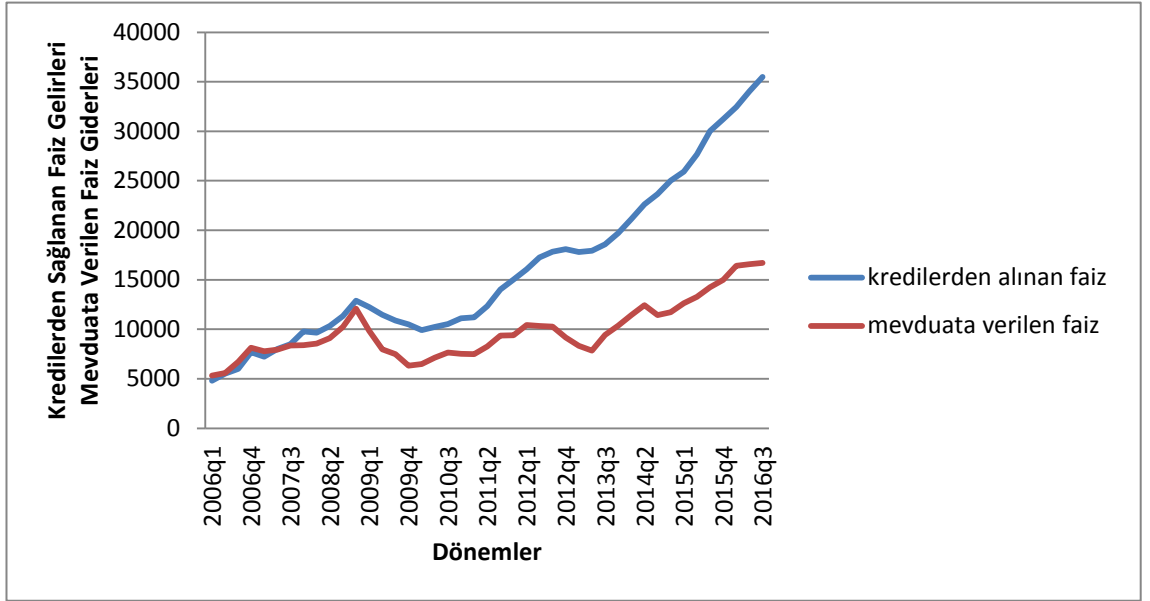
Bağımlı Değişken: netkarzarar					
Bağımsız Değişken	Katsayı	Standart Sapma	t-istatistiği	Olasılık Değeri (Prob Değeri)	
dfaiz	-0.245	0.073	-3.372	0.001	
komisyon	0.808	0.051	15.973	0.000	
dkarsiliklar	-0.048	0.041	-1.162	0.246	
dtoplam	0.006	0.003	2.186	0.029	
dummy	4.497	5.433	0.828	0.408	
c	144.989	12.060	12.023	0.000	
Ağırlıklı İstatistikler					
R ²	0.890	Bağımlı değişken ortalaması		359.759	
Düzeltilmiş R ²	0.886	Bağımlı değişkenin standart sapması		263.862	
Regresyonun Standart Hatası	139.121	Hata kareler toplamı		10219287	
F-istatistiği	250.717	Durbin-Watson istatistiği		1.277	
Olasılık Değeri (F-istatistiği)	0.000				
Ağırlıksız İstatistikler					
R ²	0.811	Bağımlı değişken ortalaması		363.612	
Hata kareler toplamı	12296825	Durbin-Watson istatistiği		1.162	

Tablo 4.35. incelendiğinde, net kar-zarar ile komisyon gelirleri ve toplam krediler arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu, faiz gelirleri ile net kar-zarar arasında anlamlı ancak negatif yönlü bir ilişki olduğu, karşılıklar ile net kar-zarar arasında ise anlamlı bir ilişki çıkmadığı görülmektedir. Karşılıklar, net kar-zararı olumsuz etkilediği için anlamlı bir ilişki çıkmaması normal değerlendirilebilmektedir. Komisyon gelirlerindeki 1 birimlik artış net kar-zararı 0.81 birim; toplam kredilerdeki 1 birimlik artış ise net kar-zararı 0.01 birim arttırmaktadır. Faiz gelirleri ile net kar-zarar arasında negatif ilişkinin çıkması, faiz gelirlerinin artmasının net kar-zararı olumlu etkilemediği anlamına gelmektedir. Faiz gelirlerindeki 1 birimlik artış, net kar-zararı 0.245 birim azaltmaktadır. Yani çok fazla faiz geliri elde etmek değil, önemli olan verimli şekilde kredi vermektir. Kredi hacmini arttırmak için düşük faiz oranından kredi vermek karlılığa ters yönde etki yapabilmektedir. Diğer bir deyişle fon transfer fiyatlaması önem kazanmaktadır. Bankalar aktif hesaplar üzerinden transfer faizi öderken (verilen kredi için faiz alınırken, kullanılan fon karşılığında transfer faizi ödemekte), pasif hesaplar üzerinden transfer faizi getirisi elde etmektedirler (toplanan mevduatlar için müşteriye faiz öderken, fonu Hazine'ye aktarması karşılığında transfer faizi almakta). Dolayısıyla yüksek miktarda kredi vermek değil, transfer fiyatlamasını

en iyi şekilde yaparak, bankaya en iyi geliri sağlayacak faiz oranından kredi kullandırmak önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak kredi tutarının, dolayısıyla faiz gelirlinin artması her zaman net kar-zarara olumlu yansımayaabilmektedir.

Faiz gelirlerinin negatif çıkmasının diğer bir nedeni ise gerek kredi türlerinin karlılığına katkısının analiz edilmesi gerekse de fon arz edenlerden toplanan mevduatın fon talep edenlere kredi olarak kullandıran bankaların sözkonusu asli faaliyetinden sağladığı geliri içermesi açısından kredilerden alınan faiz gelirlerinin çalışmaya dahil edilmesidir. Ancak bankaların faiz gelirleri sadece bundan ibaret olmayıp faiz gelirleri içerisinde menkul değerlerden alınan faiz, bankalardan alınan faiz ve diğer faiz gelirleri de yer almaktadır. İncelenen dönemlerin başında kamu bankalarının kredilerden sağladığı faiz gelirlerinin, mevduata verdikleri faiz giderlerinden düşük olduğu; kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin artan seyir izlediği ve ilerleyen çeyrek dönemlerde mevduata verilen faiz giderinin üzerine çıktığı, özel ve yabancı sermayeli ticaret bankalarında ise kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin her dönemde (İş Bankası 2006 yılı 3. ve 4. çeyrek ile 2007 yılı 1. çeyrek hariç) fazla olduğu görülmektedir. Kamu bankalarından Vakıflar Bankası'nda 2007 yılı 3. çeyrekte itibaren, Halk Bankası'nda 2009 yılı 1. çeyrekte itibaren, Ziraat Bankası'nda ise 2011 yılı 4. Çeyrekte itibaren kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin mevduata verilen faiz giderlerinin üzerine çıktığı görülmektedir. Grafik 4.7.'de incelenen dönemler itibariyle kredilerden sağlanan faiz gelirleri ve mevduata verilen faiz giderleri gösterilmektedir. Hacim olarak iki kalemden de önemli tutarda pay alan kamu bankalarının kredilerden sağladıkları faiz gelirlerinin ilk dönemlerde mevduata verilen faiz giderlerinden düşük olmasının Model 1'de faiz gelirlerinin karlılığına etkisinin negatif çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Grafik 4.7. İncelenen Dönemler İtibariyle Kredilerden Sağlanan Faiz Gelirleri ve Mevduata Verilen Faiz Giderlerinin Gelişimi

Model 1'in düzeltilmiş R^2 değerine göre açıklayıcı değişkenlerde meydana gelen değişimler bağımlı değişkende meydana gelen değişimlerin %89'unu açıklamaktadır. Bu sonuç, modele dahil edilen açıklayıcı değişkenlerin net kar-zarar'da meydana gelen değişimleri önemli oranda açıkladığını göstermektedir.

Tablo 4.36. Model 2'ye Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: netkarzarar				
Bağımsız Değişken	Katsayı	Standart Sapma	t-istatistiği	Olasılık Değeri (Prob Değeri)
dkonut	0.136	0.036	3.815	0.000
dtasit	-0.245	0.361	-0.680	0.497
dtuketici	-0.001	0.004	-0.357	0.721
dticari	0.015	0.007	2.172	0.030
dtakipte	0.094	0.056	1.681	0.093
dbireyselkrdkarttaksitli	-0.013	0.035	-0.365	0.715
dbireyselkrdkarttaksitsiz	-0.070	0.083	-0.839	0.402
dummy	46.712	21.893	2.134	0.033
c	300.713	24.503	12.273	0.000
Ağırlıklı İstatistikler				
R ²		0.855	Bağımlı değişken ortalaması	354.918
Düzeltilmiş R ²		0.849	Bağımlı değişkenin standart sapması	254.302
Regresyonun Standart Hatası		152.011	Hata kareler toplamı	10629328
F-istatistiği		135.520	Durbin-Watson istatistiği	1.088
Olasılık Değeri (F-istatistiği)		0.000		
Ağırlıksız İstatistikler				
R ²		0.775	Bağımlı değişken ortalaması	383.833
Hata kareler toplamı		13499591	Durbin-Watson istatistiği	1.003

Model 2'ye ait tahmin sonuçları incelendiğinde, net kar-zarar ile konut kredisi, ticari kredi, takipteki krediler arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu görülmekte olup taşıt kredisi, tüketici kredisi, taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile net kar-zarar arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Konut kredisindeki 1 birimlik artış net kar-zarar'ı 0.13 birim; ticari kredilerdeki 1 birimlik artış net kar-zarar'ı 0.02 birim; takipteki kredilerdeki 1 birimlik artış ise net kar-zarar'ı 0.09 birim arttırmaktadır. Kredi miktarı arttıkça takipteki kredi hacmi de artış göstermektedir. Ancak takipteki kredilerin tutar olarak düşük olması toplam kredilerden aldığı payın az olmasını sağlamaktadır. Ayrıca kredinin takip hesaplarına intikal etmesi tahsil edilemeyeceği anlamına gelmemektedir ve bankalar için tamamına karşılık ayrılmamaktadır. Dolayısıyla takipteki kredi bakiyesinin artması, toplam kredi tutarının ve buna bağlı olarak karlılığın artması anlamına gelmektedir. Çünkü giriş ve çıkışlar yani sürekli bir hareket olan takipteki krediler tahsil edildiği zaman karlılığa doğrudan olumlu katkı sağlamaktadır. Konut kredileri ile ticari kredilerin toplam hacim olarak diğer kredi türlerinden fazla olması, ayrıca taksitli kredilerden, kullanılan tutar üzerinden alınan komisyonlar ve dosya masraflarının olması, genellikle uzun vadeli olmaları ve uzun vadeli kredi türlerinde faiz

oranlarının kısa vadeli kredi türlerine kıyasla yüksek olması, bu kredi türlerinin net kar-zarar üzerinde daha fazla etkili olmasını sağlamaktadır şeklinde yorumlanabilir. Model 2'nin düzeltilmiş R^2 değerine göre açıklayıcı değişkenlerde meydana gelen değişimler bağımlı değişkende meydana gelen değişimlerin %85'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, modele dahil edilen açıklayıcı değişkenlerin net kar-zarar'da meydana gelen değişimleri önemli oranda açıkladığını göstermektedir.

Tablo 4.37. Model 3'e Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: dfaiz					
Bağımsız Değişken	Katsayı	Standart Sapma	t-istatistiği	Olasılık Değeri (Prob Değeri)	
dkonut	0.039	0.006	6.341	0.000	
dtasit	0.077	0.045	1.695	0.091	
dtuketici	0.001	0.002	0.513	0.608	
dticari	0.008	0.001	4.222	0.000	
dbireyselkrdkarttaksitli	-0.011	0.009	-1.275	0.203	
dbireyselkrdkarttaksitsiz	0.057	0.014	3.957	0.000	
dummy	-6.330	2.471	-2.562	0.011	
c	48.655	2.986	16.293	0.000	
Ağırlıklı İstatistikler					
R^2		0.339	Bağımlı değişken ortalaması	0.010	
Düzeltilmiş R^2		0.312	Bağımlı değişkenin standart sapması	1.183	
Regresyonun Standart Hatası		0.973	Hata kareler toplamı	436.040	
F-istatistiği		12.455	Durbin-Watson istatistiği	1.864	
Olasılık Değeri (F-istatistiği)		0.000			
Ağırlıksız İstatistikler					
R^2		0.250	Bağımlı değişken ortalaması	57.295	
Hata kareler toplamı		2707572	Durbin-Watson istatistiği	1.037	

Bağımlı değişken olarak faiz gelirleri, bağımsız değişken olarak konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi, ticari kredi, taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartlarının alındığı Model 3'e ilişkin tahmin sonuçları incelendiğinde; konut kredisi, taşıt kredisi, ticari kredi ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile faiz gelirleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki çıktığı görülmektedir. Konut kredisindeki 1 birimlik artış faiz gelirlerini 0.04 birim; taşıt kredisindeki 1 birimlik artış faiz gelirlerini 0.08 birim; ticari kredilerdeki 1 birimlik artış faiz gelirlerini 0.01 birim ve taksitsiz bireysel kredi kartlarındaki 1 birimlik artış faiz gelirlerini 0.06 birim arttırmaktadır. Tüketici kredisi ve taksitli bireysel kredi kartları ile faiz gelirleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Tüketici kredilerinin hacim olarak düşük olmasının faiz gelirlerine katkısının da az olmasına

neden olduğu, taksitli kredi kartlarının ise genellikle otomatik ödeme talimatlarıyla zamanında ödenmesine bağlı olarak faiz gelirlerine düşük katkı sağlaması nedenleriyle anlamsız ilişki çıktığı şeklinde yorumlanabilir. Model 3'ün düzeltilmiş R² değerine göre açıklayıcı değişkenlerde meydana gelen değişimler bağımlı değişkende meydana gelen değişimlerin %31'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, modele dahil edilen açıklayıcı değişkenlerin faiz gelirlerinde meydana gelen değişimleri yüksek oranda açıklamadığını göstermektedir.

Tablo 4.38. Model 4'e Ait Sabit Etkiler Model Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken: komisyon				
Bağımsız Değişken	Katsayı	Standart Sapma	t-istatistiği	Olasılık Değeri (Prob Değeri)
dkonut	0.047	0.005	9.574	0.000
dtasit	-1.153	0.029	-5.313	0.000
dtuketici	0.006	0.001	5.698	0.000
dticari	0.004	0.002	2.318	0.021
dbireyselkrdkarttaksitli	-0.011	0.009	-1.218	0.224
dbireyselkrdkarttaksitsiz	-0.005	0.011	-0.425	0.671
dummy	74.920	23.323	3.212	0.001
c	202.305	23.066	8.771	0.000
Ağırlıklı İstatistikler				
R ²		0.918	Bağımlı değişken ortalaması	-0.249
Düzeltilmiş R ²		0.915	Bağımlı değişkenin standart sapması	3.380
Regresyonun Standart Hatası		0.932	Hata kareler toplamı	400.667
F-istatistiği		273.232	Durbin-Watson istatistiği	1.451
Olasılık Değeri (F-istatistiği)		0.000		
Ağırlıksız İstatistikler				
R ²		0.785	Bağımlı değişken ortalaması	285.570
Hata kareler toplamı		6045254	Durbin-Watson istatistiği	0.148

Bağımlı değişken olarak komisyon gelirleri, bağımsız değişken olarak konut kredisi, taşıt kredisi, tüketici kredisi, ticari kredi, taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartlarının alındığı Model 4'e ilişkin tahmin sonuçları incelendiğinde; konut kredisi, tüketici kredisi ve ticari krediler ile komisyon gelirleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki çıkmıştır. Konut kredilerindeki 1 birimlik artış komisyon gelirlerini 0.05 birim; tüketici kredilerindeki 1 birimlik artış komisyon gelirlerini 0.01 birim arttırmakta; ticari kredilerdeki 1 birimlik artış komisyon gelirlerini çok düşük düzeyde etkilemektedir. Taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile komisyon gelirleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun sebebi kredi kartı ücretleri ile kredi kartı toplam hacmi

karşılaştırıldığında kart ücretlerinin çok cüzi olması ile açıklanabilir. Taşıt kredisi ile komisyon gelirleri arasındaki negatif ilişki (taşıt kredilerindeki 1 birimlik artış komisyon gelirlerini 1.15 birim azaltmakta) ise taşıt kredisi faiz oranlarının genellikle piyasada en yüksek seyreden faiz oranları olduğundan bu kredi türünden sağlanan komisyon gelirlerinin düşük ya da komisyon gelirleri ile ters orantılı olması şeklinde açıklanabilir. Model 4'ün düzeltilmiş R^2 değerine göre açıklayıcı değişkenlerde meydana gelen değişimler bağımlı değişkende meydana gelen değişimlerin %92'sini açıklamaktadır. Bu sonuç, modele dahil edilen açıklayıcı değişkenlerin komisyon gelirlerinde meydana gelen değişimleri önemli oranda açıkladığını göstermektedir.

4.6. Sonuç ve Değerlendirme

Çalışmada ilk olarak değişkenler arasında yatay kesit bağımlılığı araştırılmıştır. $T > N$ olduğu için (yani zaman dilimi sayısı birim sayısından büyük olduğu için) yatay kesit bağımlılığı Breusch-Pagan (1980) CD_{LM1} ve Pesaran vd. (2004) CD_{LM2} testleri ile araştırılmış, yatay kesit bağımlılığı bulunması nedeniyle ikinci nesil panel birim kök testlerinden Pesaran birim kök testi kullanılmıştır.

Birim kök testlerinin ardından değişkenlerin durağanlıkları test edilmiş, durağan olmayan değişkenleri (komisyon gelirleri ve net kar-zarar haricindeki tüm değişkenler) durağan hale getirmek için birinci derece farkları alınmış ve farkları alınan tüm değişkenlerin aynı dereceden durağan oldukları belirlenmiştir.

Bankacılıkta kredi talep edene krediyi kullandırdıktan sonra da ilişki devam ettiğinden yani kredinin geri ödeme süresince kullanılan krediden faiz geliri elde edilmeye veya bankacılık ürünleri ile ilgili çeşitli gelirler sağlanmaya devam edilmekte olduğundan değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki önem kazanmaktadır. Çalışmada üçer aylık dönemleri bir zaman dilimi olarak aldığımız için ikinci üç aylık dönem ve sonrasını uzun dönemli ilişki olarak değerlendirebiliriz ki taksitli krediler genellikle 24 ay ve üzeri taksit seçenekleri tercih edilen kredilerdir. Dolayısıyla değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişki Westerlund (2007) eşbütünleşme testi ile araştırılmış, bağımlı değişken net kar-zarar ve bağımsız değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisinin mevcut olduğu görülmüştür.

Değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisinin bulunması nedeniyle, söz konusu değişkenler arasındaki kısa dönem ve uzun dönem ilişkileri ortaya koymak amacıyla

PMGE ve MGE modellerinden yararlanılmıştır. Sözkonusu modeller incelendiğinde taşıt kredisi haricindeki tüm değişkenler ile net kar-zarar arasında uzun dönemde pozitif ilişki çıkmıştır. Kısa döneme bakıldığında bağımlı değişken net kar-zarar ile bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Üçer aylık dönemlerin bir zaman dilimi olarak alındığı çalışmada taksitli kredilerin tamamının üçer aylık dönemin başında kullanılamayacağı dikkate alındığında üç aylık dönem sonrasındaki kredilerin gelişimi önem kazanmaktadır. Hata düzeltme terimi negatif, 1'den küçük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Bu durum, kurulan modellerin durağan bir yapı izlediğini ifade etmektedir. Kısa dönemde meydana gelen sapmaların takip eden dönemde düzeleceğini gösteren hata düzeltme terimi %61 ile %75 arasında değişmekte olup bir sonraki dönemde bu oran kadarının düzeleceğini ve uzun dönemde dengeye geleceğini göstermektedir.

Çalışmada aynı zamanda, kredi türlerinin net kar-zarar üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla sabit etkiler modelinden yararlanılmıştır. 11 adet bağımsız değişken kullanılarak 4 farklı model oluşturulmuştur. Model 1 ve Model 2'de gerek çeşitli gelir kalemlerinin gerekse de kredi türlerinin net kar-zarar üzerindeki etkisi araştırılırken Model 3'de kredi türlerinin faiz gelirlerine, Model 4'te ise kredi türlerinin komisyon gelirlerine etkisi araştırılmıştır.

Model 1'de net kar-zarar ile komisyon gelirleri ve toplam krediler arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu, faiz gelirleri ile net kar-zarar arasında anlamlı ancak negatif yönlü bir ilişki olduğu, karşılıklar ile net kar-zarar arasında ise anlamlı bir ilişki çıkmadığı görülmüştür.

Model 2'de net kar-zarar ile konut kredisi, ticari kredi, takipteki krediler arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu görülmekte olup taşıt kredisi, tüketici kredisi, taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile net kar-zarar arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Model 3'te konut kredisi, taşıt kredisi, ticari kredi ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile faiz gelirleri arasında pozitif ve anlamlı ilişki çıkmakla birlikte tüketici kredisi ve taksitli bireysel kredi kartları ile faiz gelirleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Model 4'te ise konut kredisi, tüketici kredisi ve ticari krediler ile komisyon gelirleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki çıkmış; taksitli ve taksitsiz bireysel kredi kartları ile komisyon gelirleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış; taşıt kredisi ile komisyon gelirleri arasında ise negatif ilişki çıkmıştır.

Bankaların karlılık analizini içeren çalışmalarda bağımlı değişken olarak genellikle aktif karlılığı, özkaynak karlılığı ve net faiz marjının alındığı; yöntem olarak ise genellikle panel veri analizi ve regresyon modelinin kullanıldığı; bağımsız değişkenler olarak ise aktif ve pasif hesaplardan krediler ve mevduat kalemleri başta olmak üzere çeşitli kalemleri içeren rasyolar oluşturulduğu görülmektedir. B. Singh ve Ridha Verma, 2006 yılında yaptıkları çalışmalarında bağımlı değişken olarak net karı almışlar, bağımsız değişkenleri ise fiyat farkı (spread), faiz dışı gelir, verilen krediler/mevduat, takipteki krediler/toplam krediler, ayrılan karşılıklar, faaliyet giderleri, personel başına düşen gelir miktarı ve personel başına düşen kar oranları olarak belirlemiştir. Bu çalışmada olduğu gibi kredi türlerinin bağımsız değişken olarak alınan ve karlılığa etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. İncelenen dönemler değiştirilerek ya da bankaların karlılığına etki eden farklı kalemler ele alınarak karlılık analizi değişik bir açıdan incelenebilir.

Bankacılık sektöründe kredi türlerinin karlılığa etkisinin kredi bazında bilinmesi kredi politikasına yön vermede ve fon transfer fiyatlamasının belirlenmesinde önemlidir. Kredi türlerinin faiz ve komisyon gelirlerine katkısının bilinmesi yine hangi kredi türüne ağırlık verilmesi konusunda yol gösterici olacaktır. Ayrıca uzun dönem ilişkilerin analiz edilmesi, makroekonomik koşullarda meydana gelen değişikliklere göre yine bankaların hangi kredi türüne yönelmeleri konusunda fikir vermesi açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

- Aburime, U. Toni (2008). *"Determinants of Bank Profitability: Company-Level Evidence From Nigeria"*. Deakin University Working Paper, No: G21.
- Akdoğan, Nalan ve Tenker, Nejat (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akgüç, Öztin (2011). *Ticaret Bankalarının Yönetimi*, 1. Baskı, Arayış Basım Yayıncılık, İstanbul.
- Apak, Sudi (1993). *Uluslararası Bankacılık ve Finansal Sistemler*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.
- Atasoy, Hakan (2007). *Türk Bankacılık Sektöründe Gelir-Gider Analizi ve Karlılık Performansının Belirleyicileri*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası, Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Athanasopoulos, P. Panagiotis, Brissimis, N. Sophocles and Delis, D. Manthos (2008). *"Bank -specific, Industry-specific and Macroeconomic Determinants of Bank Profitability"*. Journal of International Financial Markets Institutions and Money, No:18.
- Avcı, Tunahan. (2011). *Bankacılık Sektöründe Kredi Risk Yönetimi: Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riskini Belirleyen Değişkenler Üzerine Bir Uygulama.*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Baltagi, Badi H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*, John Wiley & Sons Ltd., England.
- BDDK (2005). *"Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye"*, ARD Çalışma Raporları, Eylül Sayısı.
- Berrios, Myrna R. (2013). *The Relationship Between Bank Credit Risk and Profitability and Liquidity*, The International Journal of Business and Finance Research, Volume 7, Number 3.
- Boahene, Samuel Hymore; Dasah, Dr. Julius Dasah and Agyei, Samuel Kwaku (2012). *Credit Risk and Profitability of Selected Banks in Ghana*, Research Journal of Finance and Accounting, Vol. 3, No. 7.
- Bodla, B. Singh and Verma, Richa (2006). *"Determinants of Profitability of Banks in India: Multivariate Analysis"*, Journal of Services Research, No:6(2), p.76-89.
- Buch, M. Claudia and Golder, M. Steven (2001). *"Foreign Versus Domestic Banks in Germany and the US: A Tale of Two Markets?"*, Journal of Multinational Financial Management, No:11.
- Bursalıoğlu, A. Serdar (1998). *Türk Sektör Bankacılığında T.C. Ziraat, T. Halk, T. Emlak Bankalarının Yeri ve Önemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çalım, A. Ertuğrul (2012). *Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığı Belirleyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Frees, Edward W. (1995). *Longitudinal and Panel Data: Analysis and Applications in the Social Sciences*, 1st Edition.

- Gökçe, Altan, (2013). *Türk Bankacılık Sisteminde Döviz Kuru Değişmelerinin Bankaların Mali Tablolarına Etkileri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Gökçe, Altan (2016). *Uluslararası Bankacılık*, Altay, Oğuzhan; Küçüközmen, Coşkun; Ural, Mert; Demireli, Erhan (Editörler), Bankacılığın El Kitabı, Ankara.
- Gizaw, Million; Kebede, Matewos and Selvaraj, Sujata (2015). The Impact of Credit Risk on Profitability Performance of Commercial Banks in Ethiopia, *African Journal of Business Management*, Vol. 9 (2).
- Greene, William H. (2002). *Econometric Analysis*, Prentice Hall, 5. Baskı.
- Gujarati, D.N. ve Porter, D. (2012). *Temel Ekonometri*, Çev. Ü. Şenesen ve G. Günlük Şenesen, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Güloğlu, Bülent ve İvrendi, Mehmet, (2010). "Output Fluctuations: Transitory or Permanent? the case of Latin America", *Applied Economics Letters*, Sayı: 17.
- Güneş, Dr. Nizamülmülk (2015). *Banka Karlılığının Belirleyicileri: 2002-2012 Dönemi Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme*. Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 20, Sayı:3.
- Hazar, Adalet ve Babuşcu, Şenol (2017). *Temel Banka Muhasebesi-Şube İşlemleri-*, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara: Akademi Consulting & Training.
- İpçi, Mustafa ve Karan, M. Baha (2001). *21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye'de Bankacılık Sisteminin Yapısı, Verimliliği ve Sanayi Sektörüne Katkıları*, Asomedyay Yayınları, Ankara.
- Jeon, Yongil, Miller, M. Stephen (2004). "The Effect of the Asian Financial Crises on the Performance of Korean Nationwide Banks". *Applied Financial Economic*, No:14(5).
- Kaya, Yasemin T. (2002). "Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığın Belirleyicileri 1997-2000". Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporları, Sayı: 2002/1.
- Kaya, Yasemin T. ve Doğan, Ela (2005). *Dezenflasyon Sürecinde Türk Bankacılık Sektöründe Etkinliğin Gelişimi*. Ankara: BDDK Çalışma Raporları, 2005/10.
- Kepenek, Yakup (1990). *100 Soruda Gelişimi, Sorunları ve Özelleştirmeleriyle Türkiye'de Kamu İktisadi Teşebbüsleri*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Kepenek, Yakup ve Yentürk, Nurhan (2001). *Türkiye Ekonomisi*, 12. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kesimli, İffet Görkey (2014). *Banka Muhasebesi*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Kithinji, Angela M. (2010). Credit Risk Management and Profitability of Commercial Banks in Kenya, School of Business, University of Nairobi.
- Kolapo, T. Funso; Ayeni, R. Kolade and Oke, M. Ojo (2012). *Credit Risk and Commercial Banks' Performance in Nigeria: A Panel Model Approach*, *Australian Journal of Business and Management Research*, Vol. 2, No. 02.
- Li, Fan and Zou, Yijun (2014). *The Impact of Credit Risk Management on Profitability of Commercial Banks: A Study of Europe*, Umea School of Business and Economics Spring Semester 2014, Degree Project.

- Micco, A., Panizza, U. ve Yeyati, E. L. (2004). "Should the Government be in the Banking Business? The Role of State-Owned and Development Banks", Inter-American Development Bank Çalışma Tebliği.
- Miller, M. Stephen and Noulas, G. Athanasios (1997). "Portfolio Mix and Large-Bank Profitability in the USA". Applied Economics, No:29(4).
- Nazlıoğlu, Şaban, (2010). *Makro İktisat Politikalarının Tarım Sektörü Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Karşılaştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Özkul, M. Fazıl (2001). *Türk Bankacılık Sektöründe Karlılık*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Parasız, İlker (2011). *Türkiye'de ve Dünyada Bankacılık*, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Pasiouras, Fotios and Kosmidou, Kyriaki (2007). *Factors Influencing the Profitability of Domestic and Foreign Commercial Banks in the European Union*, Research in International Business and Finance.
- Samırkaş, Mustafa Can; Evcı, Samet ve Ergün, Bahadır (2014). *Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığın Belirleyicileri*. Kafkas Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 5, Sayı:8.
- Saraç, Güler (2002). *Bankacılık Krizlerinin Belirleyici Faktörleri, Uluslararası Deneyimler ve Türkiye Değerlendirmesi*, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Smirlock, Michael (1985). "Evidence on the (Non) Relationship Between Concentration and Profitability in Banking", Journal of Money Credit and Banking, Vol: 17, No:1.
- Stock, James H. ve Watson, Mark W. (1993). "A Simple Estimator of Cointegrating Vectors in Higher Order Integrated Systems", Econometrica (61) 4.
- Sufian, Fadzlan and Chong, Royfaizal Razali (2008). *Determinants of Bank Profitability in a Developing Economy: Empirical Evidence From The Philippines*, Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance, Vol. 4, No. 2.
- Sufian, Fadzlan and Habibullah, M. Syed (2009). "Determinants of Bank Profitability in a Developing Economy: Empirical Evidence from Bangladesh". Journal of Business Economics and Management, No:10(3).
- Şakar, Hakan (2000). *Genel Bankacılık Bilgileri*, Strata Yayıncılık, İstanbul.
- Takan, Mehmet ve Boyacıoğlu, Melek Acar (2015). *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, 7. Basım, Nobel Yayın, Ankara.
- Tarı, R. (2011). *Ekonometri*, Yedinci Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Tatoğlu, Ferda Yerdelen (2012). *İleri Panel Veri Analizi*, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Tuğcu C. Tansel, Erdem Ekrem vd (2013). *Bankalarda Kredi Yönetimi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 2. Baskı, Eskişehir.
- Tunay, K. Batu ve Silpagar, A. Murat (2006). "Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığa Dayalı Performans Analizi-I". Türkiye Bankalar Birliği Araştırma Tebliği Serisi, Sayı: 2006-01.

Tunay, K. Batu ve Silpagar, A. Murat (2006). "*Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığa Dayalı Performans Analizi-II*". Türkiye Bankalar Birliği Araştırma Tebliği Serisi, Sayı: 2006-02.

Türkiye Muhasebe Standartları - www.kgk.gov.tr (19.04.2017 - 14:55)

Uçarkaya, Sinem (2006), Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası, Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Wooldridge, J.M. (2013). *Ekonometriye Giriş 2: Modern Yaklaşım*, Çev. Çağlayan, E., Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

www.tbb-bes.org.tr

8.11.2006 tarih, 26340 Sayılı Resmi Gazete

4389 Sayılı Bankalar Kanunu

5411 sayılı Bankacılık Kanunu

ÖZGEÇMİŞ

25.12.1980 Şereflikoçhisar / Ankara doğumluyum. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimimi Antalya'nın Alanya ilçesinde tamamladıktan sonra Ege Üniversitesi İktisat Bölümünü kazanarak öğrenimime İzmir'de devam ettim. Üniversiteden 2003 yılında mezun oldum ve 1 yıl Asya Katılım Bankası A.Ş.'nin Denizli Şubesi'nde Uzman Yardımcısı olarak çalıştım. 2005 yılında ise T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin Bankacılık Okulu sınavını kazandım ve 10 ay süren eğitimden sonra Uzman Yardımcısı olarak atandım. T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin sırasıyla Firma Analiz Bölüm Başkanlığı ve Manisa Girişimci Şubesi'nde çalıştıktan sonra halen aynı bankanın Ulukent Şubesi'nde Yönetmen unvanıyla görev yapmaktayım.